FUTUROLOGIA POLITICĂ

de Silviu BRUCAN

Extrapolînd datele statistice actuale pînă în anul 2000, futurologii Herman Kahn şi Anthony Wiener prezic un viitor sumbru continentelor subdezvoltate. Plăgile subdezvoltării—spun ei — vor fi cu mult mai adînci şi dureroase.

Din cele mai vechi timpuri, anticiparea viitorului a constituit deopotrivă un exerciţiu fascinant pentru gînditori şi o nebuloasă plină de spaime, necunoscut şi vise pentru oamenii de rînd. *Republica* lui Platon a fost urmată de nenumărate proiecţii himerice ale viitorului, cu mult înainte ca *Utopia* lui Sir Thomas Moore să fi consacrat termenul care a dobîndit o atît de vastă circulaţie şi a culminat într-o şcoală de filozofie socială—socialismul utopic.

În ultimii ani a apărut în lumea gîndirii sociale o întreagă mişcare, care tinde să transforme anticiparea, prospectarea viitorului societăţii umane într-o ştiinţă denumită futurologie. Puţine la număr sînt institutele şi centrele de cercetări angajate în studii sociale, politice sau internaţionale care să nu fi fost la un moment dat cuprinse de febra prospectării şi a modelării lumii viitoare. În Franţa a luat fiinţă grupul *Prospectives* condus de Gaston Berger, iar Institutul *Futuribles* condus de Bertrand de Jouvenel a fost înzestrat cu un impunător palat la Paris de către guvernul francez; în Anglia funcţionează un cerc de studii, „Comitetul cu privire la următorii 30 de ani", iar Institutul londonez de studii strategice a publicat o serie de prognoze cu privire la Europa anilor '70; în Italia apare revista *Futuribili*, iar la Viena e creat *Institut für Zukunftsfragen*. Bineînţeles, faimoasele *think-tank* (tancuri de gîndire) de peste Ocean, Rand Corporation, Hudson Institute, Stanford, nu se puteau lăsa mai prejos şi au găsit în prezicerea unui viitor favorabil afacerilor o nouă şi mănoasă sursă de îmbogăţire.

Lăsînd însă la o parte latura excentrică a problemei, care în Occident însoţeşte inevitabil orice activitate de cercetare obligată să obţină subsidii financiare, valul futurologic călăreşte pe o realitate acută a lumii contemporane, care a impus prospectarea ca o temă majoră de cercetare ştiinţifică şi în ţările socialiste. În România a luat fiinţă pe lîngă Universitatea Bucureşti un laborator de cercetări prospective, a cărui prezenţă s-a şi făcut simţită la seminarele şi congresele internaţionale ale futurologilor.

Într-adevăr, omul este confruntat astăzi cu o lume a cărei trăsătură fundamentală o constituie ritmul transformărilor, viteza cu care se succed descoperirile ştiinţifice şi inovaţiile tehnologice accelerînd aproape toate laturile vieţii sociale şi ale politicii internaţionale, fie că este vorba de domeniul strategiei şi al armelor, al conflictelor politice şi al decalajelor economice, al creşterii populaţiei şi al lipsei de alimente, al afectării echilibrului ecologic şi al urbanizării, în sfîrşit, al răspîndirii ideilor şi ideologiilor. De fapt, în condiţiile actuale, generate de tehnologia modernă, cînd informaţiile şi comunicaţiile sînt instantanee, fapt care în sine accelerează mersul evenimentelor, deciziile luate astăzi trebuie în mod necesar să fie concepute în vederea zilei de mîine. În politica internaţională, de pildă, schimbările sînt adeseori atît de rapide încît decizii adoptate exclusiv în baza conjuncturii de moment

Nu numai fumul care iese pe coşurile uzinelor, ci şi reziduurile deversate în ape, şi avioanele, automobilele, vapoarele otrăvesc zilnic, în ritm accelerat, aerul şi mările planetei. Vor fi suficiente măsurile care au început să se ia în tot mai multe ţări ale lumii pentru a împiedica intoxicarea ireversibilă a Terrei?

pot fi deja perimate în momentul anunţării lor. Cunoaşterea viitorului imediat a devenit deci o precondiţie a deciziei politice, iar cunoaşterea viitorului mai îndepărtat, o premisă a oricărei planificări judicioase.

Ştiinţa şi tehnologia au produs în ultimele decenii cele mai tulburătoare răsturnări din istorie. Toate descoperirile uluitoare ale ştiinţei sînt, din păcate, bidirecţionale: ele pot genera progres, dar pot genera şi distrugere, pot deschide omenirii zări luminoase, dar pot fi şi instrumente de dominaţie,

Ştiinţa lucrează pentru viitor. Maşini superinteligente, roboţi îndemînatici, puternici şi delicaţi, asemenea celui din fotografie, se transformă din proiecte în realităţi, prefigurînd o epocă plină de surprize.

teroare, sufocare. Tehnologia modernă conţine în ea puterea de a uni şi diviza naţiunile, de a înălţa pe om şi a-l degrada, de a zidi o civilizaţie a abundenţei şi de a nimici civilizaţia cu totul.

Oamenii de ştiinţă avertizează din ce în ce mai insistent că lumea se îndreaptă spre o epocă de haos şi cataclisme dacă nu se întreprind acţiuni menite a stăvili şi struni noile şi înspăimîntătoarele forţe scăpate din această cutie a Pandorei — revoluţia ştiinţifico-tehnică. Nu este vorba numai de catastrofa unui război racheto-nuclear, de armele chimice, bacteriologice, a căror producere, transportare şi depozitare creează imense riscuri, dar şi de explozia demografică şi ameninţarea foametei, de prăpastia ce se adînceşte între ţările bogate şi cele sărace şi de ceea ce constituie, poate, cea mai gravă ameninţare, deoarece creşte o dată cu progresul tehnic — poluarea şi otrăvirea atmosferei, a apei şi a scoarţei terestre. Dacă nu se va pune stavilă acestor forţe distrugătoare şi nu se vor soluţiona aspectele lor sociale explozive, lumea deceniilor următoare va trăi sub semnul „echilibrului teroarei" — ameninţată de scelerata cursă a înarmărilor nucleare care înghite anual sute de miliarde de dolari — sub semnul doctrinelor criminale ale „războaielor limitate" şi intervenţiilor imperialiste, al sufocării urbane şi al transformării oceanelor şi mărilor în „lacuri moarte".

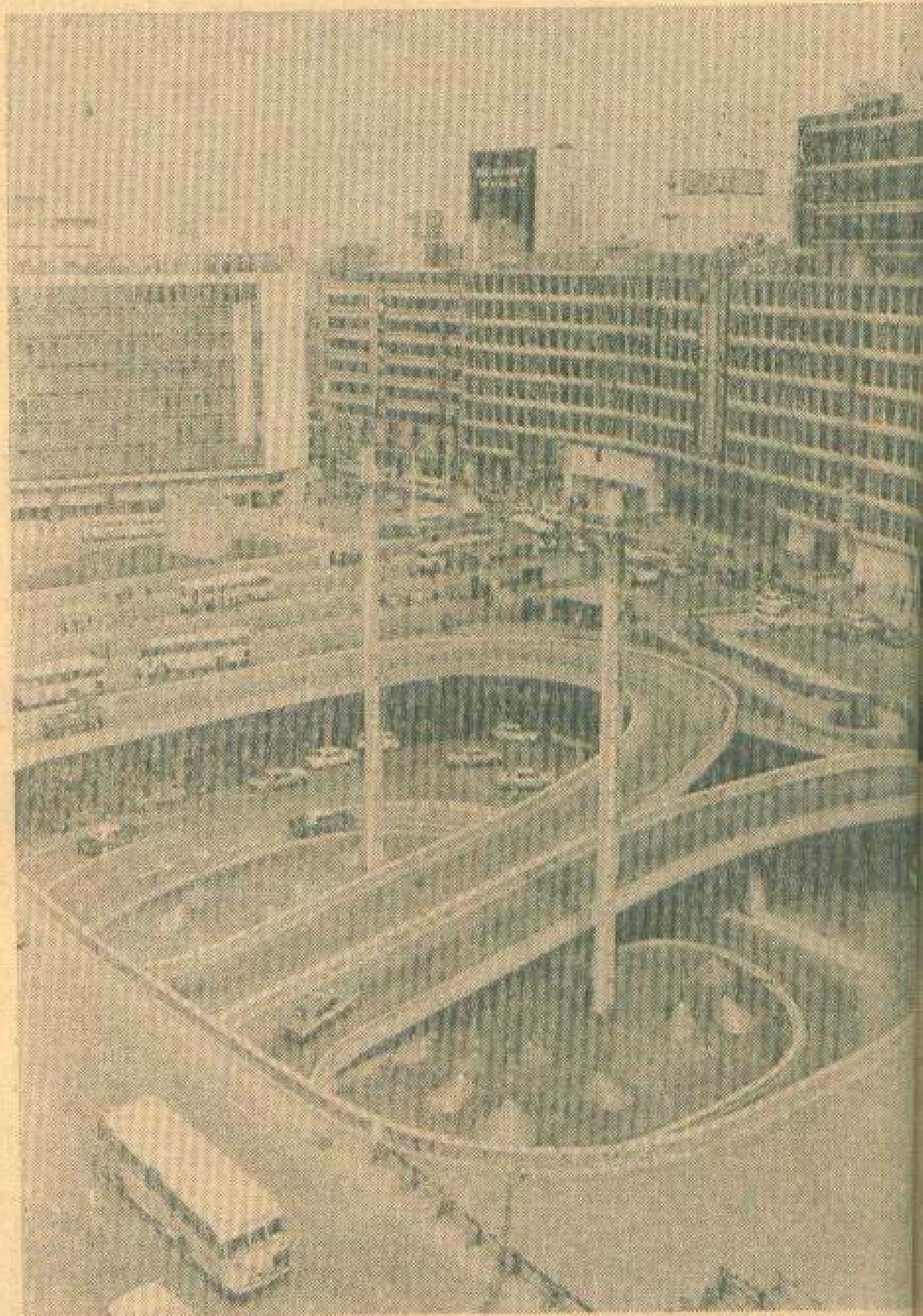
Desigur, cercetarea prospectivă în domeniul ştiinţei şi al tehnicii şi în special previziunea tehnologică şi economică au o însemnătate şi o utilitate de prim ordin. De altfel, acesta este domeniul în care futurologia a şi făcut paşii cei mai mari înainte. Dar în afară de faptul că progresele ştiinţei sau tehnologiei nu sînt suficiente pentru anticiparea viitorului omenirii, apare tot mai limpede că problemele viitoarelor decenii au o natură şi dimensiune care reclamă mai presus de orice soluţii *politice*, şi încă la nivel internaţional. Doar este evident că probleme ca dezarmarea, explozia demografică, decalajul dintre ţările dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare, poluarea nu pot fi rezolvate de către un stat sau grup de state;

soluţia lor cere decizii, planificare şi executare pe scară mondială, pe o bază globală.

Iată sarcina şi totodată handicapul futurologiei politice. Dacă în domenii ca cel economic, ştiinţific, tehnic, se pot face extrapolări în viitor pe baza independenţei relative a acestor domenii ale vieţii sociale şi a folosirii metodologiei ştiinţifice moderne, predicţiile sociologice de ansamblu reclamate de futurologia politică presupun nu numai cunoaşterea legilor de dezvoltare a societăţii, ci şi a felului în care se manifestă şi se răsfring aceste legi în condiţiile unei lumi în schimbare accelerată, ale împletirii complexe a diferiţilor factori care influenţează cursul evenimentelor în epoca noastră. Să ilustrăm, de pildă, cu cunoscuta lucrare „The Year 2000" (Anul 2000), elaborată de Herman Kahn şi Anthony Wiener sub auspiciile Institutului american Hudson. Operînd cu cîteva variabile-cheie (populaţie, alfabetizare, produs naţional total, surse de energie, putere militară etc.), autorii efectuează extrapolări statistice ale tendinţelor şi ritmurilor actuale pînă în anul 2000. Avem de-a face aici cu calcule de statistică matematică pe care le rezolvă ordinatorul electronic. Drept rezultat, ni se înfăţişează în anul 2000 o lume cu o populaţie de 6,4 miliarde de oameni (faţă de 3,3 în 1965), din care Asia va cuprinde grosul (3,7), Europa (0,9), Africa (0,8), America de Nord (0,5), America de Sud (0,4) şi Oceania (0,025). Produsul naţional total (G.N.P.) pe locuitor, în dolari, se va prezenta în felul următor: Africa (277), Asia (577), America de Sud (695), Europa (5 055) şi America de Nord (6 255). Cu alte cuvinte, ca urmare a sporirii mai rapide a populaţiei pe continentele subdezvoltate, în

FUTUROLOGIA POLITICĂ

S-ar putea spune că maladiile de care suferă marile aglomerări urbane, „megalopolisurile", nu se numără printre cele mai grave racile de care suferă planeta. Şi totuşi. Problemele hipertrofierii urbane, cu implicaţii ca asfixierea traficului rutier, suprapopularea, zgomotul, poluarea, cer de pe acum soluţii urgente.

condițiile în care decalajul tehnologic al acestora în raport cu țările industriale avansate în loc să se reducă va crește, lumea anului 2000 va prezenta o configurație în care continentele subdezvoltate vor avea un G.N.P. *per capita* de zece ori mai mic decît au *astăzi* Statele Unite și de cinci ori mai mic decît au *astăzi* țările vest-europene! Oricine pune la un loc aceste două grupuri statistice (raportul dintre populația celor trei continente subdezvoltate față de cele două dezvoltate este de 5 la 1, în timp ce raportul dintre produsul național total pe cap de locuitor al aceloraşi cantități va fi de la 1 la 20) își dă seama că lumea-standard anticipată de Kahn nu va rezista sub aspect politic.

Nicăieri nu răbufnesc atît de pregnant opțiunile politice și ideologice, preferințele subiective și prejudecă-

Poate că tipul de așezare urbană a viitorului va arăta altfel, orașele vor fi mai liniștite, vor avea spații libere mai generoase, mai puțini factori agresivi. Poate că vor semăna cu acesta, conceput de arhitecții francezi.

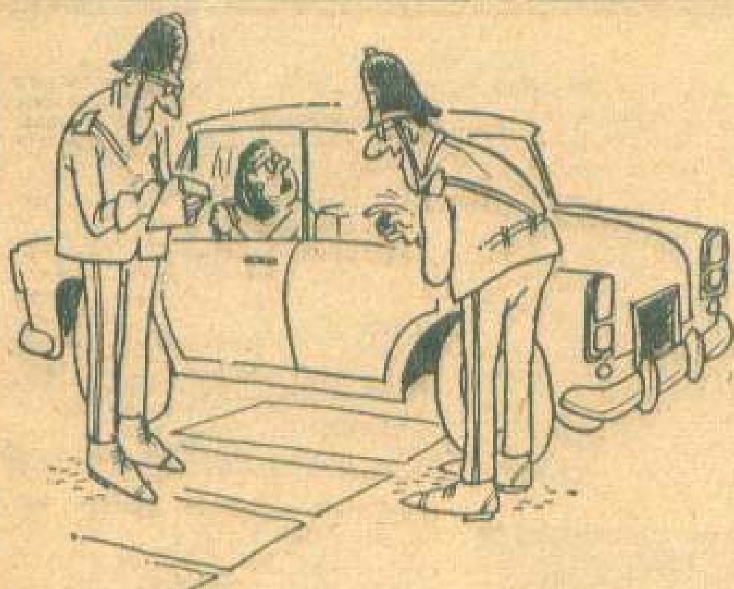
Dar alimentația? Resursele „clasice", s-a calculat, nu vor mai fi suficiente pentru cei 6 miliarde și ceva de oameni ai anului 2000. Și atunci? Atunci ne vom hrăni poate cu preparate din alge. Cercetările sînt în curs.

țile naționale sau rasiale ca în futurologia politică. La congresele recente a fost denumită futurologie „instituțională" prospectiva care urmărește de fapt o simplă prelungire în viitor a societății prezente cu instituțiile ei fundamentale. Lumea-standard anticipată de Kahn pentru anul 2000 nu este decît o lume în care sînt păstrate structurile sociale actuale, fiind amplificate doar laturile lor.

Societatea postindustrială, ticluită în prefața la „Anul 2 000" de către sociologul american Daniel Bell ca o alternativă la societatea comunistă anticipată de Marx, este înfățișată în mod idilic în cartea lui Kahn și Wiener potrivit celor mai bune tradiții ale utopiilor sociale: „În timp ce businessmenii vor continua probabil să fie ocupați cu afacerile lor, problemele de finanțe, investiții, producție, vînzare și distribuție, care au constituit griji dominante pentru atîția americani și europeni, vor pierde probabil ca pondere". Cu alte cuvinte, anul 2000 va însemna afaceri bănoase dar fără bătaie de cap, o adevărată *Businessopia*!

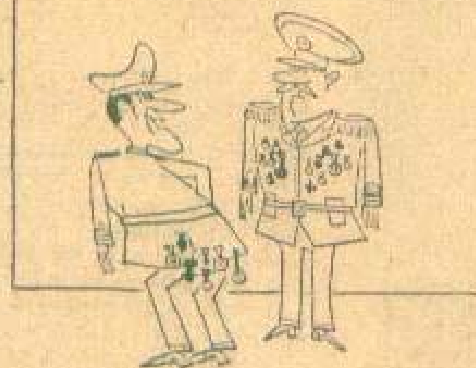
Aceeași tendință de a păstra structurile sociale actuale și de a „îmbunătăți" într-un sens favorabil sieși doar relațiile internaționale caracterizează „modelele europene" pentru anii '70 elaborate în Franța, R.F. a Germaniei și Anglia. În plus, ele tind să demonstreze că politica externă a acestor țări este nu numai judicioasă, dar și perspicace, deoarece... este confirmată de viitor!

Adevărul este că futurologii politici sînt supuși unor tentații și influențe care nu țin numai de persoana lor, ci și de instituțiile sau regimurile care comandă și finanțează construcția acestor modele de viitor. În genere, prognoza sociologică sau politică *de ansamblu* este o operațiune mult mai complicată decît perspectiva economică sau tehnologică, deoarece ea trebuie să țină seama că legile sociale acționează prin oameni, iar legitățile politice trec prin conștiința maselor și a conducătorilor lor care acționează în istorie ca ființe înzestrate cu conștiință, voință și scop. De aceea principala sarcină teoretică este de a identifica variabilele-cheie ale politicii mondiale, adică forțele obiective care acționează în sistemul internațional, deoarece numai pe baza cunoașterii lor și a interacțiunii lor dialectice este posibilă o analiză științifică a lumii contemporane și a direcției în care se îndreaptă în viitor.

— Domnișoară, îmi acordați onoarea să vă dresez următorul proces-verbal de contravenție?...

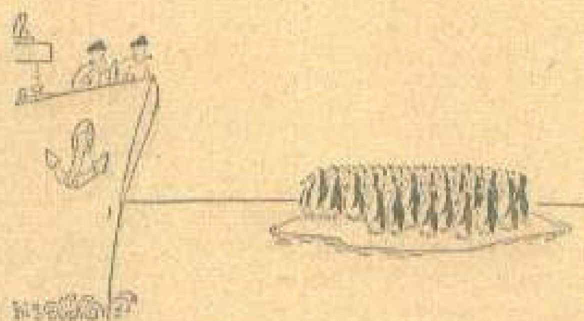

— ...iar pe astea le-am obținut în timpul retragerii...

— Ia ascultă ce spune! Acțiunile societății anonime „Lina" scad mereu...

— După hartă, ar trebui să fie insula Pinguinilor...

— A început!...

Ce are 78 de degete și trăiește în Sicilia?

„Asta nu-i mare scofală! — s-a exprimat disprețuitor zugravul Lorenzo Guarnieri din Palermo, citind în ziar că un chelner spaniol are 24 de degete la mîini și picioare. Eu am 26. Dacă se face atita zarvă despre o persoană care are numai 24 de degete, atunci ce s-ar putea spune despre familia noastră, adică mama, soră-mea și cu mine, care avem în total 78 de degete?"

Într-adevăr, Lorenzo, ca și mama sa Rozalia și sora sa Antonina au cite șase degete la fiecare mînă și cite... șapte degete la fiecare picior. Ei afirmă că nu au avut niciodată dificultăți cu încălțămintea; doar mănușile trebuie să și le facă pe comandă.

Algele, medicamentele viitorului?

Farmacia viitorului se găsește în... fundul mărilor și oceanelor!

Algele vor putea furniza elementele de bază ale unor serii de medicamente valoroase, deoarece ele sînt puternice antibiotice și pentru această calitate sînt folosite tot mai mult în medicină.

S-a constatat că un număr de 150 de alge roșii, verzi și negre au un efect inhibitor asupra unor boli. Produsele de bază extrase din alge sînt folosite în farmacie în special la combaterea anemiilor, reumatismului, trombozei etc.

Un medic canadian a sugerat chiar că se poate folosi acidul din alge, care are proprietatea de a distruge stronțiul radioactiv din alimente. Izotopii radioactivi din stronțiu constituie un real pericol pentru om, deoarece aceștia rezistă în organismul uman timp foarte îndelungat.

Despre pseudonime

Pseudonimul, acest nume fictiv pe care-l adoptă uneori mai ales scriitorii, artiștii și ziariștii, nu e o invenție de dată recentă. Ne-o demonstrează un dicționar special apărut în Franța, din care aflăm că adevăratul nume al lui Horațiu era Flaccus, că Botticelli se numea în realitate Alessandro Di Mariano Filipepi, că Voltaire — pe numele adevărat François-Marie Arouet — a folosit la semnarea scrierilor lui peste 160 de pseudonime, printre care cele mai cunoscute sînt: Doctorul Akakis, Rabinul Akib, Abatele Bigex, Contele de Corbera, Văduva Denys, Maiorul Kaiserling și Marchizul de Ximenes. La rîndul lui, Balzac și-a semnat operele de tinerețe cu pseudonimul Honoré de Saint-Aubin. Stendhal — pe numele adevărat Henri Beyle — a mai semnat: Sir Conickphil, François Durand, Chopjin d'Ornouville, Jules Pardesus și Baron Patault.

Și iată citeva pseudonime ale unor personalități din secolul nostru și numele lor adevărate:

Pearl Buck — Joan Sedges; Maria Callas — Maria Kalogeropoulos; Tony Curtis — Bernie Schwartz; Sophia Loren — Sofia Scicolone; Yvonne Printemps — Yvonne Wigniolle; Rika Zaraï — Rika Gussman; Suzy Carrier — Suzanne Krabel; Claude Berri — Claude Langmann; Fred Astaire — Alfred Austerlitz.

Și un recordman în materie: Georges Simenon, care a folosit nu mai puțin de 23 de pseudonime în scrierile sale, în majoritatea lor în funcție de genul literar pe care l-a abordat.

Firește, folosirea pseudonimului nu a lipsit nici de la personalitățile noastre. Vom da numai unele dintre cele mai ilustrative exemple:

Mihail Eminescu a semnat unele articole critice ale lui cu pseudonimul: Varo; Tudor Arghezi e un pseudonim, adevăratul nume al poetului fiind Ion N. Theodorescu.

În sfîrșit, Mihail Sadoveanu a semnat în tinerețe cu pseudonimul M.S. Cobuz.

Prima din lume

Cursuri de specializare în medicina legală au existat la facultățile de medicină din marile orașe ale Europei încă de la începutul secolului, dar aceste cursuri au fost urmate la început, se pare, numai de bărbați. Prima femeie care a devenit medic legist în Europa, în urma specializării făcute la Facultatea de medicină din Paris, a fost o româncă: Maria Ropală-Cecherschy. Născută în anul 1881 într-o familie de modești meseriași, ea a absolvit liceul și apoi Facultatea de medicină din Iași. În anul 1927 a fost trimisă să-și facă specializarea în medicina legală la Paris. Înapoiată în țară, a fost numită medic legist pe lîngă Tribunalul din Iași, fiind astfel prima femeie medic legist nu numai în România, ci și în lume. Maria Ropală-Cecherschy împlinește anul acesta vîrsta de 91 de ani și este membră corespondentă a Societății de medicină legală din Franța.

Dacă 1971 constituie, sub aspect calendaristic, anul lansării de către Organizația Națiunilor Unite a celui de-al doilea Deceniu al dezvoltării, 1972 pare a fi, practic, anul hotar, decisiv în angajarea efectivă a strategiei internaționale pentru dezvoltare din cadrul deceniului. În cursul anului viitor urmează să demareze aplicarea unora din componentele acestei strategii, susceptibile de a constitui elemente concrete de natură să contribuie la atingerea obiectivelor deceniului; tot în 1972, în primăvară, va avea loc cea de-a treia Conferință a Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.), for care și-a propus o concertare internațională în vederea îmbunătățirii situației economice a țărilor în curs de dezvoltare. Sînt considerente care — acum, în pragul acestui „an de hotar" — reclamă o reabordare a problematicii complexe a DEZVOLTĂRII.

ecuația deceniului dezvoltării

de Ilie ȘERBĂNESCU

De ce, în fond, există o „problemă a dezvoltării", în ce constă aceasta și de ce este necesară cuprinderea și abordarea ei într-o viziune internațională, la scară mondială?

Imensele decalaje existente între nivelurile de dezvoltare economică ale diverselor țări ale lumii nu reprezintă numai o determinare cantitativă, ci mai ales una *calitativă*, funcție a condiționărilor economice, politice, sociale, istorice. Deosebirile dintre țările dezvoltate și cele subdezvoltate nu se reduc la aspecte cantitative, la mărimi diferite ale unor indicatori, fie ei și esențiali (venit național pe locuitor, consum de oțel, energie etc. pe locuitor ș.a.m.d.). Cu alte cuvinte, o țară subdezvoltată nu se găsește doar „pe o treaptă mai jos" față de o țară dezvoltată. Deosebirile sînt de ordin calitativ, structural. Altfel spus, o țară subdezvoltată nu este un teritoriu pe care economia nu s-a dezvoltat de loc, ci o țară în care economia a evoluat într-un anumit sens, în care, pe baza dependenței față de țările capitaliste dezvoltate, economia s-a deformat, fiind orientată în mod unilateral spre producția de materii prime, agroalimentare sau minerale. Ceea ce dezavantajează țările subdezvoltate nu este faptul că ele produc și exportă materii prime, ci situația care decurge din specializarea lor unilaterală în acest domeniu, din lipsa de dezvoltare multilaterală a economiei lor.

Există deci o „problemă a dezvoltării" pentru că în lumea contemporană — în epoca progresului fără precedent al științei și tehnicii — subdezvoltarea, anacronism al acestei epoci, continuă să anchilozeze, să încătușeze punerea în valoare a unei importante părți a potențialului material și uman al globului. „Problema dezvoltării" este în primul rînd aceea a eradicării subdezvoltării, a lichidării acestei deformări economice structurale. Pe linia condiționărilor arătate, după cum subdezvoltarea nu poate fi separată nici de determinarea ei istorică (ci sechelă a dominației coloniale), nici de conservarea unor structuri învechite în diviziunea mondială a muncii (prelungiri în zilele noastre ale acelorași practici inechitabile din perioada dominației coloniale), tot așa lichidarea subdezvoltării nu poate fi concepută în afara unor mutații structurale profunde, atît la nivelul fiecărei țări în curs de dezvoltare cît și la nivel internațional, în planul diviziunii mondiale a muncii, al relațiilor economice internaționale.

Și dacă este de domeniul evidenței că în determinarea și influențarea acestor mutații structurale responsabilitatea aparține, în primul rînd, poporului fiecărei țări subdezvoltate în parte — efortul propriu fiind factorul hotărîtor, primordial — acest fapt nu scade cu nimic impor-

tanța factorului internațional. Cadrul în care se desfășoară relațiile economice mondiale trebuie să fie astfel încît să creeze condițiile sprijinirii eforturilor interne depuse de țările în curs de dezvoltare în vederea progresului lor economic și social. Acest cadru, presupunînd eliminarea oricăror practici discriminatorii care mai barează încă dezvoltarea nestingherită a comerțului și cooperării economice între state și care continuă să defavorizeze țările mai slab dezvoltate, incumbă o largă participare internațională, un consens la această scară, în vederea deplinei sale realizări. În context, țărilor avansate din punct de vedere economic le revin îndatoriri deosebite, în special pe linia adoptării față de țările în curs de dezvoltare a unor politici economice și comerciale mai favorabile. Aceasta cu atît mai mult cu cît faptele istoriei arată că foarte multe din statele capitaliste dezvoltate se fac responsabile, în mare măsură, de situația actuală de înapoiere economică a țărilor așa-numitei „lumi a treia".

Dezvoltarea este, de altfel, o problemă a tuturor, progresul economic și social fiind o responsabilitate comună, pe care o împărtășește întreaga colectivitate umană. Și nu trebuie uitată incidența malignă pe care discrepanțele existente în lume o exercită asupra situației internaționale, întreținînd animozitatea, climatul tensional. De aici și interesul comunității mondiale de a milita pentru lichidarea acestor generatori conflictuali.

DECENIUL DECEPȚIILOR...

Ce a adus, practic, primul Deceniu al dezvoltării lansat în 1961? El a reprezentat, fără îndoială, un prim efort întreprins pe plan mondial în vederea concretizării scopurilor pentru care a fost lansat — obiective fundamentale proclamate încă de la înființarea O.N.U.: „de a crea condiții de stabilitate și de bunăstare și de a asigura un nivel de viață minim, compatibil cu demnitatea umană, grație progresului și dezvoltării pe baza ordinii economice și sociale". Un prim — și în multe privințe important — efort, dar ale cărui rezultate sînt, în mare măsură, decepționante. „Nivelul de viață al nenumăratelor milioane de oameni care trăiesc în regiunile în curs de dezvoltare ale globului rămîne lamentabil de scăzut — se arată în documentul „Strategia internațională de dezvoltare pentru cel de-al doilea Deceniu al Națiunilor

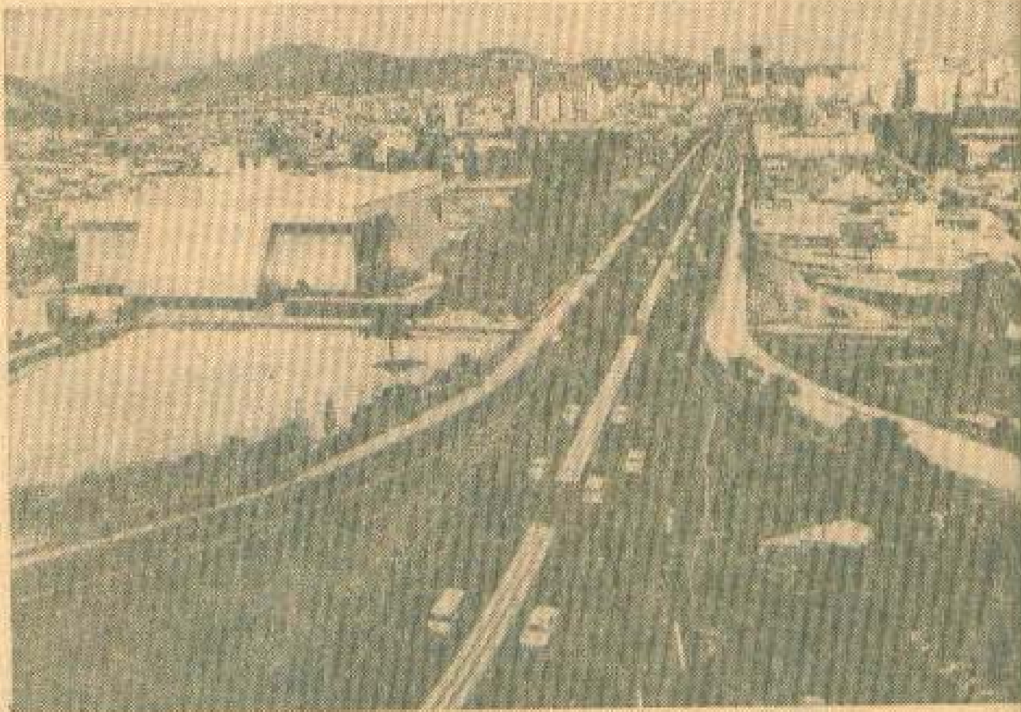

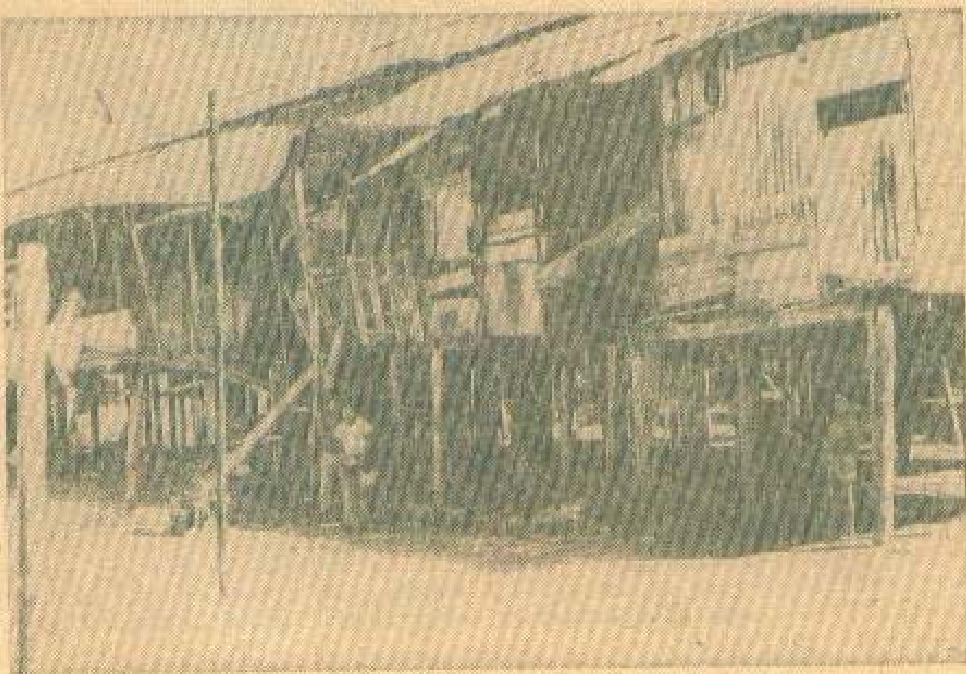
Subdezvoltarea? În vreme ce în țările dezvoltate sînt folosite în medie 59 kg îngrășăminte la ha și 18,8 tractoare la 1 000 de ha, în țările în curs de dezvoltare cifrele corespunzătoare ating valori ridicol-de mici: 7 și respectiv 1,2.

ecuația deceniului dezvoltării

(în care P.N.B. pe locuitor se situează între 1 200 și aproape 4 000 dolari), în timp ce în țările în curs de dezvoltare cu un P.N.B. pe locuitor sub 100 dolari (unde trăiește însă peste jumătate din populația globului) creșterea medie anuală corespunzătoare nu a depășit în cazul nici uneia dintre țări 3 la sută, fiind,

Un exemplu ce ilustrează concret la ce situație duce bazarea economiei pe monoproducție il oferă Venezuela. Extracția petrolului, care constituie aproape unicul articol de export — nici măcar prelucrat însă — aduce, e drept, bunăstare unei mici pături de oameni, reflectată de luminile strălucitoare ale clădirilor moderne din Caracas (fotografia din dreapta sus); dar pentru cei mulți... lăsăm să vorbească această imagine, tot din capitala venezueleană (fotografia din dreapta jos). Dacă aceasta este situația pentru o țară a cărei materie primă de export e petrolul, nu e greu de dedus ce înseamnă pentru populația unei țări africane, de pildă, o economie bazată doar pe exportul de arahide sau de cacao — și unde, în plus, anii îndelungați de exploatare și oprimare colonială și-au pus din plin pecetea...

Unite pentru Dezvoltare", adoptat de O.N.U. De cele mai multe ori ei sînt încă subalimentați, analfabeți, fără lucru și privați de alte bunuri esențiale ale existenței. În timp ce o parte din omenire trăiește în confort, o alta, de departe mai numeroasă, vegetează într-o mizerie extremă, prăpastia care le separă continuînd chiar să se lărgească".

Obiectivul de 5 la sută, reprezentînd creșterea medie anuală în produsul național brut (P.N.B.) pentru ansamblul țărilor în curs de dezvoltare pare să fi fost atins. Ținînd cont însă de sporul demografic, creșterea reală se situează sub 2,5 la sută. În aceste condiții, decalajele dintre țările avansate din punct de vedere economic și cele în curs de dezvoltare par, într-adevăr, să se fi adîncit. Potrivit statisticilor recent publicate de Banca Mondială, între 1961 și 1968 (ultima dată pentru care există cifre comparative) ritmul mediu anual de creștere a P.N.B. pe locuitor a fost între 2,0 și 9,9 la sută în cazul primelor 15 țări capitaliste dezvoltate membre ale O.C.D.E.

pentru majoritatea acestora, sub 1 la sută, iar pentru o treime din ele avînd valori negative (înregistrîndu-se deci scăderi ale produsului național brut pe locuitor). Există și alte fațete ale decalajelor, tot atît de concrete și tot atît de dure. În 1953, țările „lumii a treia" dădeau 11,2 la sută din producția industrială a lumii capitaliste; în 1969 ponderea a scăzut la 9,5 la sută. Cu 15 ani în urmă, participarea țărilor respective la producția agricolă a lumii capitaliste era de 60 la sută; în prezent ea se situează la un nivel doar cu puțin peste 40 la sută. În 1950, ponderea exporturilor acestor țări în exporturile mondiale reprezenta o treime; încă în 1969 ea se redusese la sub o cincime. Aproape 60 la sută din resursele hidroenergetice mondiale se găsesc în țări în curs de dezvoltare; în schimb, ponderea acestor țări în producția de energie electrică pe această bază depășește abia 15 la sută. În vreme ce în țările dezvoltate sînt folosite în medie 59 kg de îngrășăminte la hectar și 18,8 tractoare la mia de hectare, în țările în curs de dezvoltare cifrele corespunzătoare ating valori ridicol de mici: 7 și, respectiv, 1,2. Nu este de mirare că în aceste condiții aproape 15 la sută din populația lumii este complet subnutrită și 50 la sută este afectată de o alimentație insuficientă și nediferențiată. Se apreciază că peste 2/3 din populația lumii nu dispune de cele 2 500 calorii zilnice, considerate necesarul minim indispensabil hranei unui om. În regiuni întregi ale lumii, analfabetismul reprezintă încă peste jumătate din populația adultă și 50 la sută din copiii nou-născuți în lume nu au încă posibilitatea accesului în școli. Asistența socială și medicală în multe părți ale globului este ca și inexistentă.

În majoritatea țărilor în curs de dezvoltare, procesul angajării unor adînci mutații structurale încă nu a demarat. Deformarea economiei lor se menține. Monoproducția domină încă: între 90 și 99 la sută în Mauritius, Gambia, Ecuador, Sudan, Costa Rica, Republica Africa

Lupta împotriva subdezvoltării înseamnă și deprinderea cu utilajul modern în toate domeniile. Fotografia înfățișează un aspect de la o oră de curs la centrul pentru motoare diesel marine din Narayanganj (Pakistan).

ecuația deceniului dezvoltării

Centrală, Ciad; între 80—90 la sută în Coasta de Fildeș, Ceylon, Uganda, Columbia, Thailanda, Nicaragua. Se vorbește încă de „India celor 560 000 de sate", de „Indonezia celor 100 000 de sate", de „Birmania celor 32 000 de sate", de „Filipinele celor 30 000 de sate". Populația agricolă reprezintă: peste 90 la sută în Etiopia, Volta Superioară, Nigeria, Mali, Republica Africa Centrală; între 80—90 la sută în Ceylon, Indonezia, Guineea, Tanzania, Ciad, Coasta de Fildeș, Republica Democratică Congo; peste 70 la sută în Thailanda, Sudan, Senegal, Ghana, Maroc. În aceste țări agricultura și, mai precis, culturile ale doar cîtorva produse participă majoritar la formarea venitului național. Restructurările industriale sînt parțiale, dezechilibrate, insuficiente. Șomajul depășește de departe mediile mondiale: peste 250 milioane în prezent, adică aproape 5,5 la sută din totalul populației apte de muncă din țările în curs de dezvoltare.

Progresele lente și insuficiente ale acestor țări, în decursul trecutului deceniu, explică în mare măsură deteriorarea poziției țărilor respective atît în producția cît și în comerțul mondial, în cursul acestei perioade. Statisticile demonstrează cu claritate că, în timp ce exporturile de produse manufacturate au înregistrat un ritm de creștere deosebit de alert, tinzînd să „monopolizeze" piața mondială, în prezent (peste 70 la sută din comerțul mondial), cel de produse primare (agricole sau produsele brute ale industriei extractive) — care constituie ponderea principală în exportul țărilor în curs de dezvoltare — a cunoscut o creștere extrem de puțin dinamică. În consecință, „raportul de schimb" în comerțul țărilor în curs de dezvoltare s-a deteriorat continuu. Se cuvine însă a arăta că la crearea acestei situații a contribuit și faptul că țările capitaliste dezvoltate au menținut o serie de practici discriminatorii în comerțul cu țările în curs de dezvoltare. Constituind principalii cumpărători ai produselor primare, ele au impus, prin poziția lor dominantă pe piață, scăderea prețurilor la aceste produse (ceea ce a „erodat" semnificația creșterii în volum a exporturilor); în același timp, prin diverse metode, ele au barat calea exporturilor de produse manufacturate ale țărilor mai slab dezvoltate, descurajînd deci și nu promovînd dezvoltarea industriilor naționale ale acestor țări.

„AJUTORUL CARE SE AUTODEVOREAZĂ"

Deteriorării continue a raportului de schimb i s-a adăugat înrăutățirea permanentă a situației financiare a țărilor în curs de dezvoltare. Pe plan real, fluxurile financiare spre aceste țări din statele capitaliste dezvoltate s-au redus. De unde în 1960 totalul acestor fluxuri reprezenta, în medie, aproximativ 1 la sută din produsul național brut însumat al țărilor capitaliste dezvoltate, procentul a ajuns în 1969 la 0,7 la sută. În același timp, în totalul acestor fluxuri ponderea fondurilor publice a scăzut de la 61 la sută la puțin peste 50 la sută, reprezentînd acum doar 0,36 la sută din produsul național brut însumat al țărilor capitaliste avansate. Totodată, inflația, instalată puternic în țările occidentale, traducînd o diminuare progresivă a substanței monedelor acestor țări, a redus sensibil semnificația reală a fluxurilor financiare către țările în curs de dezvoltare. Scăderea ponderei donațiilor și împrumuturilor guvernamentale în favoarea celor private (cu dobînzi ridicate) a amplificat îngrijorător cuantumul datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare. Aceasta a ajuns la peste 55 miliarde dolari în prezent, de la 21 miliarde în 1961. Plățile pentru amortizarea datoriei externe depășiseră 8 miliarde dolari în 1968, compromițînd în proporție însemnată cele 12 miliarde intrări nete de capital sub formă de asistență financiară primită din partea țărilor dezvoltate. „Ajutorul care se autodevorează!" — exclama un fost director al Băncii Mondiale. Sau, cum se exprima și mai plastic un alt economist: „Occidentul ia cu o mînă ceea ce dă cu cealaltă". În aceste condiții, mulți economiști din țările în curs de dezvoltare par înclinați să sugereze chiar să se renunțe la acest „ajutor".

Situația arătată cît și ritmul lent al mutațiilor restructurale din economia țărilor în curs de dezvoltare lasă loc partizanilor variantelor pesimiste să-și desfășoare argumentele și evaluările, mergînd pînă la afirmația: chiar în cazul realizării unui ritm de creștere economică reală — ca cel de 5 la sută prevăzut în trecutul Deceniu al dezvoltării — țărilor în curs de dezvoltare le-ar trebui, de la caz la caz, între 60 și 200 de ani pentru a ajunge la nivelul actual al țărilor vest-europene.

DE UNDE TOTUȘI SPERANȚELE?

Decepțiile și neajunsurile de astăzi nu trebuie să umbrească însă orizontul sau să împiedice să se acționeze în direcția atingerii unor obiective de dezvoltare realmente ambițioase. Aceasta cu atît mai mult cu cît, în prezent, țările „lumii a treia" par mai decise ca niciodată să se angajeze pe calea unei reale dezvoltări, a unor restructurări radicale, a unor prefaceri și transformări economice și sociale. Stau mărturie nu numai declarațiile de intenție sau obiectivele preconizate în acest sens, ci acțiunile întreprinse, mai ferme și mai energice ca oricînd. Valul măsurilor din numeroase țări în curs de dezvoltare vizînd asigurarea unui acces sporit la bogățiile naționale, în beneficiul propriilor popoare, a luat proporții fără precedent. În ultimii ani au avut loc, în multe țări în curs de dezvoltare, naționalizări sau preluări ale controlului în ce privește principalele bogății naturale, sectoare economice importante (de la unele industrii pînă la comerțul exterior sau sectorul bancar), au fost întreprinse acțiuni mai angajate pe linia înfăptuirii reformei agrare, toate măsuri de natură să influențeze, să promoveze schimbări de esență, de structură în economia acestor țări. N-au lipsit nici acțiunile internaționale corelate între țări în curs de dezvoltare, în vederea apărării intereselor lor și sporirii capacității lor de rezistență în fața unor încercări de a opri cursul istoriei. Măsurile întreprinse în acest sens de țările exportatoare de petrol, reunite în cadrul OPEC, sînt unul din exemplele cele mai recente și ilustra-

tive. De altfel, în zorii anilor '70 condițiile sînt sensibil altele față de cele de la începutul anilor '60, cînd a demarat primul Deceniu al dezvoltării. Numeroase state și-au cucerit între timp independența politică, devenind factori activi pe arena internațională. Alte numeroase state, care atunci abia își cuceriseră independența, au căpătat maturitate și forță.

Altul este și contextul internațional în care este abordată problema dezvoltării, atît ca atmosferă cît și în ce privește angajarea unei concertări internaționale în scopul sprijinirii eforturilor țărilor în curs de dezvoltare. Dacă pe plan practic primul deceniu nu poate fi considerat că ar fi adus rezultate notabile, el a avut totuși o incidență care trebuie luată, fără îndoială, în considerare: prin statisticile publicate, prin problematica ridicată, poate chiar prin însăși lipsa rezultatelor concrete, s-a atras atenția lumii întregi asupra decalajelor economice din lumea contemporană, asupra dimensiunii, semnificației și înrîuririi lor negative. S-a înțeles utilitatea și necesitatea, în beneficiul întregii colectivități umane, a adoptării unor măsuri internaționale care să vizeze valorificarea eforturilor țărilor în curs de dezvoltare.

În condițiile mai favorabile create, obiectivele celui de-al doilea Deceniu al dezvoltării par realiste, realizabile și chiar susceptibile de a fi depășite. Există un fond de veridicitate care îndreptățește o perspectivă a speranței. Comunitatea internațională o împărtășește. În cadrul Adunării Generale

Președintele chilian Salvador Allende la o întrunire cu locuitorii din Valdivia, provincia Antofagasta, bogată în minereu de cupru și salpetru — una din numeroasele manifestări de sprijin ale populației țării față de măsurile adoptate de guvernul coaliției de stînga pe plan economico-social — și în primul rînd cele privind asigurarea controlului național asupra resurselor naturale ale țării, menite să ducă la pași concreți înainte pe făgașul dezvoltării.

ecuația deceniului dezvoltării

a O.N.U., 127 de state au votat documentul care stabilește strategia internațională a dezvoltării din cadrul viitorului deceniu, proclamînd anii '70 al doilea Deceniu al Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

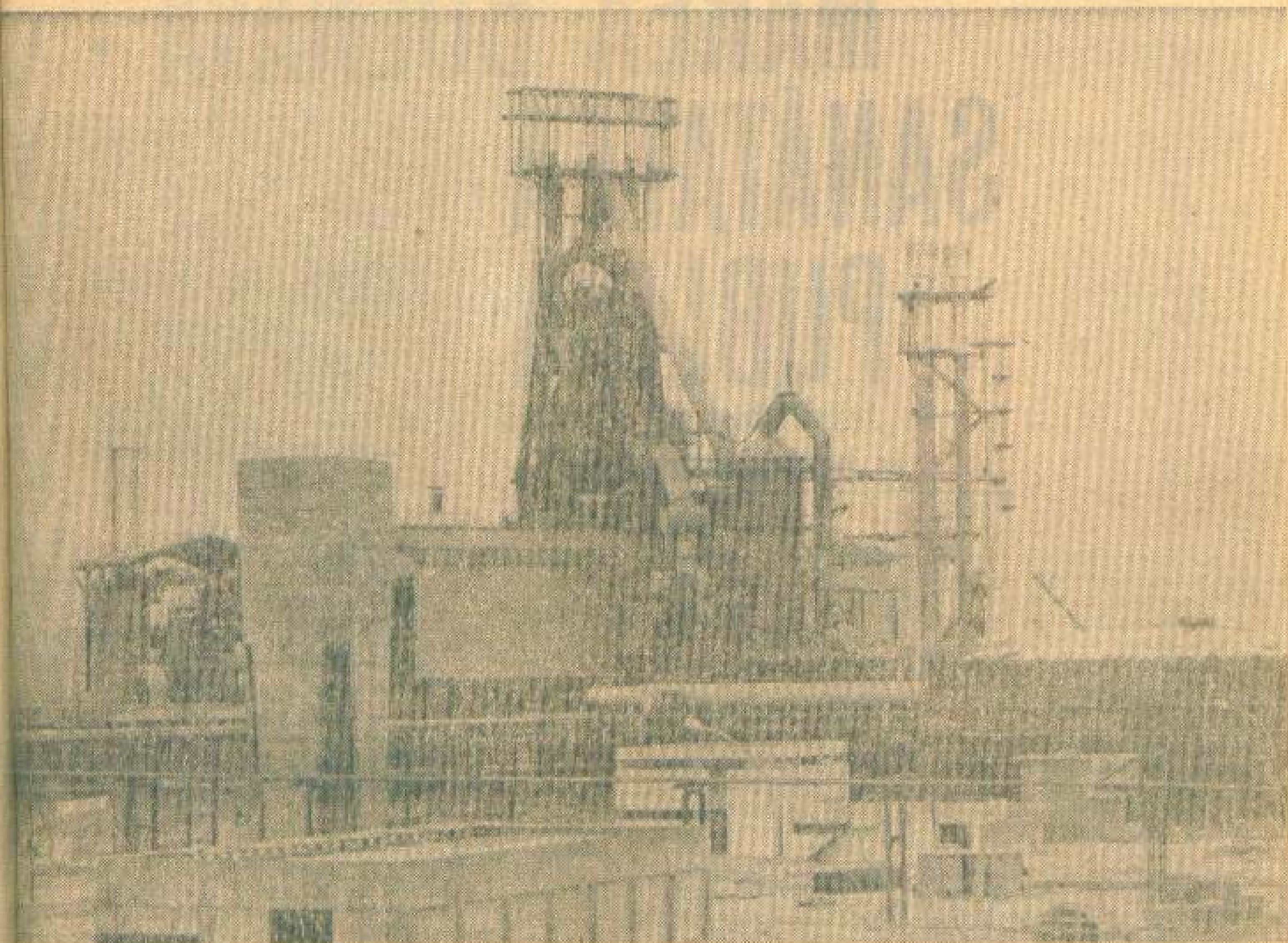
CHEIA „CELOR TREI D"

Care sînt, în esență, obiectivele actualului deceniu și măsurile prevăzute prin care aceste obiective să prindă viață? Deceniul fixează ritmul mediu anual de creștere a produsului brut pentru ansamblul țărilor în curs de dezvoltare la 6 la sută (din care 4 la sută în agricultură și peste 8 la sută în ce privește produsele manufacturate), cu posibilitatea de a fixa un procent mai ridicat pentru a doua jumătate a deceniului. Ritmul mediu anual de creștere a produsului brut pe locuitor urmează a fi de 3,5 la sută, de asemeni cu posibilitatea de a se fixa un procent mai ridicat pentru a doua jumătate a deceniului, ceea ce ar crea condițiile dublării venitului mediu pe locuitor în următorii 20 de ani. În scopul ameliorării condițiilor de viață în aceste țări urmează a fi asigurată o repartiție mai echitabilă a veniturilor și bogățiilor și promovarea eficacității producției, avîndu-se în vedere mărirea sensibilă a nivelului de folosire a forței de muncă, ameliorarea securității veniturilor, lărgirea și îmbunătățirea învățămîntului, sănătății publice, alimentației, locuințelor, protecției sociale, salvgardarea mediului înconjurător.

Strategia internațională din cadrul deceniului stabilește în mod clar că „responsabilitatea principală pentru a asigura propria lor dezvoltare revine țărilor în curs de dezvoltare", aceste țări trebuind „să-și asume, și își asumă, în cea mai mare parte, responsabilitatea finanțării dezvoltării lor". Țările respective vor trebui să depună eforturi pentru a promova diversificarea și creșterea producției, industriile naționale, procurarea mijloacelor financiare interne necesare în acest scop, crearea condițiilor pentru expansiunea exporturilor de produse manufacturate, creșterea capacității lor de a aplica știința și tehnica, asigurarea dezvoltării pe plan social și uman.

Strategia deceniului stabilește și coordonatele principale ale cadrului internațional menit să asigure valorificarea eforturilor țărilor în curs de dezvoltare. „Orice țară are dreptul și datoria să dezvolte resursele sale umane și naturale, dar eforturile sale nu vor aduce toate roadele decît dacă vor fi însoțite de o acțiune internațională eficace". Ce se prevede, concret, în acest sens? 1) În planul relațiilor comerciale: obținerea, înainte de 31 decembrie 1972, a unei acțiuni generale în vederea încheierii unor aranjamente internaționale pentru produsele primare; stabilizarea prețurilor la aceste produse; crearea condițiilor internaționale în vederea expansiunii exporturilor de produse manufacturate ale țărilor în curs de dezvoltare; instituirea unui sistem generalizat de preferințe în favoarea acestor țări. 2) În planul resurselor financiare destinate dezvoltării: fiecare țară economic dezvoltată se va strădui ca începînd cu anul 1972 (și cel mai tîrziu în 1975) să asigure, în fiecare an, în folosul țărilor în curs de dezvoltare un transfer de resurse financiare corespunzător unui nivel minim net de 1 la sută din produsul social; „asistența financiară și tehnică va trebui să fie destinată exclusiv facilitării progresului economic și social al țărilor în curs de dezvoltare și nu va trebui folosită în nici un caz de către țările dezvoltate în detrimentul suveranității naționale a țărilor beneficiare"; angajarea directă a noilor mijloace de plată internaționale („drepturile speciale de tragere" la FMI) în sistemul finanțării țărilor în curs de dezvoltare. Țările dezvoltate își asumă o serie de alte responsabilități, în vederea favorizării transferului de tehnică și tehnologie în țările în curs de dezvoltare și sprijinirii unor programe sociale, de educație, învățămînt și sănătate din aceste țări. Fără îndoială că această concertare internațională, ca însoțitoare a eforturilor proprii ale țărilor în curs de dezvoltare, are o importanță deosebită în lichidarea înapoierii economice a acestora. Pentru țările în curs de dezvoltare comerțul exterior reprezintă un compartiment economic deosebit de important, jucînd un rol esențial în întreaga viață economică a acestor țări. De aici decurge însemnătatea adoptării sistemului generalizat de preferințe. Prin instituirea acestuia se estimează că, încă într-o primă fază, se va reuși suplimentarea încasărilor din export ale acestor țări cu un miliard dolari anual. Mai importantă însă este considerată incidența sa pe termen lung: faptul că sistemul generalizat de preferințe vizează și produsele manufacturate și semimanufacturate va contribui la promovarea tinerelor industrii naționale ale țărilor în curs de dezvoltare.

Dar „cheia" succesului actualului deceniu constă în rezolvarea, în conformitate cu cerințele epocii noastre, cu dorința însăși a umanității, a ecuației „celor trei D": dezarmare, decolonizare, dezvoltare. „Succesul activităților internaționale va depinde în mare parte de îmbunătățirea ansamblului situației internaționale; el va depinde, în special, de progresele concrete care vor fi realizate pe calea dezarmării generale și complete sub un control internațional eficace eliminării colonialismului, discriminării rasiale, apartheidului și ocupației teritoriilor oricăror state, ca și de promovarea egalității în drepturi politice, economice, sociale și culturale pentru toți membrii societății. Progresele pe calea dezarmării generale și complete

Paralel cu politica de valorificare în interes național a principalei sale avuții — petrolul — Algeria își diversifică economia, conștientă că numai în acest fel se poate dezvolta baza economică a țării. În fotografie: Complexul metalurgic de lîngă El Hadjar.

ar urma să elibereze resurse suplimentare importante care ar putea fi consacrate dezvoltării economice și sociale, în special a țărilor în curs de dezvoltare". O cifră trebuie, în context, reținută: asistența acordată țărilor în curs de dezvoltare este în prezent de 13 miliarde dolari iar bugetele militare se ridică, în total, la 250 miliarde.

Rezolvarea în sensul arătat a ecuației „celor trei D" este, de altfel, și una din coordonatele esențiale ale poziției pe care România o afirmă, pentru care militează și potrivit căreia acționează țara noastră pe plan mondial. Aflată ea însăși într-un proces complex, corelat și dinamic de dezvoltare multilaterală, România împărtășește preocupările țărilor în curs de dezvoltare pentru propășire, eforturile lor proprii pentru efectuarea unor mutații moderne în economie și viața socială. În virtutea locului pe care îl ocupă în prezent în diviziunea mondială a muncii, România înțelege să se considere printre beneficiarii unor măsuri internaționale în cadrul celui de-al doilea Deceniu al dezvoltării, fiind, în același timp, hotărîtă să-și aducă — în raport cu potențialul său — întreaga contribuție la înfăptuirea obiectivelor deceniului.

MAREA BOLNAVĂ : SANĂTATEA PUBLICĂ

— „luxul" îngrijirii sănătății în lumea occidentală —

de Nicolae MINEI

„Un pat într-un salon comun dintr-un spital oarecare costă de patru-cinci ori mai mult pe noapte decît o cameră cu două paturi la un hotel de lux!" Așa începe un articol apărut recent în „Los Angeles Times" și intitulat „Ce mai faci?" „Bine, mulțumesc. Sînt prea sărac ca să mai fiu și bolnav!"

„Consumatorii de medicamente sînt obligați să plătească sume fantastice pentru specialități adesea puțin eficace, din cauza bugetelor publicitare ale marilor firme producătoare, care cheltuiesc pentru reclamă mai mult decît pentru experimentarea, controlul și ameliorarea preparatelor", scrie cotidianul parizian „Le Figaro".

„Pacienții fac coadă pe culoarele spitalelor pînă ce unii dintre ei intră în comă", semnalează alarmat săptămînalul vest-german „Stern".

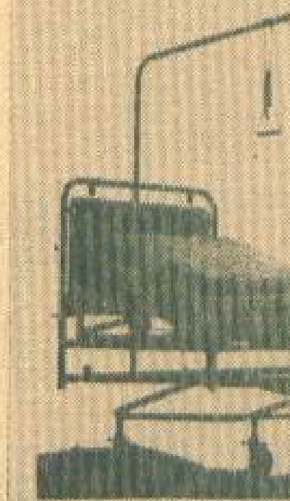
„În medie, întreținerea unui bolnav la spital costă 7 000 de lire pe zi, calculează revista italiană „L'Espresso". Se încasează minimum 12 000 lire și, nu rareori, 100 000 lire pe zi pentru fiecare pacient. Totuși nu sînt paturi suficiente, nu sînt medici suficienți, nu sînt servicii de reanimare suficiente, nu este personal auxiliar suficient. Rezultat: oamenii mor cu zile".

BUSINESSUL ASISTENȚEI MEDICALE

În articolul menționat, „L'Espresso" mai face o serie de constatări îngrijorătoare: conform statisticilor oficiale ale Ministerului Sănătății al Italiei, Roma are un deficit de minimum 8 000 de paturi de spital. Încă cu șase ani în urmă această necesitate era definită drept „urgentă și prioritară". Totuși, spitalul din cartierul Pietralata, a cărui construcție trebuia să înceapă din 1964 și pentru care statul a și investit suma de 6 miliarde de lire, este și astăzi în stare de proiect. Iar peste cinci sau șase ani, cînd noua instituție terapeutică va fi în sfîrșit gata (*dacă* va fi gata!), deficitul în paturi de spital din capitala Italiei se va ridica la un total de 10 000. De ce? Pentru că, așa cum subliniază „L'Espresso", „ritmul în care crește populația Romei depășește considerabil ritmul în care se găsesc soluții problemelor de sănătate publică".

„Probleme de sănătate *publică* sau probleme de interese *particulare*?" se întreabă, făcînd parcă ecou confratelui italian, cotidianul francez „Le Monde", care publică o deosebit de interesantă statistică în ceea ce privește paturile de spital din țările Pieței comune. Este vorba, mai precis, de proporția dintre locurile existente în spitalele de stat și cele din clinicile particulare. Iată cum se prezintă situația:

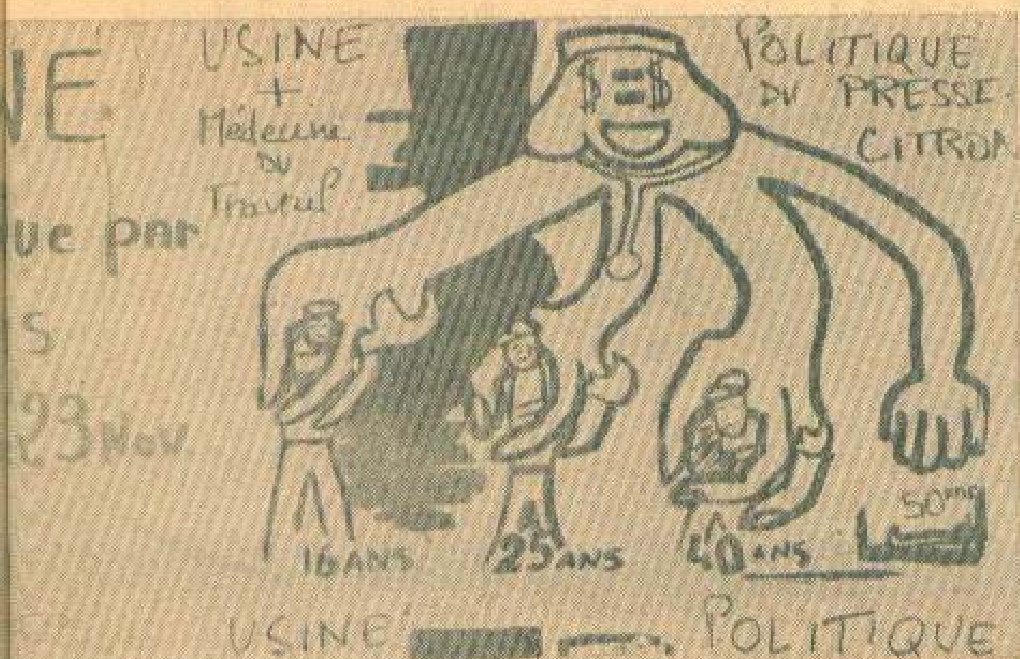
Țara	Procentul de paturi	
	Spitale de stat	Clinici private
Italia	80	20
Franța	67	33
R.F. a Germaniei	55	45
Belgia	45	55
Olanda	25	75
Luxemburg	25	75

▲ *„Spitalul în faliment?" Revista „Der Spiegel" consacră coperta, inclusiv reportajul-anchetă principal al numărului, situației precare a spitalelor din R.F. a Germaniei.*

După cum se vede, în trei din cele șase țări ale Pieței comune paturile din clinicile private sînt în majoritate față de cele din spitalele de stat. Comentînd această situație, cotidianul „La Libre Belgique" din Bruxelles notează: „Bolnavii care nu găsesc loc într-un așezămînt public se pot adresa unuia particular. Cu o singură condiție: să aibă mijloacele necesare. Dacă nu, ei sînt siliți să se lipsească de asistența medicală".

De curînd, în Olanda a făcut multă vîlvă un scandal care a izbucnit la Arnhem în legătură cu această problemă. După cum relatează ziarul „Arnhemsche Courant", în urma unor repetate sezisări și reclamații, autoritățile de resort au întreprins o anchetă care a dovedit că directorul-pro-

„Grafitti" pe zidul unui spital francez, reprodus de săptămînalul „Nouvel Observateur". „Viitoarea etapă: strada" — avertizează textul explicativ dat de revistă acestei fotografii.

prietar al celei mai mari clinici particulare din localitate mituia personalul administrativ al spitalului municipal pentru a refuza pacienți sub pretextul lipsei de locuri, îndrumîndu-i astfel către clinica sa. „Internarea pe o durată de două săptămîni într-o rezervă a acestei clinici costă cu cîteva sute de guldeni mai mult decît o mașină DAF („Uzinele olandeze de automobile" —n.a.) tip sport, cu schimbător automat de viteză", subliniază „Arnhemsche Courant".

O afacere asemănătoare a ieșit la iveală acum cîteva luni la Edinburgh. De data aceasta era implicat directorul-adjunct al celui mai mare spital din capitala Scoției, „St. Dunstan". El nu numai că a refuzat internarea a zeci de pacienți ci, așa cum au dovedit-o convorbirile înregistrate pe benzi de magnetofon, le-a „recomandat călduros" să se adreseze clinicii particulare „Wellbeing", a cărei patroană este însăși soția sa.

TIMPUL E BANI, DAR ȘI BANII SÎNT BANI

O anchetă întreprinsă de reporterii televiziunii vest-germane a dezvăluit că pacienții trebuie să-și piardă mult timp cu așteptarea în anticamera medicului și nu rare sînt cazurile — au arătat respectivii reporteri — cînd durata așteptării atinge 5—8 ore.

„De ce e risipit cu atita nepăsare timpul oamenilor? — au întrebat în concluzie autorii anchetei. Timpul e bani, chiar și pentru bolnavi sau, poate, mai ales pentru bolnavi. Ca să nu mai vorbim de faptul că, în eventualitatea unei afecțiuni grave,

Facsimil după revista italiană „Epoca". După cum reiese din tabel, în intervalul dintre anii 1964 și 1968 costul asistenței medicale în Italia s-a dublat.

SPESA DELLE MUTUE PER PRESTAZIONI SANITARIE
IN ITALIA DAL 1964 AL 1968

	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
1964	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
1965	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
1966	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
1967	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
1968	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Cînd saloanele se dovedesc insuficiente, bolnavii sînt cazați și îngrijiți într-o sală de bibliotecă, ca în această fotografie făcută la un spital de stat din Triest.

MAREA BOLNAVĂ: SĂNĂTATEA PUBLICĂ

diferența de ore sau chiar minute poate să coincidă exact cu diferența dintre viață și moarte".

Așa cum a dovedit investigația efectuată, cauza lungilor așteptări și a supraaglomerării unora dintre cabinetele medicale este de ordin economic. „Lumea se înghesuie la doctorii care percep onorarii mai mici, așa se explică — simplu și logic — aparentul mister", scrie cotidianul „Süddeutsche Zeitung". Analizînd apoi vertiginoasa creștere a onorariilor în ultimii ani, ziarul ajunge la cîteva concluzii impresionante: „În 1956 costul mediu al unei consultații echivala cu prețul unei mese relativ îmbelșugate pentru o singură persoană, la un restaurant mijlociu. Astăzi, cu banii dați pentru aceeași consultație pot lua masa 6—8 persoane, la un restaurant de lux. Cît despre vizitele medicale la domiciliu, remunerarea lor atinge adesea un nivel pur și simplu exorbitant".

De o problemă similară se ocupă, într-unul din numerele sale recente, săptămînalul american „Time". Titlul articolului este concludent prin el însuși: „Îngrijirea sănătății ne duce la faliment". Referindu-se la tarifele consultațiilor medicale, „Time" scoate în evidență faptul că „numai senzația unui pericol iminent — pentru viața lui sau a vreunuia dintre membrii familiei sale — mai este capabilă să-l determine pe americanul de rînd să recurgă la serviciile unui doctor! Onorariile au sporit într-un ritm din ce în ce mai rapid, crescînd de aproape opt ori în intervalul scurs de la sfîrșitul războiului pînă astăzi. Acesta este motivul pentru care se lungesc la nesfîrșit cozile la dispensarele rezervate îndeobște celor nevoiași". Răspunzînd parcă ziarului vest-german, „Time" arată că „oamenii pierd uneori acolo zile întregi; e drept că timpul e bani, dar și banii sînt bani!"

Revista arată în continuare că, într-un singur deceniu, costul minim pe zi de persoană al unei internări în spital a crescut de la aproximativ 21 dolari (februarie 1960) la aproape 49 dolari, ceea ce înseamnă o scumpire de 133 la sută. În calcul nu intră decît spitalele publice, întrucît în clinicile particulare tariful este incomparabil mai ridicat. „A intra în spital înseamnă pentru mulți oameni nu numai a ieși din circuitul economic și a nu mai cîștiga nimic, ci și a se lansa pe toboganul ruinei".

▲ *...Sau pe coridoare, ca în această imagine surprinsă într-un spital din Chicago.*

CUI SERVESC MEDICAMENTELE?

Un sondaj efectuat la începutul acestui an în Marea Britanie a dus la două concluzii care au uimit pînă și pe specialiștii în materie:

1) beneficiile din ultimele două decenii ale firmelor care lucrează în industria de medicamente nu au coborît niciodată sub 21 la sută pe an, atingînd destul de frecvent vîrfuri de 60—85 la sută;

2) din punct de vedere terapeutic, valoarea reală a multor produse este cel puțin discutabilă. Astfel, 96,8 la sută dintre așa-numitele „preparate antigripale" nu au în compoziție decît aspirină sau piramidon, deși prețul lor de vînzare este de 4—9 ori mai mare. De asemenea, specialități farmaceutice cu denumiri pompoase și cu pretenții de combatere a surmenajului fizic și nervos, a asteniei sau a „efectelor nedorite ale bătrîneții" sînt — în proporție de peste 84 la sută — niște banale amestecuri ale cîtorva vitamine; în schimb, suprapreţul ajunge pînă la 750 la sută.

Dar cifra beneficiilor mărturisite de către fabricile de medicamente nu pune în lumină tot adevărul. La Philadelphia, reprezentanții autorizați ai Comitetului cetățenesc pentru ocrotirea sănătății au descoperit că două dintre cele mai importante firme americane de produse farmaceutice cheltuiesc de trei ori mai mult pentru obținerea de ambalaje cît mai atrăgătoare decît pentru procesul de elaborare propriu-zisă a preparatelor din interiorul lor. Am amintit la începutul acestui articol imensa cotă din buget care revine publicității. Așa cum spunea în încheiere raportul Comitetului cetățenesc din Philadelphia, „companiile cheltuiesc mai mult pentru a ne convinge să ne îndopăm cu doctoriile lor decît pentru a face ca aceste doctorii să fie cu adevărat eficiente... În S.U.A., medicamentele au ajuns să servească mai mult consiliilor de administrație ale companiilor respective decît bolnavilor cărora le sînt în principiu destinate".

Trăgînd, de asemenea, concluzii de pe urma unei analize a asistenței sociale și medicale în Statele Unite, săptămînalul „Newsweek" scrie: „În lumea noastră, viața e grea în multe privințe. Dar poate că deosebit de dureros este faptul că a devenit atît de costisitor — aproape insuportabil de costisitor — să te pui la adăpost de agresiunea maladiilor și să amîni scadența fatală a morții".

TUNURILE DIN NAVARONE

UN PALPITANT ROMAN... ADEVĂRAT

Anul 1944. Pe pămînt, în văzduh, pe mare, războiul continuă cu înverșunare. În insulele din arhipelagul grecesc o luptă necruțătoare se desfășoară între unitățile de commando engleze și garnizoanele germane din aceste puncte avansate. Cu trei ani înainte, după căderea Greciei, trupele hitleriste ocupaseră aproape toate Insulele Sporade de Nord; italienii dețineau deja cea mai mare parte a Dodecanezului (Sporadele de Sud). Apoi, treptat, englezii au început să strecoare în acele teritorii agenți cu misiunea de a pregăti terenul pentru o reîntoarcere a forțelor aliate. Și astfel, în septembrie 1944, trupe din Dominioane le-au recucerit aproape pe toate, exceptînd Insula Navarone.

Sporadele se află în imediata vecinătate a coastelor Turciei. Hitleriștii considerau deci imperios necesar ca să redreseze situația în favoarea lor, pe acest teatru de război, pentru a putea influența atitudinea Turciei neutre.

Reacția germană a fost deosebit de violentă: parașutiști, trupe aeropurtate, brigăzi de elită alpine, numeroase escadrile de bombardiere Stuka — unele retrase de pe frontul italian chiar cu riscul de a slăbi pozițiile germane acolo — au fost aruncate în luptă spre a recuceri aceste insule de importanță strategică și mai ales politică. În cîteva săptămîni englezii au pierdut toate insulele, exceptînd Keros. Era clar că și acesteia îi va veni rîndul curînd: singurul lucru ce-l puteau face englezii era să evacueze garnizoana, dar toate încercările de a ajunge pînă la insulă s-au soldat cu un eșec, datorită tunurilor grele amplasate în fortăreața de pe Navarone. Crucișătorul britanic „Sybaris", de 10 000 tone, care, sfidînd bateriile de pe Navarone, a căutat să ajungă pînă la Keros, a fost scufundat în cîteva minute. N-au rămas decît 17 supraviețuitori!

Pentru a reduce la tăcere bateriile de pe Navarone, au fost puse în joc ample mijloace militare și de subversiune. Un atac amfibiu de mare anvergură împotriva fortăreței, executat de unități de commando ale marinei regale engleze, a fost respins cu pierderi grele. Au fost parașutați la Navarone sabotori care apoi au dispărut pur și simplu. În ciuda unei apărări antiaeriene deosebit de riguroase — nemții, după părerea unor specialiști, au concentrat pe aceste insule jumătate din totalul bateriilor antiaeriene de pe teatrul de război mediteranean — s-a încercat distrugerea din aer a fortăreței Navarone. Pierderile grele de piloți și avioane au convins însă comandamentul aliat din Orientul Mijlociu că numai un detașament de commando care ar reuși să ajungă în insulă, să se strecoare în fortăreață, pe care apoi s-o arunce în aer, ar fi singura soluție posibilă. Iată subiectul palpitantului roman adevărat al lui Alistair MacLean, din care vă oferim spre lectură pasajele cele mai senzaționale.

„Concediul" căpitanului Mallory

Biroul 3 pentru operațiuni subversive, cu sediul la Cairo. Comandorul Jensen din marina regală trebuie să se grăbească pentru a ajunge în camera sa de lucru. Informațiile provenite de la spionii englezi care împînzesc teritoriul grec — numai la Atena sînt vreo 200 — sînt alarmante: ele vorbesc despre o iminentă debarcare la Keros. O armată de caicuri avînd pe bord trupe germane va părăsi portul Pireu joi, în zori, și se va strecura printre Insulele Ciclade, oprindu-se acolo în timpul nopții. Sîmbătă sau duminică vor fi în fața Insulei Keros. Simultan, avioane mari de transport Junkers — informează aceiași agenți — sînt gata de decolare pe un aerodrom lîngă Atena, și ele vor transporta trupe aeropurtate, sincronizînd operațiunile împotriva garnizoanei engleze din Keros...

...Hidroavionul de tip Sunderland se apropia de Castelroso, prima etapă a grupului de commando trimis la Navarone.

Căpitanul Keith Mallory, comandantul grupului, își soarbe calm ceaiul, aruncînd cîte o privire asupra fiecăruia din cei patru membri ai echipei sale, pe care îi vede pentru prima oară. Le-a studiat dosarele, pe care Jensen i le-a prezentat imediat după sosirea sa la Cairo. Mallory primise ordin să se prezinte de urgență la Biroul 3 pentru operațiuni subversive, în a cărui subordine se afla. El a crezut că fusese convocat de Jensen în legătură cu concediul ce-i fusese de atîtea ori făgăduit și tot de atîtea ori amînat. După o scurtă introducere, Jensen îi desfășură o hartă în care figura Insula Navarone.

— Am putea evacua pe cei 1 200 oameni din Keros — spuse Jensen — chiar și în această noapte, dacă am putea reduce la tăcere tunurile de pe Navarone.

Mallory înțelese pentru ce fusese chemat atît de urgent.

— Veți prelua comanda unui grup ales pe sprinceană — anunță Jensen.

— Dar... De ce tocmai eu?

— De ce tocmai dv.!? Vorbiți grecește ca un grec, germana ca un neamț, sînteți un abil sabotor, un organizator de prim ordin, iar cele 18 luni petrecute în Munții Cretei, în spatele liniilor germane, dovedesc aptitudinea dv. de a supraviețui într-un teritoriu

ocupat de inamic. Și calitatea dv. cea mai de preț este că sînteți un alpinist desăvîrșit.

Jensen explică lui Mallory că cel mai tîrziu pînă joi noaptea, cînd distrugătoarele engleze vor încerca să se strecoare pînă la Keros spre a evacua garnizoana, tunurile de pe Navarone trebuie făcute inofensive. Pentru a înlesni misiunea grupului de commando, Jensen prezentă lui Mallory pe un grec, Vlahos, originar din Navarone. Vlahos îi furniză o serie de informații foarte prețioase referitoare la topografia insulei, sfătuindu-l ca după debarcare să nu încerce să înroleze localnici, pentru a nu-i supune răzbunării germanilor.

— Dacă vă veți afla însă într-o situație disperată, există doi oameni la care ați putea recurge — adăugă Vlahos. Sub primul castan din piața satului Margarita, la intrarea în vale, aproximativ la 4 kilometri sud de fortăreață, veți găsi pe un oarecare Luki. El a fost intendentul familiei noastre timp de mulți ani și a ajutat de multe ori pe englezi. Puteți să-i încredințați viața. Luki mai are un prieten, Panais, care și el ne-a fost util în trecut.

— Mulțumesc, domnule, o să-mi amintesc — spuse Mallory. Luki și Panais, satul Margarita, primul castan din piața satului.

După convorbirea cu Vlahos, Mallory părăsi portul Alexandria pe bordul unei vedete rapide a marinei militare britanice, care îl conduse într-un loc secret, de unde se îmbarcă pe hidroavionul Sunderland. Ceilalți patru camarazi ai lui Mallory erau: locotenentul din marina engleză Stevens, caporalul american Miller, subofițerul Casey Brown, al patrulea era un grec de dimensiuni uriașe, Andrea. Fiecare membru al grupului de commando era un specialist în felul lui: Stevens era un abil navigator și totodată un admirabil alpinist, Miller era „cel mai celebru sabotor" de pe frontul de Sud, cum îl numea Jensen. Casey Brown era telegrafist și la nevoie putea servi drept mecanic de bord. Cazul lui Andrea era cu totul aparte: fost locotenent-colonel în armata greacă, prins de nemți de mai multe ori, reușise să evadeze, ajungînd la Cairo. Cu hitleriștii el avea o răfuială personală: întreaga sa familie — soția, doi copii, părinții — fusese exterminată de nemți după ocuparea Greciei.

Înainte de aterizarea la Castelroso, cei cinci membri ai grupului de commando își schimbară uniformele albe de marină îmbrăcînd uniforme ale aviației, pentru a deruta eventualii spioni germani.

La debarcader ei au fost întîmpinați de un căpitan din armata terestră engleză, Brigs, care după prezentările de rigoare i-a predat pe toți caporalului Matthews, care-i conduse la hotel. Camera nu avea decît un pat...

— Din păcate nu ne vom culca de loc — spuse Mallory sec. În mai puțin de două ore plecăm mai departe.

Andrea scotoci pe sub covoare, pe după perdele, draperii, spre a se asigura că nu era ascuns nici un microfon. Deodată se opri ațintindu-și privirea spre ușă. Scrise ceva rapid pe o hîrtie și spuse celorlalți cu voce tare:

— Am un plan pentru a escalada faleza de la Navarone. Iată schița, ce părere aveți, căpitane, este posibil?

El trecu hîrtia lui Mallory care o privi și rămase înmărmurit o secundă: pe hîrtie nu era nici un desen, ci numai aceste cuvinte: „Continuați să vorbiți cît mai tare".

— Foarte bine — zise Mallory. Cred că există posibilități de escaladare.

El întoarse hîrtia în așa fel ca toți să poată citi cele scrise. Andrea începu să înainteze spre ușă în vîrful picioarelor. Toate acestea n-au durat decît două secunde. Deschise ușa cu o mînă, iar cu cealaltă înșfăcă pe un individ care se zbătea cu furie, îl depuse pe podeaua camerei și închise ușa. Andrea apropie de masă „captura" spre a-l vedea în plină lumină.

— De cît timp crezi tu, Andrea, că individul asculta la ușă? — întrebă Mallory.

— N-aș putea să vă spun cu certitudine, dar mi s-a părut că aud un zgomot acum aproximativ zece minute.

— Zece minute! — zise Mallory, apoi adresîndu-se prizonierului: „Cum te numești și ce faci aci?"

Drept răspuns, urmă o avalanșă de cuvinte într-o limbă pe care Andrea o identifică drept kurdă. Întrebarea dacă știe limba engleză era inutilă, căci, după cum remarcă Mallory, un om nu stă zece minute cu urechea lipită de ușă dacă nu înțelege nici un cuvînt din cele ce se vorbesc în acea cameră. Totuși prizonierul refuză să răspundă la întrebări. Mallory chemă pe căpitanul Brigs și-l întrebă dacă îl cunoaște. „Este Nicolai, «spălătoreasa» noastră" — informă Brigs. Mallory ceru ca Nicolai să fie arestat și deținut întreaga săptămînă. Brigs părea că pune la îndoială justețea acestei măsuri.

— Este de o importanță capitală executarea acestui ordin — sublinie Mallory.

De la Castelroso grupul de commando plecă pe bordul unui torpilor pînă la o mică insulă deținută de englezi, unde urmau să se îmbarce pe un caic care să-i ducă la Navarone. Mallory alese nava cea mai puțin aspectuoasă, în speranța că vor reuși să treacă neobservați atunci cînd vor naviga spre insulă. Suiră rapid echipamentul de ascensiuni alpine — bocanci grei, tîrnăcoape, ciocane și rulouri de frînghii cu miezul din fir metalic, apoi aparatele de radiorecepție și radiotransmisie cu un dinam, și merinde. Cu grijă specială fură așezate armele automate: două mitraliere Schmeisser, două mitraliere Bren, un Mauser și un Colt. Printre alte articole îmbarcate fură — de necrezut — cîteva sticle de vin de Mosella. În sfîrșit, cu mii de precauții, ei aranjară în partea din față a caicului două lădițe din lemn: una cu trinitrotoluen, amatol și cîteva bastonașe de dinamită cu grenade, amorse, cu fulmicoton și alte explozive. În cealaltă lădiță, de dimensiune mai mică, se aflau detonatori electrici și cu percuție.

Caicul porni în larg. Acum ei erau îmbrăcați în costumele obișnuite ale locuitorilor din acele părți. Timp de cinci ore caicul înaintă paralel cu coasta turcă, ușor spre nord-vest și rareori la o distanță mai mare de 3 km de coastă. Peisajul marin te îmbia spre

calm: războiul părea atît de departe în acea după-amiază... Și totuși, el nu era chiar atît de departe! De două ori un hidroavion german evoluă deasupra capetelor lor, iar două avioane coborîră chiar foarte jos, pentru a-i privi mai de aproape, iar apoi luară din nou altitudine, fiind, pare-se, satisfăcute de cele ce au văzut.

În cursul dimineții au întîlnit, la o distanță de aproape un kilometru, un mare caic arborînd drapelul german, înarmat cu mitraliere și un tun în partea din față; la începutul după-amiezii o vedetă rapidă germană a trecut mugind atît de aproape de caic, încît acesta fu puternic zguduit.

Dar aceste inofensive înțepături de ac nu erau singurele care aminteau echipajului că pacea era încă departe: lent, micile ace ale ceasornicelor lor se mișcau și fiecare tic-tac îi apropia tot mai mult de uriașa stîncă de la Navarone, pe care vor trebui peste opt ore s-o escaladeze. Ea se afla în prezent aproape drept în fața lor, la mai puțin de 80 km distanță.

Deodată motorul caicului stopă. Echipajul fu nevoit să ridice catargul de rezervă și să manevreze pînzele, în timp ce mecanicul Brown se străduia să facă reparațiile necesare.

Mallory, care scruta cu atenție orizontul, indică lui Andrea un punct...

— Îl văd, căpitane. La 5 km. Un caic vine drept spre noi.

— Da, drept spre noi. Spune lui Miller și lui Brown să vină aci.

Echipajul se grupă pe punte în jurul lui Mallory:

— Vom fi acostați și percheziționați. Dacă nu mă înșel, este marele caic care ne-a depășit azi-dimineață. Se pare că, Dumnezeu știe cum, germanii au aflat despre prezența noastră și vor fi foarte bănuitori. Ei nu ne vor inspecta cu mănuși, nici cu mîinile în buzunare, ci vor fi înarmați pînă-n dinți. Nu se pot imagina jumătăți de măsură: ori ei vor fi scufundați, ori noi. În orice caz, inspecția vasului nostru trebuie evitată cu orice preț, dat fiind materialul ce-l avem la bord. Să-l aruncăm în mare, nici nu poate fi vorba!

Mallory explică pe scurt fiecăruia ce are de făcut. Zgomotul puternicului diesel al vasului german putea fi auzit cu tot mai multă claritate, pe măsură ce se apropia de nava engleză. Cînd se află la doi metri distanță, nava germană stopă. De pe lada de pește pe care stătea Mallory și-și cosea un nasture la vesta sa veche pe care o ținea între picioare el putu să vadă șase oameni în uniforma marinei germane: unul, în spatele unei mitraliere Spandau montată pe trepiedul ei, imediat în spatele tunului; alți trei, grupați în mijlocul punții, fiecare înarmat cu o pușcă-mitralieră; comandantul, un tînăr aspirant de marină cu fața dură și rece, purtînd crucea de fier pe tunică, privea prin ușa deschisă a timoneriei. În sfîrșit, un cap apăru din panoul mașinilor. Din locul unde se afla, Mallory nu putea să vadă partea din spate a vasului german din cauza pînzei care, intermitent, se umfla, ascunzînd-o; dar faptul că mitraliera nu avea în bătaia ei decît jumătatea caicului englez făcu pe Mallory să conchidă că mai exista încă un mitralior în partea din spate.

Ordinul ofițerului german răsună peremptoriu: „Strîngeți pînzele!" Mallory împietri atît de brusc încît acul de cusut i se înfundă în palmă: neamțul vorbise în limba engleză! Trucul ofițerului german nu reuși.

— Strîngeți pînzele, noi ne vom urca pe bordul vasului vostru — strigă neamțul, tot în limba engleză. Stevens privi prostește pe neamț și se întoarse spre Andrea și Mallory ale căror fețe exprimau o totală neînțelegere, tot atît de convingătoare ca și a sa. El ridică din umeri cu disperare și strigă:

—Nu înțeleg limba germană. Nu puteți vorbi în limba noastră?

La aceste cuvinte ofițerul german răspunse într-o greacă șovăielnică:

— Opriți imediat vasul. Ne vom sui pe bord.

— Să opresc vasul! — exclamă Stevens cu o indignare atît de naturală, urmată de o avalanșă de înjurături, încît neamțul fu o secundă uluit.

— Vă dau zece secunde — strigă ofițerul german, care își regăsise sîngele rece; după asta, tragem.

Stevens făcu un gest care voia să însemne că cedează și adresîndu-se lui Mallory și Andrea: „Învingătorii noștri au vorbit — spuse el cu tristețe. Strîngeți pînzele!"

Pulsațiile dieselului deveniră deodată mai puternice, iar marele caic german acostă. Rapid dar evitînd cu grijă să stea în bătaia mitralierelor Spandau — acum se vedea net una în partea din spate — cei trei marinari înarmați cu puști-mitraliere Schmeisser săriră pe bordul caicului englez. Unul dintre ei fugi imediat spre partea din față; la nivelul catargului principal se roti încet, în așa fel încît să țină în bătaia armei sale întregul echipaj, exceptînd pe Mallory, pe care îl încredință mitraliorului din față.

Mallory admiră precizia, mișcările de ceasornic, reglate impecabil, ale acestei manevre devenite rutină. El ridică capul și privi în jur simulînd acea indiferență lentă tipică țăranului. Casey Brown, ghemuit pe punte, se prefăcea că repară motorul. Miller, la doi pași mai aproape de partea din față a caicului, tăia cu atenție o bucată de tablă de fier alb, probabil pentru a ajuta la repararea motorului. El ținea foarfecele cu mîna stîngă, deși Mallory știa că nu e stîngaci. Stevens și Andrea erau neclintiți. Tot lîngă catargul principal, neamțul nici nu clipea. Ceilalți doi se îndreptau lent spre partea din spate a caicului; tocmai trecuseră prin fața lui Andrea. Atitudinea lor destinsă era aceea a unor oameni care se știau atît de stăpîni pe situație încît simpla idee a unui eșec li se părea ridicolă.

Cu grijă, rece, cu precizie, prin pliurile vestei și ale pînzei, Mallory lovi în inimă pe purtătorul mitralierei Spandau. Roti Brenul care pîrîia încă și văzu marinarul de lîngă catarg prăbușindu-se și murind, cu jumătate din torace smuls de gloanțele puștii-mitraliere. Dar înainte ca mortul să fi atins puntea, patru lucruri se petrecură simultan: Brown de un minut ținea mîna pe revolverul lui Miller, ascuns sub amortizorul de zgomot; acum el apăsă de patru ori pe trăgaci, căci nu voia să rateze lovitura: mitraliorul aflat în partea din spate a caicului german se prăbuși pe trepiedul său, cu degetele fără viață înțepenite pe piedica trăgaciului. Miller aruncă o grenadă în sala mașinilor de pe caicul dușman; Stevens lansă o altă grenadă în timonerie, iar Andrea, cu cele două brațe imense ale sale întinzîndu-se cu rapiditatea și precizia unor cobre care mușcă, înșfăcă capetele celor doi de la mitralierele Schmeisser și le lovi unul într-altul cu o forță ucigătoare.

În clipa următoare caicul german explodă într-un muget înfiorător; nu se mai vedeau decît flăcări, fum și sfărîmături. Cei cinci englezi fură proiectați pe punte din cauza presiunii exploziei. Încetul cu încetul zgomotul se diminuă iar caicul german dispăru în valuri.

— Avem vreun rănit? — întrebă Mallory. Nici unul? Bravo, să pornim la drum cît mai repede posibil. Cu cît ne vom îndepărta mai repede de aci, cu atît va fi mai bine pentru noi.

Ora patru: momentul de a intra în contact cu Cairo. Casey Brown, după ce recepționă mesajul de la Cairo, îl anunță pe Mallory că după ultimele informații atacul german împotriva Insulei Keros a fost devansat cu o zi; el va avea loc vineri, în zorii zilei, în loc de sîmbătă, așa încît nu le mai rămînea decît ceva mai mult de trei zile. Previziunile meteorologice transmise de la Cairo erau deosebit de alarmante: se anunța un vînt de intensitatea 8°.

Escaladarea

Circa 40 de minute mai tîrziu, în semiobscuritatea serii și sub o ploaie torențială care cădea în rafale înghețate, caicul ancora în golful unei mici insule, între zidurile verzi ale unei păduri umede și de o indiferență ostilă. Insula era ocupată de germani. De pe bordul caicului se puteau zări mitralierele Spandau adăpostite într-un turn de pază. Mallory părea contrariat: nu se aștepta ca această mică întindere de pămînt să fie păzită.

— Inutil să ne facem reproșuri, domnule căpitan — spuse Andrea. Cu acest vînt nu putem merge în altă parte.

— Cred că ai dreptate — răspunse Mallory, strîngînd harta pe care o cerceta cu atenție. Alt loc nu avem la dispoziție pentru a ancora. Este un colț foarte căutat în caz de furtună și germanii și-au dat seama de acest lucru de mult, foarte de mult. Iată de ce ar fi trebuit să știm că vom da aproape cert peste un post militar aici. N-are rost să plîngem în van. Vom putea pleca peste o oră. Obscuritatea va fi suficientă spre a ne oferi o oarecare protecție împotriva prietenilor noștri aflați colo sus. Cîți oameni crezi, Andrea, că se află acolo?

— Am zărit doi, s-ar putea ca în total să fie trei sau patru. Nemții nu risipesc oamenii în aceste mici posturi.

— Cred că ai dreptate, majoritatea garnizoanei se află probabil în sat, la zece kilometri de aci, după cum reiese de pe hartă.

O somație adresată în limba germană făcu să le dispară pe loc optimismul.

— Ce este cu acest vas și unde vă duceți? — întrebă o santinelă germană într-o greacă șovăitoare dar acceptabilă.

Mallory, care ieșise pe punte ținînd în mînă o sticlă de vin de Mosella, mai trase o dușcă și ținea sticla cu brațul întins, contemplînd-o cu o respectuoasă satisfacție.

— Un lucru pe care nu știți să-l faceți voi, germanii, este un vin bun. Pariez că voi nu vă puteți procura așa ceva.

Soldatul făcu o strîmbătură.

— V-am pus două întrebări: ce este cu vasul acesta și unde mergeți?

— Este caicul „Aigion" — răspunse Mallory cu îngîmfare — și ne aflăm în drum spre Samos. Din ordin de sus — adăugă el pe un ton semnificativ.

— Din ordinul cui? — întrebă soldatul, impresionat fără să vrea.

— Generalul Graebel — răspunse Mallory. Ați auzit vorbindu-se despre el, nu-i așa?

Mallory știa că generalul Graebel, comandant de parașutiști, era celebru în aceste insule prin disciplina sa de fier.

— Aveți documente? — întrebă santinela.

Mallory oftă, întoarse capul și strigă:

— Andrea!

— Ce dorești?

Andrea, care auzise fiecare cuvînt al acestui dialog, apăru pe bord cu o sticlă de vin destupată în una din imensele sale mîini.

— Nu vezi că sînt ocupat? — spuse el bîlbîindu-se. Apoi, văzînd neamțul, încruntă din sprîncene și întrebă enervat: Ce dorește mititelu'?

— Permisele noastre de navigație și ordinul generalului Graebel.

Andrea dispăru bombănind, o frînghie fu aruncată pe țărm, partea din spate a caicului se lipi de mal iar documentele fură înmînate santinelei. Neamțul păru pe deplin satisfăcut, le împături și le restitui murmurînd un cuvînt de mulțumire. Nu era decît un băiețandru, poate de 19 ani; chipul lui deschis se deosebea total de acei fanatici SS-iști din divizia blindată. Lui Mallory i-ar fi displăcut să-l ucidă. Dar trebuia să obțină cît mai multe informații posibile. Stevens aduse pe bord lada în care se mai aflau cîteva sticle de vin de Mosella. Cu un gest nonșalant, Mallory indică turnul de pază și-l întrebă:

— Cîți sînteți acolo sus?

Bănuitor și ostil, santinela răspunse:

— Ce te interesează?

— Ne vom întoarce de la Samos în două sau trei zile și mai avem o ladă cu vin de Mosella. Generalul Graebel se poartă frumos cu trimișii săi speciali. Acelora de sus le este probabil sete. O sticlă de vin pentru fiecare n-ar strica.

Liniștit prin faptul că Mallory pomenise de întoarcerea lor, tentat de oferta acestei băuturi delicioase și temîndu-se de reacția camarazilor săi în cazul că ar fi refuzat, soldatul își înăbuși orice scrupul și bănuială și răspunse fără tragere de inimă:

— Nu sîntem decît trei.

— Bine, ține trei sticle — spuse Mallory vesel și, mîndru că-și putea etala cunoștințele sale de limba germană, ridică propria sa sticlă strigînd: Prosit! Auf Wiedersehen!

Soldatul ezită o secundă, apoi, puțin rușinat, făcu stînga-mprejur și se îndepărtă strîngînd la piept sticlele de vin.

— Nu sînt decît trei — spuse Mallory. Asta o să ne ușureze treaba.

Îndată după plecarea santinelei germane, Andrea dispăru înotînd sub apă. Absența lui nu dură decît cîteva minute. Surîzînd, își făcu apariția pe bordul caicului și, scuturîndu-se de apă aievea unui cîine muiat, întinse mîna către una din sticlele de vin.

— Inutil să întreb cum ți-a mers — spuse Mallory zîmbind.

— Cu totul inutil. A fost chiar prea ușor. Nu erau decît niște băiețandri și nici măcar nu m-au văzut.

Bău o înghițitură de vin și continuă triumfal:

— Cînd am ajuns sus, ei priveau peste parapet. I-am silit să ridice mîinile, le-am luat armele și i-am închis într-o pivniță.

La căderea nopții, caicul, al cărui motor funcționa din nou, părăsi mica insulă în mijlocul unei puternice furtuni, îndreptîndu-se spre nord, în direcția Navarone. Vasul trosnea din toate încheieturile; cîteva scînduri desprinzîndu-se din etravă, apa începu să pătrundă mai repede decît putea fi evacuată cu ajutorul unei pompe manuale. Vîntul se înteți suflînd cînd din sud-vest, cînd de la sud-est. Acum el venea dinspre sud, împingînd caicul cu o forță oarbă spre falezele Insulei Navarone, a cărei masă invizibilă se înălța în fața lor undeva în beznă.

Mallory își îndreptă pentru o clipă corpul pentru a-și alina durerile acute care îl strîngeau ca într-un clește în dreptul rinichilor: pompa manuală neputînd ține ritmul cu apa care năvălea în cala vasului, de două ore el ridica și golea în mare căldările pe care Miller le umplea mereu în cală. La cîrmă, Stevens făcea o treabă minunată; picăturile de apă îi biciuiau fața și prin lacrimile care îl orbeau Mallory nu distingea decît vag buzele strînse și ochii cercănați de nesomn. O mască de sînge închegat îi acoperea obrazul. Un val uriaș lovise în plin timoneria, ferestrele fură prefăcute în țăndări cu o putere atît de furioasă și neașteptată încît Stevens nu se putu feri. Cioburile de sticlă i-au provocat leziuni numeroase; mai ales o tăietură în dreptul tîmplei sîngera din abundență. Deodată vîntul începu să cedeze. Pentru un alpinist versat ca Mallory, scăderea intensității vîntului nu avea decît un singur tîlc: caicul se afla în apropierea imediată a falezelor de la Navarone. Cu vocea răgușită, fără să-i pese de propria-i soartă, Mallory se repezi prin apele tumultuoase în timonerie, strigînd:

— Cu toată forța înapoi, pentru Dumnezeu, cu toată forța înapoi, mergem direct în stînci.

Căută frenetic o rachetă luminoasă.

— Falezele, Stevens. Sîntem aproape pe ele!

Racheta fu declanșată. În lumina ei se văzu clar peretele stîncii. Racheta căzu pe o proeminență a stîncii, aproape la 4 m deasupra apei și rămase acolo fumegînd, arzînd cu intermitență în ploaie și împroșcările valurilor. Lumina slăbi, dar totuși se puteau distinge clar la cîțiva metri pietrele negre ale falezelor. Drept în fața lor, poate la o distanță de 15 m de mal, Mallory observă o redutabilă stîncă de suprafață, împărțită în două, ca doi dinți îndepărtați.

— Putem trece printre dinții stîncii, Stevens?

Fără să răspundă, Stevens manevră cu abilitate vasul și reuși să treacă, unul din dinții stîncii frecîndu-se de partea din stînga a caicului. În acel moment un val imens ridică caicul pe creasta sa, prezentînd falezei flancul său. Mallory, care își legase în jurul umerilor o solidă frînghie cu miez din metal pe care și-o petrecuse după gît, sări cu toată puterea, reușind să se agațe de un colț de stîncă. O clipă rămase suspendat în vid. După o scurtă ezitare, Mallory se regăsi în elementul său, el, unul dintre cei mai iluștri alpiniști și cățărători pe stînci ai epocii. Încet, metodic, el pipăi colțul de stîncă și descoperi o crăpătură. Cu infinite precauții scoase de la centură ciocanul și două crampoane, introduse unul din ele în crăpătură, strecură pe celălalt la cîțiva centimetri mai aproape, se agăță cu pumnul său stîng de primul, îl ținu pe cel de-al doilea cu degetele aceleiași mîini și apucă ciocanul în mîna dreaptă. 15 minute mai tîrziu reușise să se prindă ferm de proeminența falezei.

Spre norocul englezilor, proeminența era plată și destul de întinsă pentru a putea servi drept refugiu întregului grup, împreună cu echipamentul și materialele. Manevrînd ca în cursul unei ascensiuni, Mallory reuși să-și instaleze camarazii pe această platformă naturală cu cîteva clipe înainte de scufundarea caicului.

După un scurt repaus, începură ascensiunea falezei. La un moment dat, Mallory se strecură într-o deschizătură care se prelungea în sus întocmai ca un coș de fabrică. Continuînd escaladarea în interiorul coșului, cu frînghii și crampoane, englezii parcurseră ultimii 6 m pînă în vîrful falezei, cu excepția lui Stevens, care, din cauza hemoragiei, rămăsese în urmă.

Ajuns cel dintîi la extremitatea superioară a coșului, Mallory, care se afla în fruntea grupului, scoase timid capul afară, încîntat că în sfîrșit reușise să ajungă la țintă: punctul cel mai înalt al celei mai abrupte faleze din Navarone, singurul loc unde, după afirmațiile lui Jensen, germanii nu postau santinele considerînd că ascensiunea ei era imposibilă. Deodată rămase înțepenit: unul din blocurile de piatră se mișcă. La o distanță de 7 sau 8 m, o umbră se detașase treptat de la o stîncă și înainta lent spre marginea falezei. Acum nu mai era o umbră, nu mai exista posibilitatea unei erori: cizmele înalte, mantaua lungă sub pelerina impermeabilă, casca ajustată strîns erau lucruri din păcate foarte cunoscute!

„Să-l ia dracu pe Vlahos, să-l ia dracu pe Jensen, blestemați să fie toți ștabii de la Intelligence Service care dau informații greșite și te trimit la moarte", gîndi Mallory, și în aceeași clipă se blestemă și pe sine, căci de la început se așteptase la așa ceva. Timp de două sau trei secunde rămase ca paralizat. Neamțul se apropiase vreo patru sau cinci pași, cu carabina gata de tragere în fața sa. Cu capul întors într-o parte, el asculta cu atenție căutînd să izoleze șuieratul vîntului de mugetul valurilor, de zgomotul care-i trezise bănuieli. Mallory înțelese că dacă va ieși din coș va fi ucis pe loc: trebuia să intre înapoi încet, centimetru cu centimetru. Nemaiavînd decît vîrful degetelor în afara coșului, Mallory simți în apropierea sa trupul lui Andrea, care îi șopti la ureche:

— Ce s-a întîmplat?

— O santinelă care a auzit zgomote și care ne caută.

Neamțul scosese din buzunar o lanternă ale cărei raze se apropiau inexorabil. Mallory înțelese că soldatul nu era doar bănuitor; el știa cu certitudine că

cineva se află acolo și nu va înceta să-l caute pînă ce nu-l va găsi. Situația englezilor părea fără ieșire.

— O piatră — murmură Andrea.

Cu prudență întîi, apoi cu frenezie, Mallory pipăi vîrful falezei cu mîna sa dreaptă: pămînt, nimic altceva decît pămînt, rădăcini și pietricele. Andrea îi trecu atunci un obiect de metal lucios. În ciuda razelor lanternei care se apropiau și a pericolului mortal al acestei clipe, Mallory își reproșă cu ciudă că uitase de cele două crampoane agățate de centură. Cu o mișcare convulsivă lansă cramponul. Deodată un zgomot metalic răsună. Razele lanternei tremurară o secundă scotocind zadarnic stîncile din stînga, după care neamțul o luă la fugă în direcția de unde venise zgomotul. Ca o uriașă pisică neagră, Andrea ieși deasupra falezei și se ascunse în spatele stîncii celei mai apropiate. El începu să lovească cu mînerul cuțitului cînd o stîncă, cînd alta. Neamțul se întoarse, reveni în punctul de unde plecase, agitînd nebunește lanterna. Calculînd momentul și distanța, Mallory ridică capul și strigă:

— Ajutor, ajutor, mă prăbușesc.

Soldatul se opri și făcu stînga-mprejur la mai puțin de un metru jumătate de stînca care îl ascundea pe Andrea. O clipă razele lanternei măturară întunericul înainte de a se fixa asupra capului lui Mallory. Neamțul rămase imobil timp de o secundă, apoi ridică carabina cu mîna dreaptă, în timp ce mîna stîngă o întindea spre țeavă. Se auzi un horcăit și zgomotul surd al mînerului pumnalului lui Andrea atingînd coastele santinelei.

— Da — spuse Mallory — am presimțit, și dumneata la fel. Prea multe coincidențe: caicul german care a venit să ne inspecteze, turnul de pază din acea insulă pierdută și, în sfîrșit, santinela aceasta.

— Pentru prietenul nostru de la Castelroso, căpitanul Briggs, aceasta înseamnă sfîrșitul carierei. Va fi dat afară din armată pînă într-o lună. Jensen va avea grijă.

— Crezi că l-a eliberat pe Nicolai?

— Cine altul ar fi putut ști că vom debarca aci, cine altul ar fi putut să-i asmută pe toți asupra noastră?!

Fără să aștepte răspunsul, Mallory continuă:

— Germanii nu neglijează nimic. În ciuda cvasiimposibilității de a debarca pe o noapte ca aceasta, ei au postat probabil o duzină de santinele pe faleză.

— Și dispun în mod cert de mijloace pentru a-i face să comunice între ele. Poate rachete?

— Nu — răspunse Mallory: rachetele le-ar descoperi poziția. Cred că se servesc de telefon.

Andrea dădu din cap, luă lanterna santinelei și începu să caute; în mai puțin de un minut se întoarse.

— Telefonul este colo, sub stînci.

— Trebuie să ne grăbim.

— Ce facem cu...? — întrebă Andrea arătînd spre neamțul pe care-l ucisese.

— Trebuie să-l arunci în mare, nu trebuie să lăsăm nici o urmă; se va crede că a căzut accidental. Vezi dacă are asupra lui documente care ar putea să ne fie utile.

În cîteva minute Mallory și Andrea reușiră, cu ajutorul frînghiei, să aducă sus pe faleză armamentul și materialul exploziv pe care Miller, Brown și Stevens îl expediau de jos de la baza coșului. Andrea trase pentru a nu știu cîta oară frînghia, dar la capătul ei nu se afla nimic. Stevens făcuse un nod prea slab și astfel englezii pierdură rezervele de hrană, mica sobă de campanie, combustibilul și busola. Mallory rămase imobil imaginîndu-și cum va fi viața lor în această insulă ostilă, fără hrană, fără foc.

Andrea îl liniști: „O să avem mai puțin de cărat pe umeri". 15 minute mai tîrziu, pe o ploaie torențială, aproape permanent luminată de zigzagurile fulgerelor, apăru Casey Brown. După alte 15 minute Miller atinse deschizătura superioară a coșului. Rămăsese doar Stevens. Gemînd din cauza durerii ce i-o provoca rana de la tîmplă, el continua să se cațere.

Soneria stridentă a telefonului îl făcu pe Mallory să tresară. Era cert că, neprimind nici un răspuns, nemții vor veni la fața locului. N-avea rost să răspundă la telefon: existau șanse infime de a putea înșela pe germani: nemții aveau probabil o parolă pe care o știa doar santinela. Ei trebuiau deci să profite de răgazul pe care îl aveau pînă la sosirea altor santinele. Materialul, cu excepția obiectelor căzute în vid din cauza nodului greșit, se aflau pe faleză. Stevens însă întîrzia. Telefonul încetă brusc să sune. Era imperios necesar să i se atragă atenția lui Stevens să se grăbească. Andrea se aplecă pe marginea coșului și îi strigă numele. Stevens nici nu ridică capul.

— Atunci cînd un alpinist nu mai ridică capul — spuse Andrea — e pierdut. Să cobor să-l ajut.

Mallory însă îl împiedică, explicîndu-i că n-are rost să riște doi oameni deodată.

Brown, care la cîțiva zeci de metri de marginea falezei stătea de pază, veni în fugă strigîndu-le să se grăbească; nemții erau pe-aproape.

Întîlniri pe munte

Englezii se ascunseră după stînci, unde transportară în grabă și materialul. Numeroase lanterne începură să cerceteze stîncă cu stîncă. Stevens tocmai ajunsese cu mare greutate la ieșirea din coș și, la fel ca și Mallory înaintea lui, el îndepărtă pămîntul și micile pietricele, se agăță de marginea coșului, găsind un punct de sprijin pentru degetele picioarelor. Zări luminile tremurînde ale torțelor, auzi voci agitate și pentru o clipă bruma de pe creierul său se împrăștie. El înțelese că aceste glasuri erau ale inamicului: crezu că nemții i-au exterminat pe ceilalți. Treptat, degetele se desprinseră de pe marginea falezei și căzu la picioarele coșului, 6 m mai jos. Nu se auzi nici un zgomot, nici un strigăt de durere, căci leșinul îi însoți suferința, dar urechile atente ale celor ghemuiți în umbra stîncilor auziră clar trosnitura surdă, îngrozitoare, a piciorului său drept cînd se rupse în două ca o ramură uscată care se frînge.

Patrula germană compusă din trei soldați și un sergent începu să inspecteze metodic marginea

falezei. Unul din soldați, întins pe burtă, lumina acum cu lanterna interiorul coșului unde zăcea grav rănit Stevens. Soldatul se ridică și clătină ușor capul:

— Bietul Erich — spuse el cu ciudă amestecată cu milă. L-am avertizat deseori să nu fie imprudent și să nu se apropie prea mult de marginea falezei.

Mallory își aminti cu un sentiment de ușurare că părul santinelei avea aceeași nuanță neagră ca și vopseaua pe care și-o aplicase Stevens. De sus nu se vedea altceva decît o siluetă ghemuită sub pelerină și un cap sumbru. Eroarea soldatului german era cu totul de înțeles, ba chiar inevitabilă. Trei soldați plecară în grabă pentru a aduce un medic și cele necesare spre a scoate la suprafață rănitul. Unul din soldați făcu un scurt raport cuiva la telefon, apoi se depărtă în sensul opus celui în care porniseră camarazii săi, firește, pentru a verifica situația la postul de gardă următor.

Se mai auzeau încă pașii săi fermi care loveau prundișul, cînd Mallory și Andrea începură coborîtul spre baza coșului. Stevens, a cărui rană la cap mai continua să sîngereze, era în stare de inconștiență. Sub genunchi, gamba dreaptă răsucită în sus și spre exterior forma cu stînca un unghi nefiresc. Mallory mai descoperi încă o fractură sub gleznă. Andrea îl apucă de subsuoară și îl ridică încet, în timp ce Mallory îl împingea dedesubt. De cîteva ori Stevens gemu puternic. Îl duseră în spatele stîncilor, unde Miller, care avea și vagi cunoștințe de chirurgie, începu să se ocupe de el.

— Băiețandrul ăsta — spuse Miller după ce îi examină fracturile — este candidat la morgă. Dacă am avea un adăpost, căldură, îmbrăcăminte uscată...

Îl pansară pe rănit și îi puseră piciorul într-o eclisă.

Patrula germană, după primul șoc cauzat de dispariția aceluia pe care-l credeau camaradul lor, scotoci din nou stîncile. Mallory se temea ca nu cumva unul din soldați să sugereze să coboare la baza coșului, semnele crampoanelor ar fi dezvăluit totul, dar din fericire nici unuia nu-i veni în gînd acest lucru. Nemții se sfătuiră asupra celor ce aveau de făcut. În cele din urmă nu făcură nimic. O nouă santinelă fu lăsată pe loc, iar ceilalți plecară luînd cu ei întregul material de salvare. Orele care urmară fură un adevărat coșmar pentru grupul de commando. Un marș fără sfîrșit prin zăpadă, sub greutatea poverilor devenite insuportabile pentru niște oameni extenuați, înfometați.

Considerînd că germanii vor presupune că ei se vor duce direct în centrul insulei, Mallory, în loc să meargă spre nord, o luă în direcția nord-vest. Fără busolă, fără stele, fără lună pentru a-l călăuzi, el nu se orienta decît după panta muntelui și din amintirea hărții pe care Vlahos i-o arătase la Alexandria. Curînd fu sigur că înconjurase muntele și că înainta printr-o îngustă trecătoare spre interior.

Dușmanul lor cel mai de temut pentru moment era zăpada care se învolbura în jurul lor, le pătrundea în bocanci, sub haine, le astupa ochii, urechile, gura, le îngheța, le amorțea obrazul și le transforma mîinile, lipsite de protecția unor mănuși, în sloiuri de gheață. Toți sufereau, dar Stevens mai mult decît ei laolaltă. Își pierduse din nou cunoștința la cîteva minute după ce părăsiseră adăpostul lor precar de la marginea falezei și, în hainele sale ude, îi lipsea căldura salvatoare pe care camarazilor săi le-o aducea activitatea fizică. De două ori Andrea se oprise pentru a-și da seama dacă îi mai bate inima, dar mîinile lui înghețate nu simțeau nimic. Și nu putu decît să reia marșul purtînd mai departe corpul lui Stevens.

Către ora cinci dimineața începură coborîtul pe versantul opus al Muntelui Kostos. Ajunseră la o peșteră. Deși nu prea încăpătoare, pentru acești oameni înghețați, istoviți și care picau de somn grota era mai mult decît un paradis. Îi scoaseră lui Stevens hainele ude și-l instalară într-un sac de dormit. Drept pernă îi puseră o haină care din întîmplare rămăsese uscată. Apoi, cei patru, chiar și neobositul Andrea, se culcară pe pămîntul acoperit cu zăpadă și adormiră uitînd și de frig, și de foame, și de hainele lor saturate de apă.

Cînd se treziră, soarele împrăștia o lumină palidă în spatele norilor. Primul fu Andrea. Ieși din peșteră și începu să scruteze orizontul. La aproximativ 6 km spre nord-nord-est, mult sub limita zăpezilor eterne și a cabanelor păstorilor, se zărea o foarte mică așezare omenească cu acoperișuri plate, ghemuite în cutele unor coline, de-a lungul unui curs de apă care șerpuia în vale. Nu putea fi altul decît satul Margarita. Scrutînd cu privirea toate colțurile de unde ar putea veni primejdia, Andrea căuta să identifice zgomotul care de două minute îl smulsese din somn. Auzi din nou același zgomot — un șuierat strident, peremptoriu, care răsună scurt și se stinse pe pantele inferioare ale muntelui. În mai puțin de 30 de secunde Andrea se afla la postul său de observație și, cu ajutorul binoclului, putu zări vreo 25—30 de soldați care formau un șir neregulat, înaintau lent pe flancul muntelui și cercetau cu atenție fiecare prăpastie, fiecare grămadă de stînci. Deși îmbrăcați în costume albe, erau ușor de recunoscut. Chiar și la distanța de 3 km.

— Andrea — șopti Mallory din gura peșterii — s-a întîmplat ceva?

Andrea se întoarse și duse un deget la buze. Mallory se lăsă în zăpadă lîngă el.

— Vezi oameni?

— Din speța cea mai rea — murmură Andrea. Privește!

Îi trecu binoclul, arătîndu-i pantele inferioare ale Muntelui Kostos:

— Prietenul dumitale Jensen a omis să ne informeze că aici se află un batalion de vînători de munte. Sînt cei mai buni soldați ai lor.

— Ei știu că am debarcat — preciză Mallory — și cum nu ne-au găsit în interior, ne caută pe celălalt versant al Muntelui Kostos.

— Să mergem să anunțăm știrea cea bună și celorlalți — spuse Andrea.

— Nemții scotocesc prin împrejurimi — anunță Mallory pe cei din peșteră. Se îndreaptă spre noi. Cu certitudine că ne vor găsi. Trebuie să plecăm în maximum o jumătate de oră.

Mallory ieși din peșteră și se opri brusc: Andrea, ghemuit sub un bloc de stînci foarte aproape de intrare, monta un vizor telescopic pe țeava Mauserului său și învelea arma în dublura albă a unui sac de dormit.

— M-am gîndit că aș putea face o mică plimbare, d-le căpitan, firește, cu permisiunea dv. Este cel mai bun lucru de făcut. Nu-i așa?

— Da, singurul — răspunse Mallory. Îi vei abate de pe această culme?

— Nu există alt mijloc. Cu schiurile lor m-ar ajunge în cîteva minute dacă aș coborî în vale. Nu voi putea să mă întorc înainte de căderea nopții. Veți fi tot aci?

— Unii din noi, da. Trebuie să avem combustibil și hrană. Voi coborî în vale diseară. Firește, trebuie să încercăm tot posibilul. Și, gîndindu-se la Stevens, adăugă: Este atît de tînăr, aproape un copil.

Brown, care reușise să se pună în legătură cu comandamentul de la Cairo, raportă lui Mallory ultimele știri. Jensen fusese îngrijorat de tăcerea lor și îi anunța că de-acum încolo îi va chema la fiecare patru ore.

Patrula germană se afla la mai puțin de 1 500 m de peșteră. Ofițerul, care îi comanda cu ajutorul fluierului pe care Andrea îl auzise din somn, tocmai se pregătea să-și dinamizeze oamenii. Fluierul răsună însă de două ori, a treia oară numai parțial, restul fiind un geamăt însoțit de un strigăt lung de suferință. Două sau trei secunde ofițerul rămase în picioare imobil, cu fața contractată, apoi se prăbuși în zăpada întărită. Sergentul aflat alături de el îl privi îngrozit, deschise gura pentru a striga și se prăbuși peste trupul ofițerului, cu pîrîitul Mauserului în urechi în momentul cînd își dădu sufletul.

Pe panta apuseană a Muntelui Kostos, de la o mare altitudine, Andrea, dintr-o fantă în chip de V între două mari blocuri de stîncă de unde trăgea, mai culcă la pămînt încă trei oameni din patrula dezorganizată. În fața lui, o salvă de puști-mitraliere ricoșă în blocurile stîncilor. Instinctiv, se culcă la pămînt. În acest timp Miller și Mallory străbăteau printr-o furtună de zăpadă drumul ce ducea spre satul Margarita, unde sperau să găsească combustibil și alimente. Ei se gîndeau cum vor putea la întoarcere să găsească mica peșteră unde îl lăsaseră pe Stevens, în stare din ce în ce mai gravă, în paza lui Brown. Prin pînza albă a zăpezii ce cădea neîncetat se observa o ridicătură sumbră, pitică, atît de apropiată încît erau să se lovească de ea. Era o mică cabană de unde lui Miller i se păru că ar fi auzit voci omenești.

— Să mergem să vedem — spuse Mallory. Păstorii de-aci nu se servesc de aceste cabane decît în timpul verii.

Mallory ridică piedica Coltului său și intră. În interiorul cabanei începură să cerceteze fiecare colțișor. Brusc, rămase imobil și șopti lui Miller:

— Se pare că avem companie. Continuă să vorbești.

— A, este povestea de la Castelroso care se repetă — spuse Miller.

Mallory, cu revolverul fără zgomot în mînă, făcea înconjurul cabanei la aproximativ un metru distanță de pereți. Deodată, cu coada ochiului zări vaga siluetă a unui om mic de statură care-i sări în față cu brațul ridicat. Mallory se dădu înapoi sub lovitură; apoi se întoarse și izbi puternic cu pumnul stomacul atacatorului. Omul se prăbuși gemînd. După cîteva clipe el se ridică de la pămînt, își masă cu grijă stomacul și își îndoi piciorul făcînd o strîmbătură de durere.

— M-ați lovit tare — se tîngui el.

În fața intrării în cabană apăru un alt om, slab, de statură înaltă. O glugă albă proiecta lumină pe fața sa. În mînă ținea o pușcă de fabricație americană.

— Nu trage! — îi ordonă în grecește omulețul. Sînt aproape sigur că am găsit pe cei pe care îi căutam, Panais.

Un val de ușurare îl cuprinse pe Mallory. Panais era unul din numele pe care Vlahos i le-a indicat la plecarea din Alexandria.

— V-a trimis comandantul Jensen? — adaugă el.

— Se pare că sîntem între prieteni, Miller — spuse Mallory, răsuflînd ușurat. Apoi, adresîndu-se celui mic de statură: Sînteți probabil Luki. Primul castan în piața din Margarita.

Rîzînd de bucurie, grecul salută și întinse mîna spunînd:

— Luki, la dispoziția dumneavoastră, domnule!

— Firește, el este Panais.

— Să nu pierdem timpul — spuse Luki. Nemții sînt pe munte. Ce vă este necesar?

— Hrană, cît mai urgent.

— O și aveți — spuse Luki arătînd cu mîndrie ranițele. Eram pe drum pentru a vi le aduce.

— Dar cum ați putut ști unde ne aflam sau chiar că am debarcat pe insulă? — întrebă Mallory.

— Dis-de-dimineață soldații germani au traversat satul Margarita înspre sud și înspre munți. Toată dimineața au scotocit versantul răsăritean al Muntelui Kostos. Astfel am aflat că au debarcat soldați aliați pe care nemții îi caută. Am mai aflat de asemeni că au barat drumul care duce la faleză la ambele extremități. În consecință, am dedus că ați venit prin versantul apusean. Ei nu se așteptau, i-ați păcălit. Atunci am plecat să vă găsim.

— Dar nu ne-ați fi descoperit niciodată.

— Ba da — zise Luki cu o certitudine absolută. Panais și cu mine cunoaștem fiecare fir de iarbă din Navarone.

Mallory explică celor doi greci că le trebuie urgent o sobă, combustibil, bandaje și medicamente, căci unul din grupul lor este grav rănit și nu prea sînt șanse de a-l salva. Luki explică în limba greacă lui Panais (care nu cunoștea limba engleză) locul unde se află peștera și ce trebuie să aducă din sat.

— Am să merg cu el, mersul o să-mi facă bine — se oferi Miller.

Luki traduse propunerea lui Miller în limba greacă, la care Panais răspunse cu un torent de proteste, susținînd că Miller nu va face decît să-i încetinească mersul. În cele din urmă Panais acceptă, după ce Luki îi asigură că are de-a face cu un ilustru alpinist.

Mallory însoțit de Luki porni înapoi spre peșteră. Pe drum, volubilul grec relată lui Mallory unele amănunte asupra celor trei atacuri din urmă întreprinse de englezi împotriva insulei, despre eșecurile atît de sîngeroase.

— Nemții fuseseră preveniți, nu se știe cum, de atacul pe mare și, punînd în joc tot aparatul lor defensiv, au nimicit unitățile de commando; cît privește cele două grupări aeropurtate, ele au avut un imens ghinion căzînd în mîna inamicului din cauza unor

coincidențe imprevizibile. Eu era să-mi pierd viața în aceste două împrejurări. Panais a fost și el capturat, dar a ucis paznicii și a reușit să scape. Deoarece de două ori Panais a stat o noapte întreagă în interiorul fortăreței Navarone, el ar putea descrie amplasamentul tunurilor, cazărmilor, locuințelor ofițerilor, posturilor de comandă, magaziilor de muniții și turbogeneratorului.

Mallory era încîntat. Era chiar mai mult decît sperase. Mai dorea să afle amănunte suplimentare despre Panais. Potrivit afirmațiilor lui Panais, el a ajutat un mare număr de soldați aliați să scape din Creta, unde se stabilise cu familia după ce fugise din locul său natal, Navarone. Nemții l-au prins, l-au bătut de i-au muiat oasele și l-au lăsat întins, legat fedeleș. După aceea au ars satul în care locuia Panais, iar familia lui a fost exterminată. În cursul nopții prieteni de-ai lui l-au dezlegat și l-au dus în munți, unde a rămas pînă ce s-a vindecat. Ulterior Panais s-a întors la Navarone într-o barcă cu visle, din insulă în insulă. El nu a spus niciodată ce l-a determinat să se reîntoarcă. „Îmi imaginez că îi place mai mult să ucidă nemți în insula sa natală" — conchise Luki.

Pe drum, înainte de a ajunge la peșteră, ei se întîlniră cu Andrea, care demontase o cabană și transportase lemnele la peșteră. Focul reuși să mai dezmorțească oasele englezilor. Luki sugeră lui Mallory să ascundă materialele explozive și detonatoarele în afara peșterii, într-un loc indicat de dînsul, și anume în cabana unui păstor, Leri, pe care-l cunoștea foarte bine. Curînd după transportarea explozivilor, Miller și Panais se întoarseră aducînd hrană din abundență, o sobiță și combustibil. Miller explică proveniența acestor obiecte de o valoare incalculabilă pentru oameni aflați într-o situație atît de periculoasă. Merindele, spunea el, au fost obținute de Panais chiar din bucătăria comandantului german, un oarecare Skoda.

În fața scepticismului general, Miller explică cum el a stat afară iar Panais a prădat cămara comandantului, ba mai mult, tot de acolo a luat și sacul cu care le-a transportat.

— Dar santinelele?

— Cred că au avut zi liberă — răspunse Miller.

În fundul peșterii, Panais vorbea cu rapiditate lui Luki, gesticulînd...

— Ce se întîmplă, Luki? — întrebă Mallory.

— Panais a aflat că nemții vor percheziționa casă cu casă în cursul acestei nopți. Ei cred că grupul englez se ascunde undeva în sat. În orice caz, Panais și cu mine trebuie să fim găsiți acasă în paturile noastre. Altfel o s-o pățim.

— Firește — replică Mallory — nu trebuie să ne asumăm riscuri inutile. Dar înainte de a pleca aș dori ca Panais să-mi dea cîteva amănunte asupra fortăreței.

Și scoțînd din buzunar harta pe care i-o desenase Vlahos, spuse întorcîndu-se către Panais:

— Se pare că dv. cunoașteți fortăreața așa cum Luki își cunoaște propria sa grădină.

Timp de trei sferturi de oră Panais îi furniză o serie de amănunte extrem de prețioase. Era pur și simplu de necrezut ca un om, în cursul a două vizite clandestine și, pe deasupra, în întuneric, să fi remarcat atîtea detalii. Spiritul de observație al lui Panais îl uimi pe Mallory, care dădea pe seama urii pe care grecul o nutrea față de nemți acest dar de a imprima toate amănuntele pe o memorie ce putea fi calificată drept fotografică.

Deodată Casey Brown, incomodat de căldura focului și de prezența a opt persoane într-o peșteră atît de puțin încăpătoare și fără aerisire, ieși afară. După puțin timp se întoarse spunînd:

— Se aude ceva în vale; am auzit acest zgomot de două ori.

Panais ieși cu cuțitul, înjurînd, și se întoarse peste cîteva secunde spunînd că nu a văzut decît capre pe flancul muntelui, atîta tot.

— N-am impresia că sînt capre, replică Brown. E un zgomot cu totul diferit.

Andrea ieși din peșteră și se întoarse curînd spunînd că n-a întîlnit nici măcar capre.

După plecarea lui Luki și Panais toți adormiră, cu excepția lui Stevens, care începu să aiureze. Către ora 4 dimineața, soldați germani purtînd torțe năvăliră în peșteră. Orice rezistență era de prisos.

— Mîinile încrucișate deasupra capului și cu spatele la perete! — se auzi un ordin pe un ton ce impunea ascultare imediată.

Skoda, Turzig și ceilalți

— Cum ați reușit să ne descoperiți? — întrebă Mallory pe locotenentul care comanda grupul german.

— Numai niște imbecili folosesc drept combustibil lemnul de ienupăr — spuse ofițerul german cu dispreț. Noi am petrecut pe Muntele Kostos toată ziua și cea mai mare parte a nopții. Și un mort ar fi simțit acest miros.

— Pe Muntele Kostos? — se miră Miller. Cum asta?

— Ajunge! — i-o tăie scurt neamțul.

Lumina torței locotenentului german căzu asupra lui Stevens.

— Din partea acestuia nu aveți nimic de temut — spuse Mallory. E unul de-ai noștri, dar e grav rănit.

— Să vedem — spuse ofițerul.

Cu mîna cu care ținea revolverul dădu la o parte păturile. Un tremur scutură trupul lui Andrea.

— Ați spus adevărul. Apoi ordonă: Ăsta rămîne aici, ceilalți afară.

— Unde ne veți duce? — întrebă Mallory.

— În satul Margarita, și foarte curînd... Dar întîi o întrebare: unde sînt explozivele?

— Explozivele? Care explozive? — întrebă Mallory încruntîndu-și sprîncenele cu stupefacție.

Apoi se clătină și căzu la pămînt, în timp ce torța grea îl lovi în față. Amețit de lovitură își scutură capul și se ridică încet.

— Explozivele — spuse neamțul cu o voce mieroasă, și în același timp se pregătea să-l lovească din nou.

— Așa tratează germanii prizonierii?

— Tacă-ți gura! — și din nou torța îl lovi cu violență sub tîmplă.

Cu toată durerea care o resimțea, Mallory nu spuse nici un cuvînt. În cele din urmă neamțul renunță, avertizîndu-l pe Mallory că torturile abia încep.

— La Navarone — spuse locotenentul — lichidăm repede spionii. La apusul soarelui nu veți mai fi printre cei vii.

— Dar, d-le căpitan — strigă Andrea înaintînd cu un pas, cu mîinile în sus, ca și cum ar fi vrut să-l implore.

— Nu căpitan, locotenent — rectifică ofițerul. Locotenentul Turzig. Ce dorești, gigantule?

— Ați spus că sîntem spioni. Eu nu sînt spion. În fața lui Dumnezeu vă jur că nu sînt spion. N-am nimic de-a face cu englezii ăștia.

Cu ochii holbați, Andrea vorbea atît de repede încît cuvintele se încilceau.

— Nu sînt decît un grec, un biet grec. Ei m-au silit să vin cu dînșii spre a le servi ca interpret, vă jur, domnule locotenent Turzig, vă jur.

— Trădător mizerabil — strigă Miller.

Miller gemu de durere, patul puștii unei santinele lovindu-l puternic la rinichi. El căzu înainte pe mîini și genunchi, și înțelegînd că Andrea joacă teatru, îi arătă pumnul strigînd:

— O să-mi plătești asta, porcule.

Mallory nu spuse nimic. Conștient de faptul că este observat de lt. Turzig, cu pumnii legați, el privea fix pe Andrea, ale cărui intenții nu le ghicea dar pe care era hotărît să-l sprijine, să-l ajute prin orice mijloace.

— Vă spun totul, d-le locotenent — continuă Andrea, simțind că neamțul începe să-l ia în serios. Nu sînt un prieten al aliaților și am să v-o dovedesc imediat.

— Iudă odioasă — strigă Mallory, schițînd o mișcare ca și cînd ar fi vrut să se năpustească asupra lui Andrea, dar doi soldați viguroși îl reținură.

— Nu-ți promit nimic — spuse Turzig adresîndu-se lui Andrea. Să aud ce ai de spus.

— Acești englezi nu sînt soldați obișnuiți: sînt oameni din serviciul special al lui Jellicoe.

— Asta am ghicit-o și eu — spuse Turzig. Dacă asta-i tot ce poți să-mi dezvălui...

— Așteptați — spuse Andrea, ridicînd mîna. Ei au fost transportați din Alexandria la Castelroso cu avionul. În aceeași noapte au părăsit Castelroso pe bordul unei bărci cu motor.

— O vedetă lansatoare de torpile — opină Turzig. Știm asta. Continuă.

— Știați asta! Dar cum?

— Asta nu e treaba ta. Grăbește-te.

— Desigur, d-le locotenent, desigur — spuse Andrea, fără ca cea mai mică tresărire pe fața sa să trădeze sentimentul de ușurare pe care îl încerca în acest moment. Acest punct era singurul periculos din povestea sa. Nicolai, care era vădit că avertizase pe nemți, nu crezuse necesar să menționeze prezența unui grec de statură uriașă în grupul aliat. Dacă ar fi făcut-o, aceasta ar fi însemnat sfîrșitul...

— Vedeta i-a debarcat într-un punct în aceste insule, la nord de Rodos, nu știu exact unde — continuă Andrea. Acolo ei au furat un caic, au traversat apele turcești, unde au întîlnit o navă de patrulare germană pe care au scufundat-o. În acel moment mă aflam la aproximativ 800 m distanță, în barca mea de pescuit.

— Cum au reușit englezii să scufunde un vas atît de mare? — întrebă Turzig, care, lucru ciudat, nu punea la îndoială faptul că englezii într-adevăr scufundaseră nava germană.

În cîteva cuvinte Andrea le povesti stratagema englezilor.

— Interpretul lor — adăugă Andrea — fu ucis în timpul luptei. M-au făcut, prin șiretlic — spuse Andrea — să vorbesc englezește, am petrecut mulți ani în Cipru, m-au transportat cu forța pe caicul lor și-au lăsat pe fiii mei să plece cu barca mea de pescuit. Am înfruntat o furtună înfiorătoare, vasul s-a lovit de faleza meridională a acestei insule. Ne-am cățărat pe faleză...

— Ajunge! — spuse Turzig. Era cît pe-aci să te cred. Te-am crezut, pentru că noi știm mai mult decît vă imaginați voi și pînă acum ai spus adevărul. Dar acum nu. Ești inteligent, uriașule, dar mai puțin decît crezi. Ai uitat, sau poate n-ai știut, că sîntem un batalion de vînători alpini din Würtemberg, cunoaștem munții mai bine decît oricare trupă din lume. Personal, sînt prusac, dar am efectuat toate ascensiunile posibile în Alpi și în Carpați, și îți afirm că faleza sudică nu poate fi escaladată. Este imposibil.

— Pentru dv., poate — replică Andrea. Dar acești blestemați aliați pînă la urmă or să vă învingă. Sînt foarte abili, diabolici.

— Explică-te! — ordonă sec Turzig.

— Ei știau că această faleză este considerată drept imposibil de escaladat, că nu vă veți gîndi niciodată că s-ar putea debarca la Navarone în felul acesta. Și atunci au hotărît să facă tocmai acest lucru: au găsit omul care să conducă expediția. Acest om nu vorbea grecește, dar acest lucru n-avea nici o importanță, căci aliaților le trebuia unul care să știe să se cațere pe munți. Și atunci au ales pe cel mai faimos cățărător pe stînci din zilele noastre. Dv. sînteți alpinist și trebuie să-l cunoașteți. Numele lui este Keith Mallory din Noua Zeelandă.

Turzig scoase o exclamație scurtă, își aprinse din nou torța și înaintînd doi pași proiectă lumina aproape în ochii lui Mallory. Timp de cîteva secunde privi fix fața neozeelandezului, pe care-l orbi cu lumina strălucitoare, și apoi murmură:

— Firește, Mallory! Keith Mallory! Firește că-l cunosc. Nu există un om în unitatea mea care să nu fi auzit de el.

Cîteva minute Turzig scobi îngîndurat zăpada moale cu vîrful piciorului, cu capul plecat spre pămînt.

— Înainte de război, chiar și în cursul ostilităților, aș fi fost mîndru să vă cunosc, aș fi fost încîntat să vă întîlnesc. Dar nu aici, nu acum. Doamne, de ce n-au trimis pe un altul?!

El ezită, păru că vrea să mai adauge ceva, apoi se răzgîndi și, adresîndu-se lui Andrea:

— Scuză-mă. Într-adevăr ai spus adevărul. Continuă.

— Firește — spuse Andrea — am petrecut cea mai mare parte a nopții traversînd muntele și am găsit această peșteră înainte de răsăritul soarelui, aproape morți de foame și de frig.

— De la sosire nu s-a mai întîmplat nimic?

— Dimpotrivă — spuse Andrea. Doi oameni au venit să ne vadă, dar nu știu cine sînt, nu le-am putut

distinge fețele și nici nu știu de unde veneau.

— Bine că ai mărturisit — spuse Turzig. Știam că cineva a venit din sat aci. Am recunoscut în peștera voastră o sobă care aparține căpitanului Skoda. Încă o întrebare: Unde sînt explozivele?

Andrea ridică mîinile spre cer și răspunse cu tristețe:

— Vai, domnule locotenent, nu știu. Știu că le-au luat pentru a le ascunde, sub pretextul că în peșteră devenise prea cald. Cred că le-au dus pe acolo, pe undeva — spuse el, indicînd o direcție diametral opusă celei unde se afla cabana păstorului Leri. Dar nu sînt sigur, n-au vrut să-mi spună. Englezii ăștia sînt toți la fel, n-au încredere în nimeni.

— Dumnezeu mi-e martor că le dau toată dreptatea! — spuse Turzig, privindu-l pe Andrea cu dezgust. Simt o dorință mai puternică ca oricînd să te văd atîrnînd de cea mai înaltă spînzurătoare din Navarone. Dar comandantul garnizoanei este un om binevoitor, care răsplătește informatorii. O să trăiești, fără-ndoială, încă destul timp ca să mai trădezi și pe alții.

— Mulțumesc, mulțumesc! Știam că sînteți un om echitabil.

Turzig dădu ordin să-i lege pe toți, inclusiv pe Andrea, căruia îi vor dezlega mîinile cînd vor porni, spre a putea transporta pe Stevens. Lăsă o santinelă să-i păzească, iar el porni cu ceilalți să caute explozivele în direcția indicată de Andrea.

Căpitanul Skoda era un om de statură mică, slab, în vîrstă de 35—40 ani, foarte îngrijit, cu un aspect în aparență blînd dar care ascundea o mare canalie. El avea ceva respingător în gîtul său lung, terminat cu un cap rotund, ridicol de mic. Chiar și la această oră matinală (nu era nici 6) Skoda era impecabil îmbrăcat, proaspăt ras și cu părul lins.

— Excelentă treabă ai făcut, lt. Turzig— spuse el. Sînt oameni periculoși — adăugă el și, făcînd înconjurul mesei, se opri în fața lui Andrea:

— Cu excepția ăstuia, nu-i așa locotenente?

— Ăsta nu-i periculos decît pentru prietenii săi — spuse Turzig: ar trăda-o și pe mama lui, ca să-și salveze pielea.

— Cum te numești?

— Papagos — mormăi Andrea posac. Nu sînt decît un biet pescar, d-le căpitan. Mie nu-mi place nici suferința, nici războiul, nu vreau să particip la război.

Pumnii săi strînși într-un gest de rugă, vocea sa ascuțită încarnau atît de bine disperarea, încît chiar și Mallory era cît pe-aci să-l ia în serios.

— E un trădător infam — întrerupse Mallory, căruia nu-i prea plăcea că Skoda începea să se intereseze prea mult de Andrea.

Skoda se întoarse brusc și, clătinîndu-se pe vîrfurile și tocurile cizmelor, îl inspectă pe Mallory din cap pînă-n picioare, cu un aer ironic.

— Ei bine, marele Keith Mallory! Un personaj cu totul diferit de acest individ imens și sperios. Ce grad aveți?

— Căpitan — răspunse scurt Mallory.

— Căpitan Keith Mallory, cel mai mare alpinist al epocii noastre. Idolul Europei dinainte de război, învingătorul culmilor celor mai imposibile din lume... Și cînd te gîndești că trebuie s-o sfîrșească astfel!... Mă-ndoiesc că posteritatea va considera ultima dumitale ascensiune printre cele mai remarcabile din carieră: nu sînt decît zece trepte pentru a urca eșafodul din fortăreața de la Navarone. O perspectivă nu prea îmbucurătoare, cpt. Mallory.

— Nici nu mă gîndeam la asta — spuse Mallory politicos. Ceea ce mă preocupă în acest moment este chipul dumitale. Sînt convins că undeva l-am mai văzut sau că am văzut ceva asemănător.

— Adevărat? — întrebă Skoda, curios. Poate în Alpii bernezi. Deseori înainte de război...

— Ah, mi-am amintit! — strigă Mallory.

El își dădea seama de riscul la care se supunea, dar orice putea abate atenția neamțului de la Andrea ca să o concentreze asupra sa i se părea pe deplin justificat.

— Acum trei luni, la grădina zoologică din Cairo. Am văzut acolo o pasăre de pradă cu un profil tot atît de dezgustător, cu același început de chelie...

Mallory se întrerupse brusc și se dădu înapoi în fața pumnului cu care îl amenința Skoda, palid și scrîșnind din dinți de ciudă. Furia îl împiedică să țintească bine lovitura, se clătină și căzu jos cu un strigăt de durere, în timp ce bocancul greu al lui Mallory îl lovi deasupra genunchiului. Se ridică imediat cu agilitatea unei pisici, făcu un pas înainte și se prăbuși din nou, piciorul rănit cedînd sub greutatea corpului. Skoda se ridică în cele din urmă cu greutate, sprijinindu-se de marginea mesei, scoase din sertar un revolver, verifică dacă e încărcat și-l privi pe Mallory. O busculadă lîngă masă îl făcu pe Mallory să întoarcă capul tocmai la timp pentru a-l vedea pe Turzig imobilizînd mîna lui Skoda deasupra biroului.

— Asta nu, domnule căpitan, nu faceți așa ceva — îl imploră Turzig.

— Ia mîinile de pe mine — spuse Skoda, care nu înceta să-l fixeze pe Mallory. Ia mîinile..., afară doar dacă vrei să împărtășești soarta lui Mallory.

— Nu puteți să-l ucideți — persista Turzig. Ordinele comandantului sînt precise, domnule căpitan. El dorește ca șeful lor să-i fie adus viu.

— Dar el ar putea să fie împușcat încercînd să scape — spuse Skoda cu o voce tremurîndă.

— Nu, nu-i posibil! Nu putem să-i ucidem pe toți, iar ceilalți prizonieri vor povesti. Comandantul a ordonat să-l aducem viu, dar nu a precizat în ce stare... Vom avea oarecare dificultăți să-l facem pe căpitanul Mallory să vorbească.

— M-ai făcut să ratez toată operația — spuse Skoda. Este exact ceea ce mă pregăteam să fac: să-l sperii pe Mallory pentru a-l hotărî să vorbească. Acum ai ratat totul.

Skoda lăsă revolverul pe birou și din nou se afla în fața lui Mallory.

— Destul cu glumele, nu-i așa căpitane Mallory? Avem o noapte întreagă pentru a sta de vorbă. Unde sînt explozivele?

— Explozivele? Nici nu știu despre ce vorbiți — spuse Mallory.

— Dumneata — se răsti Skoda adresîndu-se lui Miller — poate îți amintești mai bine...

— Firește, îmi amintesc — spuse Miller. Căpitanul s-a înșelat...

— Iată un om înțelept — spuse Skoda pe un ton de dezmierdare.

— Căpitanul Mallory nu remarcă detaliile. Mă aflam cu dînsul în acea zi la grădina zoologică din Cairo. Cred că este o calomnie pentru o pasăre de pradă dacă este comparată cu dv.

Surîsul dispăru pentru o clipă de pe fața lui Skoda, iar apoi reapăru tot așa de fix ca și cum ar fi fost pictat.

— Oameni foarte-foarte spirituali — nu-i așa, Turzig? Este ceea ce britanicii numesc comici de music hall.

— Nu veți reuși să-i faceți să vorbească — spuse Turzig cu o calmă convingere.

Deodată în birou intrară două santinele care escortau pe Luki și pe Panais cu mîinile legate și sîngerînd (Luki, deasupra ochiului; Panais, din cauza unei răni la cap.) Amîndoi erau în cămăși de noapte.

— Căpitane Mallory, n-ai nici un cuvînt de bun-venit pentru doi vechi prieteni, sau poate venirea lor te tulbură? Nu te-ai așteptat să-i vezi așa de repede, nu-i așa?

— Nu am văzut niciodată pe acești oameni.

Privirea lui încrucișă ochii lui Panais, iar ura pe care o citi în acești ochi negri îl îngrozi.

— Evident — spuse Skoda oftînd. Memoria omului este scurtă; vom încerca să v-o împrospătăm.

Și mai înainte ca cineva să fi putut ghici intențiile sale, el trase cuvertura și lovi cu mîna dreaptă piciorul zdrobit al lui Stevens, deasupra genunchiului. Întregul corp al rănitului fu cuprins de un spasm convulsiv, fără să-i scape totuși un singur geamăt. Complet conștient, el îi zîmbi lui Skoda, sîngele curgîndu-i pe bărbie de la buza pe care și-o mușcă.

— Nu trebuia să faci asta, căpitane Skoda — strigă Mallory cu o voce joasă dar care părea anormal de puternică. Căpitane Skoda, ai să plătești cu viața pentru că ai comis această infamie.

— Într-adevăr am să mor? Atunci măcar să mor de două ori! Și îl lovi din nou pe piciorul fracturat, tot fără nici o reacție din partea lui Stevens.

— Acest tînăr este foarte-foarte rezistent..., dar britanicii au o inimă foarte tandră, nu-i așa domnule căpitan? Aveți exact 5 secunde pentru a-mi spune adevărul, și în caz contrar voi fi obligat să deranjez aceste eclise — spuse el strecurîndu-și mîna pînă la glezna lui Stevens... Doamne sfinte! Ce l-a apucat pe acest mare idiot?

Andrea înaintă doi pași și la mai puțin de un metru de Skoda se clătină pe picioare.

— Afară! Lăsați-mă să ies! — spuse el cu vocea întretăiată, ducînd o mînă la gît și cealaltă la stomac. Nu pot să suport! Aer! Aer!

— A nu, dragă Papagos, o să rămîi aci și o să guști spectacolul... Caporale, repede, imbecilul leșină. Duceți-l de-aci mai înainte de a cădea pe mine! — strigă Skoda, văzînd ochii lui Andrea rotindu-se în orbite pînă ce nu se mai distingea decît albul lor.

Mallory zări fugitiv doi soldați care se grăbiră să execute ordinul. Fascinat, el observă antebrațele lui Andrea lunecînd de-a lungul umerilor celor doi soldați care îl susțineau, pînă ce încheieturile mîinilor se opriră lîngă gîtul lor, cu palmele întoarse spre interior. Încordîndu-și puternicii mușchi ai umerilor, Mallory se dădu puțin înapoi, apoi se năpusti cu umărul în stomacul santinelei, lovind-o la cîțiva centimetri sub stern. Un strigăt de durere, prăbușirea pe peretele de lemn al camerei, și Mallory știa că acest om nu va putea reacționa cîtva timp.

Chiar în clipa în care Mallory dădu lovitura, el auzi zgomotul surd a două capete lovite unul de altul și văzu un alt soldat care se zbătea pe pămînt, sub greutatea combinată a lui Miller și Brown; Andrea apucă pușca automată a soldatului pe care îl avusese în dreapta; între mîinile sale mari, arma fu într-o secundă apăsată pe pieptul lui Skoda.

Liniștea stupefacției, o liniște mai zgomotoasă chiar decît tumultul care a precedat-o, înțepeni pentru două secunde toate persoanele prezente. Apoi răsunară trei focuri trase de Andrea direct în inima lui Skoda. Andrea descrise cu arma sa un arc care ținea la respect pe Turzig și pe sergent, ridică pumnalul lui Skoda și tăie frînghiile care legau mîinile lui Mallory.

— Puteți ține această armă, domnule căpitan? întrebă Andrea.

Mallory își îndoi de cîteva ori mîinile pentru a le dezmorți și luă arma pe care i-o întinse Andrea.

Din trei pași Andrea ajunse la acea parte a peretelui în care se afla ușa vestibulului, se pitì în dosul ei, indicînd prin gesturi lui Mallory să se îndepărteze cît mai mult posibil din raza vizuală.

Deodată ușa se deschise. Andrea nu putu să vadă decît vîrful țevii unei puști.

— Domnule locotenent Turzig, ce se întîmplă, cine a tras?

Vocea sfîrși printr-un geamăt de suferință, în timp ce Andrea dădu ușii o violentă lovitură de picior. Într-o secundă el era afară, apucă soldatul chiar în momentul cînd cădea, îl îndepărtă de ușă și aruncă o privire în baracamentul adiacent. O scurtă inspecție, și închise ușa zăvorînd-o dinspre interior.

— Nu mai e nimeni — spuse el — decît un singur paznic, după cît se pare.

— Perfect! Taie legăturile celorlalți, Andrea.

— Unde dorm soldații, Luki?

— Într-o baracă în mijlocul taberei.

— A taberei?

— Un teren înconjurat de sîrmă ghimpată înaltă de 3 m.

— Care sînt ieșirile?

— Una singură, unde stau două santinele.

— Bine! Andrea, toată lumea în camera de alături! Nu, dumneata nu, domnule locotenent. Așezați-vă aci — spuse Mallory, indicînd fotoliul din spatele biroului. Cineva va trebui să vină. Îi veți spune că ați ucis pe unul de-ai noștri care încerca să scape. După aceea veți chema santinelele de la intrare.

Mallory se postă în pragul ușii care comunica cu cealaltă cameră, de unde putea supraveghea intrarea principală, iar pușca sa automată ținea în bătaia sa pe lt. Turzig. Ușa se deschise brusc și un soldat intră gîfîind, înarmat dar îmbrăcat doar în pantaloni și cămașă.

— Domnule locotenent, am auzit focuri de pușcă, ce s-a întîmplat?

— Nu e nimic — zise Turzig, prefăcîndu-se că vrea să scoată ceva din birou pentru a pretexta prezența

(Continuare în pag. 152)

Din dosarele
celei de-a șaptea arte:

EXPERIENȚE SINGULARE ÎN CARIERA LOR

de Constantin POPESCU

Nu e vorba în cele ce urmează de niște simple curiozități cinematografice sau de o rubrică purtînd un titlu ca, de pildă, AȚI ȘTIUT CĂ...?, ci de unele aspecte inedite din cariera marilor vedete ale ecranului. Mai precis, de acele unice sau foarte rare încercări de a sparge măcar o dată tiparul, de a trăda măcar o dată personajul fix, oricît ar fi fost el de ideal, de mulat pe propriile date fizice și spirituale ale actorului.

Ni se întîmplă astfel să-i vedem uneori pe binecunoscuții noștri actori, condamnați pe viață la un tip și la un gen de film, sub un aspect insolit, așa cum nu ni i-am fi imaginat vreodată. Junele-prim se transformă, ca într-un spectacol de magie, în eroul cel rău cu chip sardonic, iar vampa cea cumplită devine brusc o creatură angelică sau o bravă femeie ce-și dă viața pentru salvarea semenilor ei, spre deruta celor ce le-au atribuit, întocmai ca zeilor din Olimp, atribute fixe, tipuri imuabile. Surpriza spectatorului este arareori agreabilă, aceste experiențe (oarecum contra naturii). soldîndu-se în majoritatea cazurilor cu eșecuri răsunătoare, capabile să curme firul unei cariere edificată cu trudă de-o viață.

Este desigur binecunoscut cazul marii Garbo, care la capătul a 20 de ani de carieră a încercat o nefericită experiență, o disperată tentativă de a evada din limitele personajului ei de eternă îndrăgostită nefericită. În *Femeia cu două fețe*, cel din urmă film al ei, sfinxul inaccesibil și-a permis să rîdă cu hohote, să înoate crawl, să facă tumbe pe schi și să danseze conga. Adică exact ceea ce nu fusese lăsată să facă toată viața ei pe ecran. Publicul, surprins, a reacționat diferit. O mare parte a aplaudat sincer acest nou aspect al idolului de ieri. O minoritate a publicului și a criticii o condamnă fără drept de apel printr-o tăcere indignată, prin comentarii răuvoitoare. În zadar marea Garbo a oferit un recital de mare artă actoricească și a cheltuit rezerve imense de fantezie și umor. Rezultatul a fost un fiasco, dacă nu dezastruos, în orice caz de ajuns pentru a o decide să facă pasul tragic al retragerii voluntare, definitive. Un semisucces însemna pentru ea un semieșec, lucru pe care n-a putut să-l admită. O experiență singulară, cu consecințe nebănuite, a dovedit clar riscu-

În Femeia cu două fețe **de George Cukor, «divina» Garbo dansează, înoată și face schi (cu Melvyn Douglas).**

rile pe care le comportă asemenea tentative de înnoire cu orice preț.

Desigur, un mare actor e tentat la un moment dat să dovedească admiratorilor și criticilor că poate face și altceva decît ceea ce e silit să facă de obicei. Și atunci încearcă

Rosalind Russell, regina «burlescului de salon», interpretînd rolul Laviniei în filmul Din jale se întrupează Electra **de Dudley Nichols, după piesa lui O'Neill (cu Raymond Massey).**

Prototip al omului inteligent și generos, simpaticul Marcello Mastroianni devine în Casanova '70 **un donjuan ridicol, cu complexe psihopatologice.**

să schimbe genul de film și mai ales tipul, personajul, fapt ce se soldează uneori cu o catastrofă, alteori, din fericire, cu salutare efecte asupra unei cariere pîndite de primejdia unei sclerozări artistice, a unui impas.

Am văzut astfel anul trecut două asemenea cazuri, care, trebuie s-o mărturisesc, m-au impresionat într-un mod cu totul neplăcut, în ciuda unor evidente și lăudabile eforturi ale protagoniștilor de a intra în pielea unor personaje noi. Mai întîi l-am văzut pe Henry Fonda, eternul cavaler al dreptății, generos, nobil, cu surîsul lui candid, arborînd masca cinică a unui bandit de western, în filmul *A fost odată în vest*, înzestrat cu toate semnalmentele psihopatologice ale unui ucigaș ce-și lichidează victimele, într-o stare de frenezie, de euforie totală, purtînd pe fața-i la fel de zîmbitoare amprenta viciului, stigmatul demenței omucide. Două ore cît am privit spectacolul, cu uluire și indignare, am căutat în zadar o urmă din vechiul Fonda, din singuraticul și seninul erou al filmelor lui Ford sau ale lui Lang. Aceeași dezagreabilă surpriză am încercat-o față de performanța, neașteptată, a unui alt actor cu comportament onest și surîs fotogenic, Tony Curtis, în rolul unui criminal schizofrenic, în filmul *Strangulatorul din Boston*.

Au fost actori care n-au fost lăsați niciodată să-și schimbe identitatea artistică. Cine ar fi permis vreodată bunului Gary Cooper, onestului James Stewart sau vajnicului apărător al dreptății Spencer Tracy să interpreteze personaje negative? Primii doi n-au făcut-o niciodată. Al treilea a cedat ispitei, încercînd în zadar să ne înspăimînte cu penibila mască a *D-rului Jekyll alias Mr. Hyde* și oferindu-ne un incredibil polițist corupt în *O lume nebună, nebună, nebună*, desigur, cele două mari erori ale carierei sale. Ca de altfel Ingrid Bergman, neconvingătoare în același film, *Dr. Jekyll*, sub identitatea unei prostituate, sau în *Hedda Gabler*, acel monstru de egoism și cinism. Din lunga listă a experiențelor singulare, memorabile, am mai putea aminti pe cea a protagonistei acelui gen special, pe care l-aș putea numi «burlescul de salon»: Rosalind Russell, care a avut curajul să accepte rolul Laviniei din *Electra* lui O'Neill, și pe a plebeianului Burt Lancaster, specialist în eroi certați cu legea, din lumea interlopă, care ghidat de Visconti a creat un principe Salina «plus vrai que nature», de o aristocratică melancolie. Am mai consemna stupoarea cu care admiratorii regretatului Gérard Philipe au întîmpinat apariția lui din *Legături primejdioase* (versiunea Vadim a romanului lui Laclos), personajul libertinului odios care nu avea nici măcar vesela fanfaronadă a acelui Don-Juan de buzunar care era *Mr. Ripois* (altă experiență periculoasă). Ca și decepția încercată de publicul fidel Daniellei Darrieux, atunci cînd a întîlnit-o ca o burgheză rapace în *Le Bon Dieu sans confession* sau ca soție asasină în *Adevărul*,

(Continuare în pag. 120)

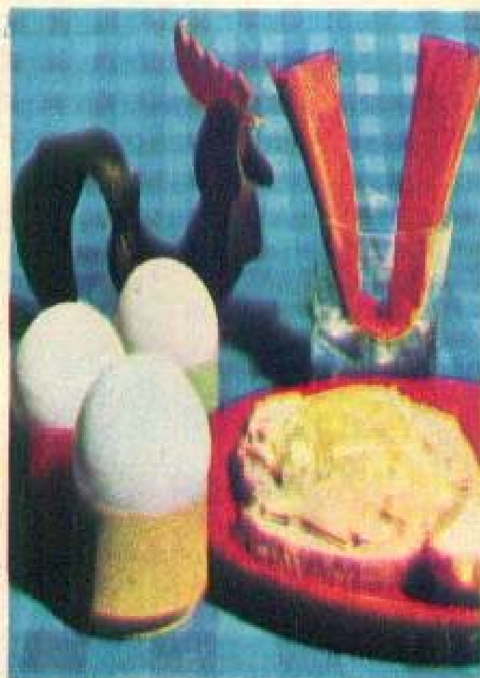
Fiecare dintre noi crede că știe destule despre ouă. Bineînțeles, mai ales despre banalele ouă de găină. Cu tot acest risc, am căutat, în cele de față, să oferim cititorilor Almanahului revistei «Flacăra» cîteva generalități în care sperăm totuși că vor găsi cîte ceva ce încă nu cunosc și, cine știe, poate le vor fi de folos în împrejurări plăcute.

Pentru început ne-am gîndit că este bine a aduce la cunoștința cititorilor — desigur numai a celor interesați — cîteva detalii, hai să le numim tehnice. În primul rînd — scuzați stilul didactic — oul, după cum afirmă specialiștii, se compune dintr-o cochilie (pe care profanii o numesc coajă) și care reprezintă, în medie și sub formă de fracție, $\frac{12}{100}$ din greutatea totală a oului. Cochilia este formată dintr-o substanță calcaroasă, poroasă, permeabilă la aer, apă și odori; este dublată de o membrană subțire pelucidă, care se desprinde de coajă la nivelul extremității groase a oului, formînd o cameră de aer al cărei volum este cu atît mai mare cu cît oul este mai proaspăt.

Al doilea component al oului este albumenul sau albușul, un lichid viscos, transparent, foarte bogat în apă și care poate fi considerat ca o soluție de albumină conținînd și cîteva substanțe minerale. Solubil în apă rece, albușul se coagulează la 70°C, devenind insolubil; el formează $\frac{58}{100}$ din greutatea oului.

Viteliusul sau gălbenușul reprezintă aproximativ $\frac{30}{100}$ din greutatea oului, este o masă opacă, moale, care se coagulează la căldură și este format din albumine, grăsimi, conținînd vitamine, lecitine, nucleine, colesterină (atenție!) și substanțe minerale — printre care un pigment feruginos care-i dă culoarea specifică, galben-oranj.

În general, compoziția oului variază numai la rasa găinilor și la alimentație (hrana influențează de asemeni și gustul oului). Desigur că cele mai gustoase ouă sînt cele provenite de la găinile crescute în libertate, deoarece acestea pot ciuguli fel și fel de ierburi, păstrînd astfel o proporție bună între boabe și verdețuri. O alimentație prea bogată în insecte sau substanțe foarte concentrate — ca pudra de carne, făina de pește, de sînge etc. — favorizează ouatul dar influențează, din păcate, negativ gustul ouălor.

Oul proaspăt, dietetic vorbind, este un aliment aproape complet: conține proteine asimilabile, grăsimi, vitaminele A, B, D și E (numai vitamina C este absentă), precum și săruri minerale prețioase echilibrului organismului ca: magneziu, calciu, sodiu, potasiu, mangan, cupru, zinc, clor, iod, fluor, fier etc. Compoziția unui ou mijlociu, de circa 60 g, o mai puteți aprecia și după schema de mai jos:

	greutate	apă	albumine	grăsimi	săruri	calorii
coaja	7 g	—	—	—	—	—
albușul	35 g	30 g	4,5 g	—	0.25 g	10
gălbenușul	18 g	9 g	2,9 g	5.7 g	0.25 g	63
oul întreg	60 g	39 g	7.4 g	5.7 g	0.50 g	73

După această prezentare «tehnică», să trecem la lucruri mai practice. Deci:

Cum se aleg ouăle. Oul proaspăt trebuie să fie greu. Cînd îl agitați trebuie să-l simțiți plin bine. Aceasta deoarece, datorită porozității cojii, apa din ou se evaporă și astfel oul pierde în fiecare zi în jur de un gram din greutatea sa.

Putem cu ușurință verifica prospețimea unui ou punîndu-l în soluție de apă cu sare (12 g sare la 100 g apă). Dacă oul este foarte proaspăt, el cade imediat la fundul lichidului, dacă este acceptabil, înoată în lichid, iar dacă este vechi, plutește. Trebuie să spunem că acest mod de verificare nu este aplicabil la ouăle conservate în apă de var sau alte soluții. Așa ajungem și la:

Conservarea ouălor. Procedeele cele mai folosite sînt: refrigerarea și impermeabilizarea cochiliei prin diverse substanțe, în general cu soluții pe bază de silicați. Se folosește de asemeni și uscarea lor sub formă de pudră (așa-numitul praf de ouă), fie albuș cu gălbenuș, fie separate, care se păstrează în cutii ermetice. Dar sub această formă se folosesc în industrie. Ouăle conservate în soluții de silicați au o coajă netedă și gălbejită. La spargere se poate simți un ușor miros de clor. Cele conservate în apă de var au o coajă cu aspect de porțelan, dar aspră la pipăit și ușor casabilă. Conservate prin frig, ouăle sînt perfect sănătoase dacă sînt consumate în următoarele 5-6 zile de la decongelare.

P.P. NAȘU

SALATĂ DE OUĂ LA PAHAR

6 ouă
250 g roșii (mijlocii)
200 g rasol de vacă sau șuncă slabă
1/2 andivă sau un miez mic de salată verde
4 linguri de untdelemn
oțet, sare, piper, muștar, zahăr pudră (după gust).

Ouăle se fierb tari. După ce se răcesc, se curăță de coajă și se taie fiecare ou, de-a lungul, în șase. Roșiile se taie în opt; carnea, în bucățele mici, iar andiva sau salata, mărunt. Se așază toate, amestecate cu grijă ca să nu se fărime, în patru pahare (deoarece rețeta este pentru patru persoane). Separat, trei linguri de oțet de vin diluat se amestecă cu sare, puțin muștar și un vîrf de cuțit de zahăr pudră. După ce s-a dizolvat sarea și zahărul se adaugă cele 4 linguri de untdelemn și se amestecă din nou. Sosul rezultat se toarnă proporțional peste conținutul fiecărui pahar. Salata astfel preparată se ține cel puțin 20 de minute la rece și apoi se servește.

OMLETĂ GRĂDINĂREASCĂ

6 ouă
3 ardei grași
30—40 g unt
o legătură de pătrunjel
sare, piper.

Se taie ardeii în două și se curăță; se spală și se taie în feliuțe. Apoi se unduiesc la foc potrivit, în unt, circa 5 minute. Separat se bat ouăle, se pune sare și piper, apoi se toarnă peste ardei. După ce s-au copt ouăle se presară deasupra pătrunjelul tocat și se aranjează pe farfurii, pentru servit. Se consumă cu pîine unsă cu unt.

OUĂ PANÉ

7 ouă
4-6 linguri de pesmet din pîine albă
cîteva frunze de salată
sos picant
ulei, sare
felii de pîine albă, după cerințe.

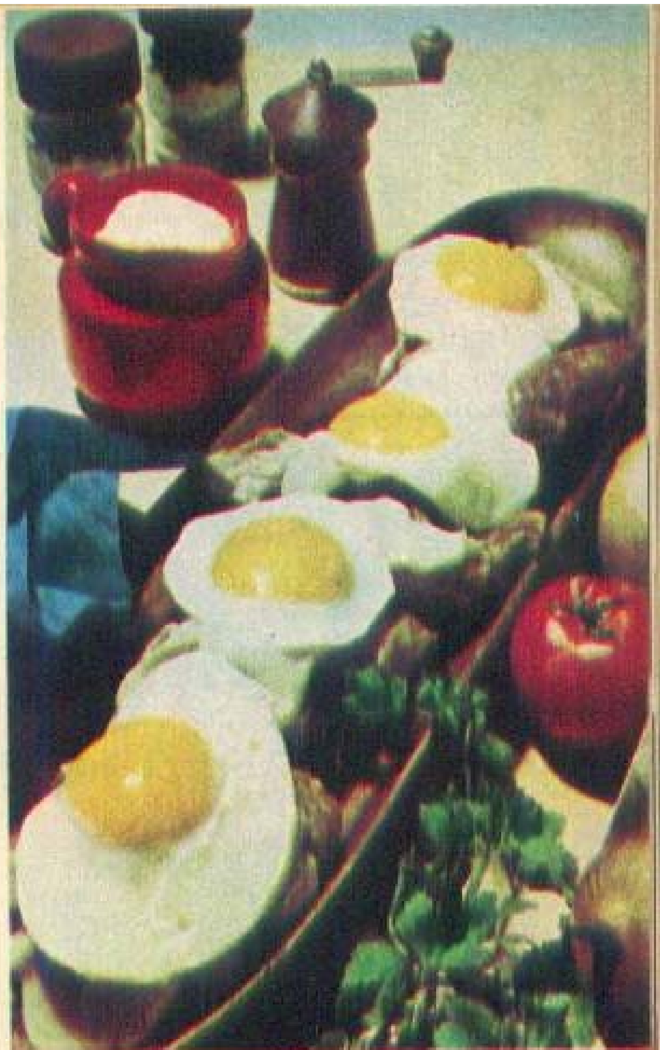
Se fierb 6 ouă patru minute în apă; se scot și se clătesc cu apă rece. După ce se curăță, se dau prin oul rămas crud, pe care l-ați bătut în prealabil bine într-o farfurie. Se ia fiecare ou fiert și, pe măsură ce este dat prin oul bătut, se rostogolește prin pesmet pînă se face ca o gogoașă cu o crustă groasă. Apoi se prăjesc cele 6 ouă date prin pesmet, într-o tigaie pusă la foc, în care s-a turnat ulei (ca pe chiftele). Cînd se scot, se presară, după gust, cu puțină sare. Se servesc calde, pe frunze de salată așezate pe felii de pîine. Tot după gust, fiecare comesean se servește cu sos picant pregătit din vreme într-un mic vas.

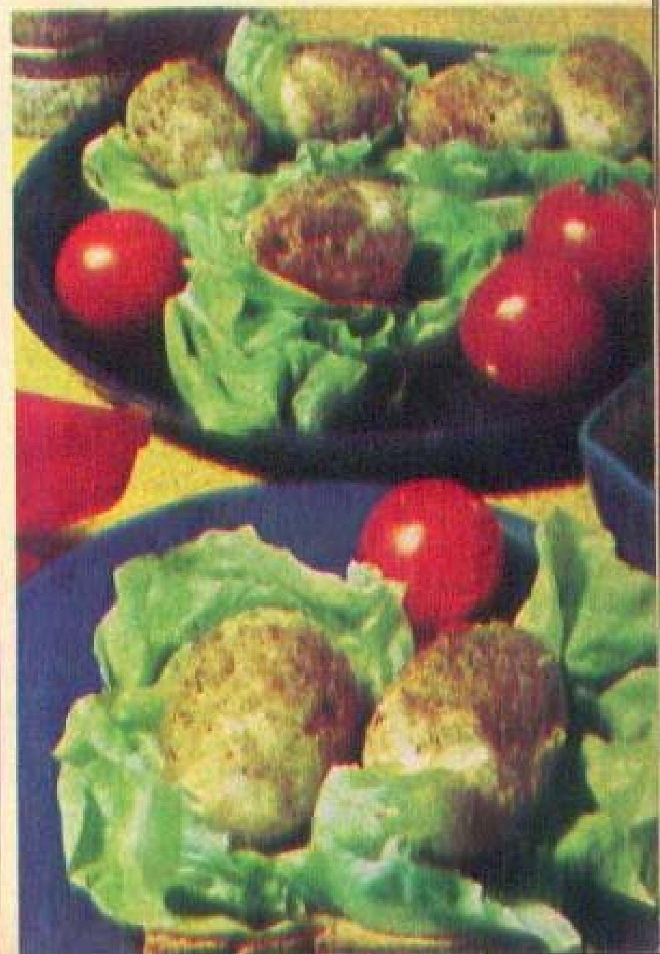
Sosul se prepară dintr-o maioneză obișnuită, la care se adaugă o linguriță de muștar, o lingură de smîntînă, cîteva capere (nu-i obligatoriu), pătrunjel tocat mărunt, un castravecior murat în oțet, tăiat de asemeni mărunt.

PIEPT DE PASĂRE MALAKOFF

4 ouă
piept de pasăre pentru patru persoane
una ceapă tăiată mărunt
70 g unt
40 g făină
1/8 l vin alb
1 lingură pastă de roșii
1/2 litru zeamă de supă
sare, piper.

Se fierb bucățile de pasăre bine acoperite în zeama de supă. Între timp se unduiește în 40 g unt fierbinte ceapa tăiată, după care se adaugă făina pînă se rumenește ușor. Se stinge apoi cu zeama de supă rămasă de la fiertul cărnii și se adaugă pasta de roșii. Acest sos se fierbe la foc mic 15 minute și i se dă gust cu vin alb, sare și piper. Bucățile de piept de găină se reîncălzesc repede în sos și se aranjează pe o farfurie sau platou. În restul de unt se fac ochiuri la capac, care se pun, cînd sînt gata, peste porțiile de piept de pasăre aranjate pe platou, iar sosul rămas se servește alături. Se mai poate adăuga, ca garnitură, salată verde.

(urmare din pag. 117)

Recorduri cinematografice

Cea mai mare sumă plătită vreodată pentru drepturile unui film este de 5,5 milioane de dolari, plătită la 6 februarie 1962 de Warner Brothers pentru «My Fair Lady» — care a costat 17 milioane de dolari, fiind astfel cel mai costisitor film din toate timpurile. Cel mai lung film este «Condiția umană» (în 3 părți), regizat de japonezul Masaki Kobayashi. Filmul durează 8 ore și 50 de minute, excluzînd cele 2 pauze de cîte 20 de minute fiecare. Cele mai lungi filme mute: «Sleep» — consistă în filmarea unui om dormind, timp de 8 ore, și «Empire State Building» — ce conține filmarea respectivei clădiri, dintr-un singur unghi, timp de 8 ore (de la ora 8 seara pînă la 4 dimineața); singura «mișcare» este cea a luminilor. Ambele aparțin celebrului Andy Warhol din New York. Cel mai lung titlu de film: «Darling Lili or Where Were You the Night You Said You Shot Down Baron von Richthofen» anunțat de studiourile californiene Paramount, la 21 august 1966.

Filmul cu cele mai mari beneficii: «Gone with the Wind» (Pe aripile vîntului), realizat în 1939, ce a costat 4 milioane de dolari. A fost adaptat cu bandă sonoră în 5 limbi și cu traducere în alte 30. A fost vizionat de circa 120 de milioane de spectatori și a adus un beneficiu cifrat la circa 125 de milioane de dolari. În ianuarie 1967 s-a calculat că «The Sound of Music» (Sunetul muzicii), realizat în februarie 1965, adusese deja 85 de milioane de dolari. Filmul alb-negru cu cel mai mare succes — «The Longest Day» (Ziua cea mai lungă), care a costat 10 milioane și a adus 28 de milioane de dolari (din 1962 pînă în 1964).

Cea mai mare sumă cîștigată de un actor pentru un singur film: Elizabeth Taylor în «Cleopatra» (7 milioane de dolari). Premiul Oscar este, după cum se știe, răsplata Academiei de film, artă și știință a S.U.A. și a fost instituit în 1929. Cele mai multe Oscar-uri le-a cîștigat Walter (Walt) Elias Disney (1901–1966): 29, din 1931 pînă în 1963. Filmul cu cele mai multe premii Oscar: «Ben Hur» (1959) — 11; urmează «Pe aripile vîntului» (1939), «Gigi» (1958) și «West Side Story» (1961) — toate cu cîte 10.

Fragilul Anthony Perkins nu este pentru Hitchcock în Psycho **decît un asasin cu dublă personalitate.**

Obosită de atîtea drame, Ingrid Bergman acceptă în sfîrşit să rîdă din toată inima într-o comedie de Stanley Donen: Indiscreet **(cu Cary Grant).**

despre Bébé Donge. Ce să mai spunem apoi despre performanțele dramatice ale unor staruri de musical în filme fără muzică și dans, ca spre exemplu cea a neașteptatului cuplu Deanna Durbin-Gene Kelly în sumbrul roman al lui Maugham *Vacanță de Crăciun*, despre rolurile de dramă ale lui Ginger Rogers în *Haimanaua* și *Ne vom revedea* sau despre patetica apariție a lui Fred Astaire în savantul atomist care se sinucide, din *Ultimul țărm!* Și viceversa, despre exhibițiile lirico-coregrafice ale unor mari interpreți de dramă ca: Bette Davis, în *Revista vedetelor*, Marlon Brando în *Guys and Dolls*, sir Laurence Olivier în *Cabotinul* sau Greer Garson în *Random Harvest?* Cine și l-ar fi imaginat pe Yves Montand făcîndu-l pe Mefisto în *Marguerite de la nuit*, Faust-ul 1925 conceput de Autant-Lara?

Desigur, nu ne vom opri aici asupra unor încercări de deghizament de-a dreptul rizibile ca aceea a Elizabethei Taylor travestită într-un fel de Antinee malefică în *Boom* sau a Brigittei Bardot care vrea să treacă drept călugăriță în *Novicele*.

O asemenea listă de experiențe ar fi imensă și n-ar oferi totdeauna cazuri de reușită. Ea ar semăna mai degrabă cu performanțele acrobatice executate de actori la galele anuale de la Paris, desfășurate în arena lui Cirque d'Hiver. Și totuși nu ne putem împiedica să nu ne amintim că, măcar o dată, i-am surprins pe favoriții noștri sub un alt aspect, adesea neliniștitor, tocmai atunci cînd credeam că știm totul despre ei. Feriți-vă deci să aplicați actorilor etichete, să-i catalogați definitiv. Nu știți niciodată ce surprize vă așteaptă...

MODA

Șortul, pantalonașul purtat altădată numai în excursiile pe creștet de munte, a devenit unul din șlagărele modei. Desigur, numai pentru fetele foarte-foarte tinere.

Și rochia cea mai simplă, croită de o mînă neprofesionistă (dar pricepută) pe masa din sufragerie, din doi metri de etamină albă, capătă un aer de modernitate prin aceste franjuri tăiate în piele (sau plastic) și agățate, precum o bijuterie barbară, în jurul gîtului și al brațului.

Linia maxi a învins mai ales în zona rochiilor de seară, confecționate din materiale strălucitoare, frapante, prețioase. Cum s-ar spune, nimic nu e nou pe lume...

...Și moda ne-a lăsat în pace

de Sanda FAUR

...Și ce era de așteptat să se întîmple, s-a întîmplat. Alergînd bezmetică și deznădăjduită după propria-i umbră, încercînd într-una să se ajungă din urmă, contrazicîndu-se cu voluptate de la un anotimp la altul și scormonind mereu prin dulapurile cu vechituri pentru a afla acolo revelația noului, moda a ostenit și s-a oprit locului, cu răsuflarea tăiată. A ajuns la Maraton cu feștila stinsă. În mîna-i goală nu se mai afla nici o ștafetă. A urcat sus-sus, spre vîrfuri mini, și s-a oprit gîfîind de greutatea urcușului. A coborît, cernită și pioasă, pînă la depresiunile maxi și s-a împleticit în fățărniciile propriei pudori. S-a azvîrlit, sprințară, spre travestiurile pastorale și a declarat suverane citul înflorat și fustele largi de țărăncuță, dar s-a oprit jenată de propriile falseturi. S-a omorît, un sezon estival întreg, după picanteriile cu zurgălăi ale rochiilor-gitane, a făcut pasiune pentru cojoacele ciobanilor și s-a șnuruit, din bluză pînă-n cizme, ca o codană din Far West. A decretat drept suveran pantalonul de cucoană și, după ce a spus tot ce a avut de spus, și încă ceva în plus, s-a oprit, frînînd brusc. Modele s-au prăvălit atunci în stradă, unele peste altele. Modele s-au suprapus, s-au încălecat unele peste altele și strada a rămas așa, pestriță, amestecată, mini și maxi, voioasă și gravă, rustică și sofisticată, barbară și rafinată.

Moda ne-a lăsat în pace. Moda a dat neputincioasă din mîini, gata să abdice: alegeți-vă ce vă place,— pare a ne șopti în acest moment — eu nu prea mai am ce vă spune. Bazați-vă pe voi, nu pe mine. Lăsați-mă să mă odihnesc... a sunat ceasul alegerii.

Așadar, dragi amice, e momentul să profităm de toleranța aceasta eclectică și nesperată a modei. E cazul să ne arătăm, cum s-ar zice, mature. Să știm a folosi această fericită libertate. Dar oare mai sîntem în stare?!

Să nu disperăm, ne-am păstrat încă, pa-

Pantalonul rămîne, fără doar și poate, marele favorit al modei. Chiar și atunci cînd este confecționat din voal negru, în gen de șalvari, și purtat, seara, cu o rochie maxi din dantelă, adînc despicată în față.

Tricotul, veșnic pe locul nr. 1 în preferințele noastre. Tricotul — materialul cel mai confortabil, cel mai practic și, chiar, printre cele mai elegante. Cum se vede din aceste două rochii, cu fustele dintr-o combinație de romburi albmaron și cu busturile uni.

moda

Pentru serile vacanței
petrecute pe litoral,
un elegant
costum cu jachetă lungă
și pantalonul vag evazat,
croite dintr-un
imprimeu rafinat.
Atenție:
sîntem la un pas
de a imita prozaica
și funcționala pijama,
grijă deci la finețea
liniei și a detaliilor.

Din nou
tema pantalonului,
reluată în toate
variantele posibile.
Pentru gusturile
mai extravagante,
pentru siluetele desăvîrșite
și, desigur,
pentru vîrstele
fără complexe,
o salopetă-pantalon roșie,
purtată cu șapcă,
pulover și cordon alb.
Nu vă speriați
de linia
la care se oprește
pantalonul:
poate fi și mai rău..

Iată și o frumoasă,
clasică și practică
ținută sport bluză-pantalon,
care poate fi purtată
fără grijă de ridicol
la toate orele zilei.

Umbreluța transparentă, imprimată, unul din amănuntele vesele ale modei pentru tristele zile ploioase de toamnă.

Fusta midi și chiar cea puțin mai lunguță, bătînd glezna, a cucerit, se pare, mai ales vîrstele foarte tinere. Cele care își pot permite să se mai îmbătrînească puțin...

În foarte modernul stil folcloric (stil «fluieraș», ori «naist», ori «Ciocîrlia»), un nostim costum din aba albă, cu ilicul și pantalonii împodobiți cu cusături naționale.

re-se, facultatea de a decide. Reacțiile au fost diferite. Tinerii lumii — o parte din tinerii lumii capitaliste — au hotărît că nu mai vor nici un fel de modă. Că nu se mai vor duși de nas de niște hachițe vestimentare. Și au contestat. Au contestat totul: nu mai vor eleganță. Adio rochițe nostime, adio cochetării cu funde și volane, adio cravată și pantaloni la dungă. La putere sînt blugii, blugii roși la cusături, răriți la genunchi, blugii tăiați neîndemînatic deasupra genunchilor (ca să se vadă bine că sînt tăiați neîndemînatic !), la modă sînt maiourile vopsite alandala (ca să se vadă bine că sînt vopsite alandala), la modă sînt sandalele de baie (neapărat din cauciuc, și neapărat de baie).

moda

Din nou
pijamaua elegantă
de seară,
din nou motivul
franjurilor,
de astă dată atașate
la pantalon,
in stil pieile-roșii
în-luptă-cu-fețele-palide.

Umeri drepți,
guler inchis pe git,
butonaj ferm,
centură in talie.
cizme șnuruite:
stil milităresc,
gata de luptă
cu ploile toamnei.

Un mic respiro
feminin:
rochie de seară
grațioasă
din dantelă albă,
stil empire,
cu decolteul pătrat
subliniat de volănașe,
cu mineca bufantă.
Ce frumos
e primul bal!

Ideal
pentru primăvară
și toamnă:
dintr-un
coton gros
in stil jaquard,
un pardesiu
și o jupă midi,
cit mai butonate
cu putință,
purtate cu o bluză uni,
intr-o culoare
puternic contrastantă.
Foarte șic.

*Sarafanul,
eventual terminat
printr-o
jupă pantalon,
o recomandare fierbinte
a modei actuale
pentru orele de muncă.
Cui îi place...*

*Stil folcloric,
ilic cu aplicaţii
din piele,
chiar
şi la cea mai elegantă
rochie de seară.
Efect sigur.*

*Rochia din jerseu,
rochie simplă
dar cu atît mai practică,
îşi dovedeşte
utilitatea
în toate sezoanele
şi ocaziile anului.*

moda

*Orice s-ar spune,
orice ar
decreta moda,
fetele tinere
nu vor renunța ușor
la avantajele
(de confort
și... estetică)
ale minijupei,
purtate
cu puloverul
cu guler rulat.*

*Stilul rustic,
rochițele de fermieră-ce-plivește-
grădina-de-flori
sint o (slabă) compensație
pentru viața trăită
în sertarele de beton
ale blocurilor din marile
orașe moderne.
Așadar, stambă sănătoasă,
mineci lungi, bufante,
rinduri de suitaș aplicat la poale,
mineci, decolteu și gata;
ce frumoasă e viața la țară!*

Trăiască moda antimodă, trăiască nonconformismul vestimentar, jos cu «uniformele» din revistele de modă.

Numai că n-a trecut prea mult și s-a văzut că nimic nu e mai conformist decît nonconformismul (chiar și cel vestimentar), că nimic nu e mai uniformă decît antiuniforma, că nimic nu e mai omenesc decît tendința oamenilor de a se deosebi unul de altul asemuindu-se, de fapt, cît mai mult între ei... Și după ce a trecut pragul acestei crize — care pînă la urmă ar fi devenit poate dăunătoare producătorilor de modă, de blugi și de maiouri decolorate — societatea consumatoare de modă a început să-și pună probleme mai serioase. Mai grave. Mai de substanță. E clar, nu putem păstra — pentru toate zilele și toate ceasurile zilelor — maxiul. Îl scurtăm rezonabil, așa, cît cuprinde, cum ar spune gospodinele. Cît cuprinde și cît acoperă ce se cere acoperit. Nu putem păstra așa, pentru toate vîrstele și toate picioarele, miniul. Îl lungim așa, rezonabil, cît să se vadă ce se poate vedea și arăta. Și dacă ni se face dor de frumoasele vremuri ale tivurilor înalte (și dacă ne prinde!) mai putem încerca șortul ori mai putem purta o fustă adînc despicată.

Cum spuneam însă, cele mai multe din reacțiile la libertățile acordate de modă au fost — pot să jur — sănătoase și frumoase. Noi, cei mulți și cumsecade, care nu ne-am pus mintea și buzunarul cu toate oscilațiile barometrice ale tivurilor și care nu ne-am supus tuturor curbelor de sacrificii ale modei, noi am rămas pe poziții în teritoriul unei eleganțe sobre, decente, normale (cum îi spunea o colegă de breaslă), eleganța pe care ne-o îngăduie înțelepciunea, bugetul și fabricile noastre de confecții. Tiv normal, croială normală, imprimeuri foarte normale.

Poate fi liniștită moda: nu ne pierdem noi cu firea din cauză că ea se află într-un moment de inhibiție. Stăm în banca noastră. Liniștiți și normali...

de la „anticameră" la...steaua fără nume...

Nenumărați oameni stau în fața televizoarelor, privesc și se întreabă: Cine este? Numele ei spune prea puțin, ieri nu spunea chiar nimic, dar iată, azi toți se întreabă: Cine este? E ora 21 (sau 22...) cînd curg aceste întrebări. S-ar putea ca peste cîteva minute s-o uite toți sau... dimpotrivă. Pe ecran un minut sau două au o valoare inestimabilă. Așadar, cine este această fată care cîntă, care primește sufragiile noastre împreună cu cele ale juriului, fată pentru care ne entuziasmăm sau, la o probă mai dificilă, ni se strînge inima?

Fata aceasta este, de fiecare dată, un model al succesului...

Fata aceasta aduce în anticamera preselecției, de fiecare dată, sute și mii de alte fete.

Și anticamera e cel mai superb spațiu al iluziilor.

Pînă cînd ușile camerei nu se deschid, anticamera e locul unde fiecare nu e încă un învins. E o demonstrație pe viu a îndrăznelii, a siguranței de sine. La Brașov, la o preselecție de la începutul anului, 900 de tineri au invadat holul casei de cultură cu virtuoasa lor îndrăzneală, venind foarte mulți dintre ei din colțuri îndepărtate de țară, cu toate că știau că aici e doar unul din popasurile pe care îl face televiziunea în căutarea talentelor, și tot așa la Piatra Neamț, la Cluj, la... Au cheltuit nopți și zile, au renunțat mai mult sau mai puțin învoiți la lecții, la orele de producție, au semănat neliniștea și îngrijorarea în familiile lor prin așteptarea plină de echivocuri. Au îndrăznit, și asta e mai mult decît admirabil, cînd pasiunea se dezvăluie cu atîta forță. Din acest punct de vedere anticamera e respectabilă. Să ne uităm în jur. O fetiță cu o mamă... «De ce ați venit?»... Un răspuns ambiguu: «Știți dumneavoastră, copiii...» «Și tata? Ce-a zis tata c-ați plecat la Brașov?»... Tot mama: «Pentru așa ceva facem sacrificii...» S-ar părea că uneori hotărîrile sînt numai ale copiilor, dar nu. «Modelul» de pe ecran acționează și asupra mecanismelor psihologice ale părinților. Am urmărit-o pe fata de 15 ani în fața comisiei. Un succes total. Un caz fericit?...

Anticamera e locul unde toate sacrificiile sînt uitate, ascunse sau neștiute. Un venerabil profesor de muzică dintr-o comună e cu eleva lui. Totul a fost pregătit îndelung, cu minuție, nici costumul n-a fost uitat. De altfel, cele mai multe dintre «florile din grădină» — concurentele — interprete de muzică populară, s-au remarcat totdeauna printr-o deosebită acuratețe a ținutei vocale, printr-o certă voință de a păstra autenticitatea folclorului nostru. Au repetat zile în șir, au făcut exerciții obositoare. În jurul lor respiră siguranța și certitudinea. Dar mai încolo un cuplu e neliniștit. Femeia n-a venit singură de la Oltenița. Oricum, un soț e un suport moral în orice împrejurare.

Anticamera, cu toate incertitudinile și neliniștile ei, nu e un spațiu mohorît. Un optimism specific vîrstei susține pe coloanele sale moralul, animă zîmbetele, potențează temperamentele. Undeva, în subconștient, modelul de pe ecran își exercită surd fascinațiile sale. Și fiecare fredonează mut, pe buze, o melodie. Și fiecare recită în gînd o poezie. Și fiecare e vesel. Superb spectacol veselia unor învinși!...

Uneori anticamera este spațiul disperării. O percepem acut din sporovăiala unei femei. N-o să dăm nici cel mai vag detaliu. Și asta din respect pentru pasiunea ei de a cînta. A venit dintr-un oraș îndepărtat. E agitată, se zbate, întreabă, apoi se izolează lîngă un perete, palidă. «De ce n-ați așteptat cîteva luni pînă cînd comisia se va deplasa în orașul dv. sau într-unul mai apropiat?» Mă privește gravă: «Nu mai am timp...» «Nu înțeleg», îi spun. «Peste cîteva săptămîni depășesc limita de vîrstă», îmi răspunde... A sosit prea tîrziu... Prea tîrziu? Pentru ce? Și de ce atîta disperare? Am văzut-o mai apoi în fața comisiei. Coardele vocale nu funcționau în toată plenitudinea lor, un defect de pronunție accentuat risipea orice echivoc. Și din nou anticamera. Ultima anticameră...

Iată de ce privind într-o luni «steaua prezumtivă» de pe micul ecran, aflată la prima etapă a popularei emisiuni, ne aminteam de acel purgatoriu al preselecției care este anticamera oricărui concurs...

N-am fi povestit toate aceste lucruri dacă n-am fi considerat că ele deschid o parte din vălurile care acoperă drumul unei stele fără nume. Căci o astfel de stea se naște la o preselecție, cînd urechea fină a specialistului muzical și ochiul ager al regizorului descoperă talentul potențial. Restul e muncă și bătălie. Cu sine, cu necunoscutul, cu imperfecțiunea. Cei tenace și cei dotați reușesc să parcurgă cele trei etape. Ceilalți, susținuți numai de vanitate și iluzii, obosesc pe drum. Fiecare competiție are învingătorii ei merituoși. Iată-i pe cîțiva din cei ai concursurilor TV poposiți și în paginile almanahului nostru.

de la „anticameră" la...steaua fără nume

Paula
STĂNCIULESCU

Corina
CHIRIAC

Elena
MUNTEANU

Marcel
ROȘCA

George
BRENER

Ionela
PRODAN

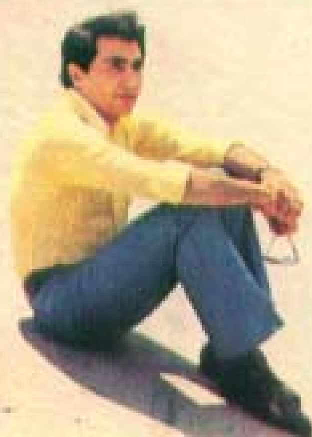

Viorel
COSTIN

de la „anticameră" la...steaua fără nume

Corina CHIRIAC

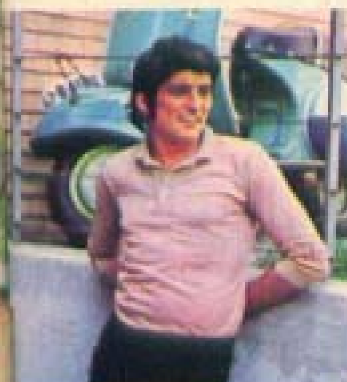
Marcel ROŞCA

Paula STĂNCIULESCU

Elena MUNTEANU

George BRENER

Ionela PRODAN

Viorel COSTIN

VÎNT DE NEBUNIE ÎN MODĂ...

de Sanda FAUR

▲ *Nu vă faceți iluzii: tinerii de față nu se află la mare și nu și-au aruncat pe ei halatele de baie pentru a face cîțiva pași pînă la plajă. Nu, parizianul Jacques Esterel ia foarte în serios această modă de stradă, de oraș, moda «uni-sex», care vrea să facă o apă și un pămînt cele două sexe, pînă acum, pare-se, destul de clar diferențiate și vestimentar. Și dacă tot ne jucăm de-a «cine-i fata, cine-i băiatul» o notă clovnerească n-are ce strica...*

La Capri a «prins» totuși nu stilul oriental, ci moda «zbor în cosmos», moda «pasărea în colivie» (de perle, nu de aur), moda «picioarelor goale». Nu e practică, nu e confortabilă, în schimb e extrem de costisitoare (dreapta).

Cine spunea
că nu mai există
cavalerii de altădată,
cine deplîngea
lipsa spadasinilor
cu inimi viteze
și ciorapi colanți?
Iată-i,
în plin peisaj londonez,
«actualizîndu-se»
cu o șapcă
și o pelerină
à la Sherlock Holmes
și cu o parteneră
ce ne-o amintește
pe dulcea
răzbunătoare Emma Peel...

Să mai luptăm pentru drepturile egale ale femeilor!! Se pare că tot spre misterioasa feregea le trage inima pe frumoasele îmbrăcate de creatoarea londoneză Gina Davies.

... Cîteodată, cînd bate sirocoul prin modă și cifra de afaceri a marilor croitori occidentali dă semne de anemie, cînd obișnuiții parăzilor de modă încep să caște, plictisiți, la prezentarea colecțiilor și inspirația modelierilor pare să secătuiască, atunci moda își pierde capul și o ia razna. Moda se transformă atunci în propria-i parodie, prezentarea — într-un spectacol carnavalesc, modelele par niște glume grotești care se ironizează pe ele însele, pe cei ce le poartă, pe cei ce le privesc. Fotograful, cronicar obiectiv dar nu lipsit de simțul umorului, a surprins pe peliculă și momentele acestea în care moda a întrecut gluma și propriile elucubrații. Și vi le-a oferit și dv.: pentru cinci minute de uimire și amuzament.

Vînt de nebunie în modă

Nu se mai poartă părul din... păr natural, ci din suluri de lînă colorată. Adio pericol de chelire!

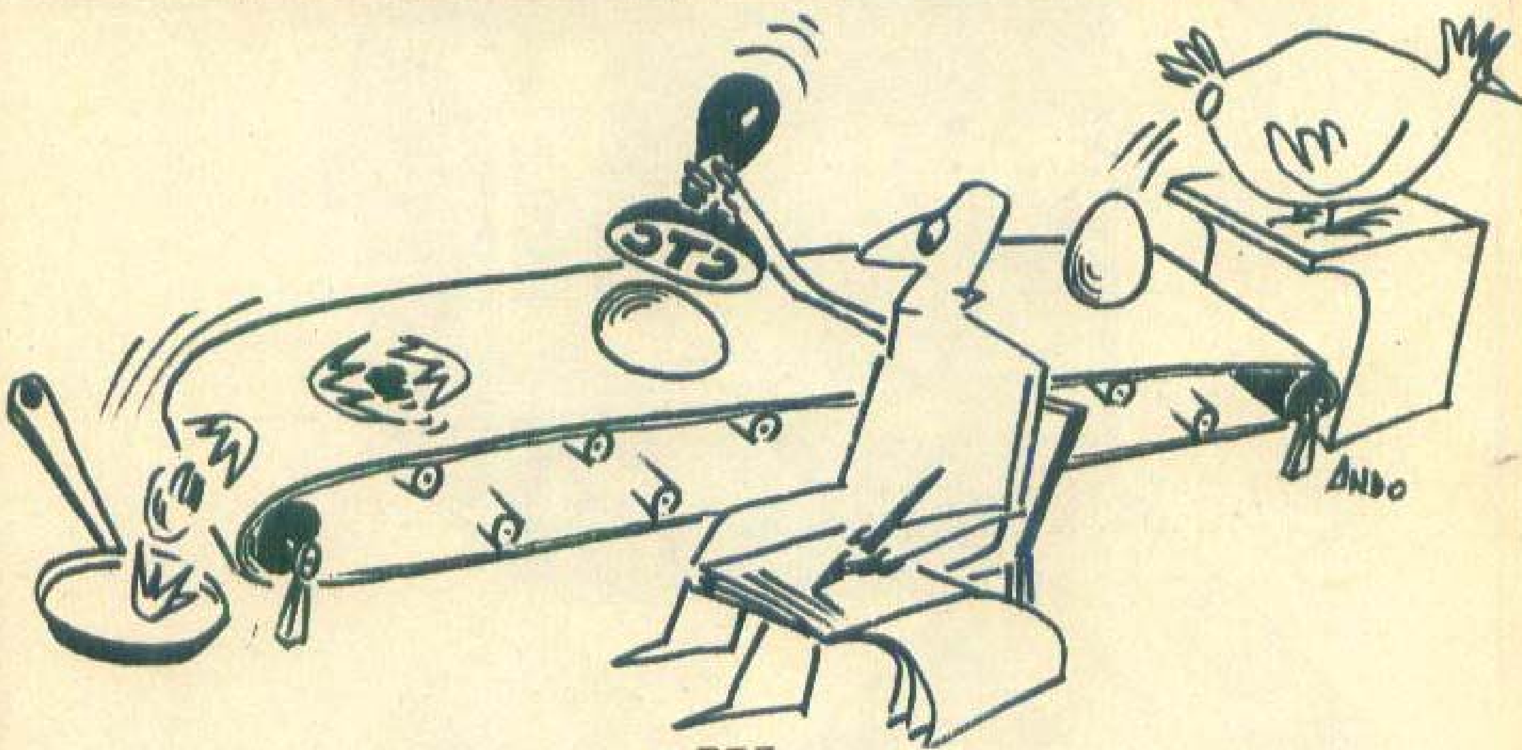
Cine a îndrăznit să spună că (unele) femei au creier de pasăre? Cum bine se vede, ele au numai penaje de bibilică!

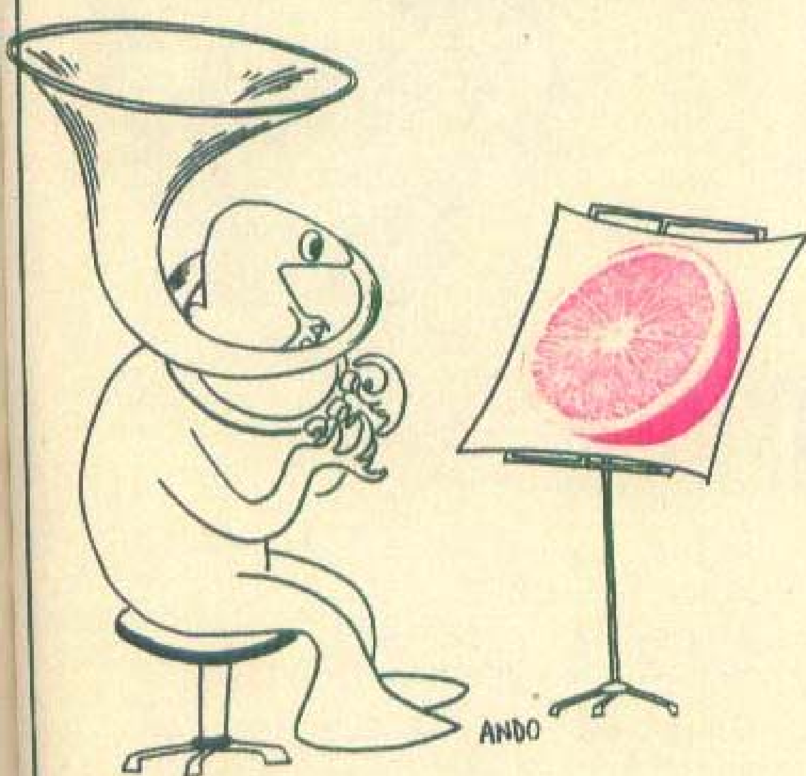

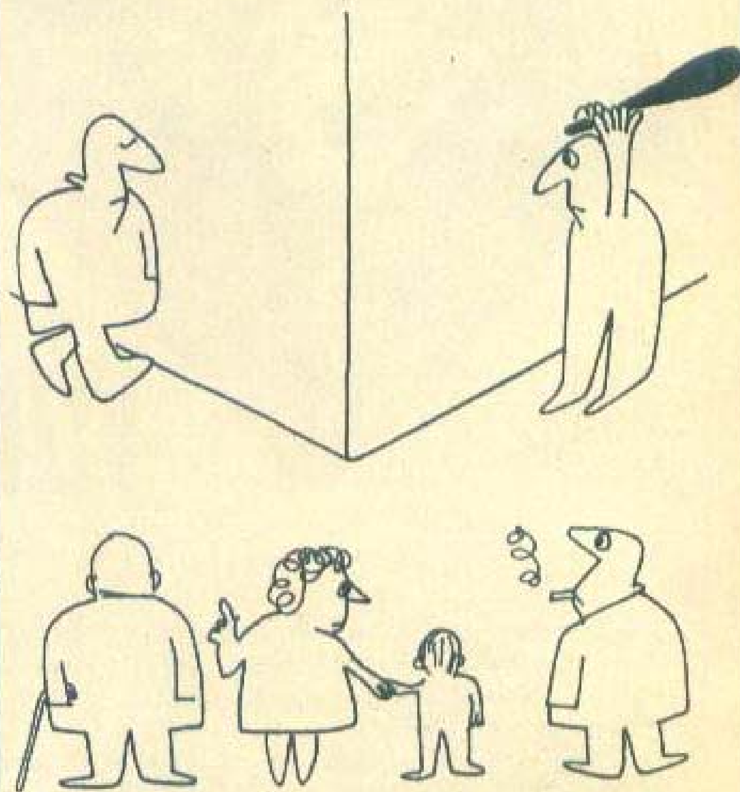

Vă e frig?
Vă îngheață cumva
urechile și miinile
pînă urcați în autobuz?
Nu e nimic,
soluția
a fost găsită:
Paco Rabanne
vă metamorfozează
cît ați clipi
în niște drăgălași
urși polari,
cu blănuri albe,
capișoane albe,
mănuși albe
și ghete
din
blană albă.

UMOR F de ANDO

AUREL BARANGA

DIN AVENTURILE PROFESORULUI GROSSO ŞI ALE ASISTENTULUI SĂU, MODO

CAPITOLUL I

Moto: „Hic et nunc".
HORAŢIU
(sau altcineva)

În ziua în care profesorul Grosso împlini patruzeci de ani, şase luni şi două săptămîni, aniversare pe care o sărbători în pacea şi reculegerea unei solitudini absolute, luă marea decizie să-şi schimbe cursul vieţii. Absolvent strălucit al facultăţii de matematici, cu o contribuţie personală la teoria numerelor, doctor în economie politică, licenţiat în filozofie, autor al unor studii strălucite în domeniul arheologiei etrusce, profesorul Grosso îşi dedicase, pînă în ziua răscrucii de care vorbeam mai sus, toate forţele sale de creaţie ştiinţei fundamentale, acelor cercetări din domeniul speculaţiei pure şi abstracte, atît de ispititoare, e drept, dar şi atît de sterile, de cele mai multe ori.

Celibatar convins, temperament dificil, profesorul Grosso locuia, în condiţii mai mult decît modeste, îngrijit de o bătrînă devotată, accesibil doar pentru tînărul şi devotatul său asistent — o reală speranţă a ştiinţei — timidul şi respectuosul Modo. Autorul povestirii de faţă se simte silit să dea cîteva amănunte cu privire la fizicul celebrului savant, obligat la aceasta de faptul că, îndeobşte, între fizicul şi psihicul unui om există o corelaţie semnificativă, asta împotriva teoriei profesorului Puff, care susţine teza contrarie.

De statură mijlocie, cu un cap neobişnuit de mare şi cu o chelie totală dobîndită din fragedă tinereţe, profesorul Grosso ar fi putut părea oricui o figură ştearsă, oarecare, anonimă, dacă nu i-ar fi surprins privirea, cînd fulgerătoare, cînd blîndă, demonstrînd, pînă la evidenţă, o inteligenţă superioară, de o asemenea calitate, încît acelaşi profesor Puff fu obligat într-o zi să recunoască, nu fără o evidentă nuanţă de regret în glas: „Grosso? Grosso e un geniu".

În dimineaţa respectivă însă privirea profesorului nu era nici ironică şi nici compătimitoare, ci aspră, vestind furtuni apropiate.

Se afla la masa lui de lucru, pe care domnea o cumplită dezordine — cărţi, caiete, fişe, rigle de calcul — unde obişnuia să-şi ia, în fiecare dimineaţă, şi micul dejun, compus, de douăzeci de ani, din două ouă fierte, o felie de pîine cu unt şi un ceai răcit, uitat.

— Apropie-te, Modo — spuse profesorul fără să-şi ia ochii de pe filele unei reviste de specialitate. Ia loc.

Şi asistentul înţelese că profesorul se afla în acea stare de tensiune excepţională din care nasc întotdeauna ideile mari.

Rămase deci resemnat în picioare.

— Te-am rugat să şezi.

Şi urmă o pauză lungă, apăsătoare, de parcă timpul se oprise în loc.

— Spune-mi, Modo, te-ai gîndit vreodată de unde vin nenorocirile lumii?

Întrebarea suna grandilocvent, mai ales prin glasul unui om obişnuit să se exprime laconic.

— Nu, maestre.

— M-aşteptam la răspunsul ăsta!, şi pentru prima dată o undă ironică îşi făcu apariţia în privirile profesorului. Nu mă surprinde.

Modo continua să stea smerit pe sfertul de fotoliu din faţa biroului.

— Nefericirea lumii, consimţi, în sfîrşit, profesorul să se explice, dezastrul omenirii contemporane — iartă-mă că fac apel la expresii consacrate, tocite printr-o întrebuinţare abuzivă, dar n-am altele la îndemînă — deci, suferinţele umanităţii vin din totala ei dezorganizare.

Modo respiră uşurat văzînd că savantul se menţine în zona generalităţilor absolute. Îşi îngădui chiar să se aşeze mai confortabil într-un fotoliu ce-i păruse pînă atunci un scaun electric.

— Spune-mi, Modo, ce vezi aici pe masa asta?

— Cărţi, maestre.

— Lasă-le, sînt sătul de cărţi. Parafrazîndu-l pe Shakespeare, aş putea exclama ca Hamlet: „cărţi, cărţi, cărţi". Altceva nu observi?

— O tavă.

— Exact. Şi pe tavă?

— Un pahar.

— Şi în afară de pahar? Priveşte bine.

— Nişte coji de ouă.

— Coji de ouă, perfect, începi să te apropii de adevăr. Şi?

Eliptică, întrebarea căzu necruţătoare, ca un cuţit de ghilotină.

— Ei bine, aceste coji de ouă nu-ţi spun nimic?

— Nimic, maestre.
— Fiindcă ești robul prejudecăților, Modo, intoxicat de o știință ruptă de orice realitate. Spune-mi, ți-ai pus vreodată problema cîte ouă se sparg zilnic pe glob? Te-ai întrebat, fie și din curiozitate, ce devin aceste sute de milioane de coji zvîrlite zilnic la gunoi, din cauza unei dezorganizări criminale? Te-ai gîndit cîte mii de tone de calciu sînt aruncate la canal, cînd ar putea să capete o întrebuințare imediată și lucrativă? Ai meditat, în viața dumitale, la chestiunea asta, Modo?
— Nu, maestre.
— Umilința te răscumpără de multe păcate. Sînt însă profund încredințat că nici la alte probleme n-ai reflectat.
— La care, maestre?
— La nuci. Unde sînt cojile miliardelor de nuci care se consumă zilnic pe glob, Modo?
— Nu știu, maestre.
— Evident că nu știi, fiindcă nici eu nu sînt mai bine informat. Îți dai seama însă ce avuție se risipește în douăzeci și patru de ore pe întinsul întregii planete? Mă gîndesc: ce nu s-ar putea face din aceste coji, zvîrlite la gunoi cu atîta indolență: lemn de construcție, mobilă de esență superioară, obiecte de artizanat. Realizezi?
Și fiindcă avu impresia că, strivit de argumentare, asistentul său începe să lăcrimeze, profesorul se așeză, ca de obicei, la masa lui de lucru și nu mai adăugă decît atît:
— Modo, nu mai e timp de pierdut! La lucru!
(Va urma...)

CAPITOLUL II

Moto: „Întunericul se propagă cu viteza luminii".
(Din „Istoria secretă a Babylonului" de A. Baranga, operă neterminată și, ca să fim sinceri, nici măcar începută).

Modo intră în biroul profesorului și-l găsi într-o stare de neliniște gravă. Umflat la un ochi, savantul se plîngea de dureri atroce. Avea un ulcior la pleoapa superioară a ochiului stîng și suferința asta îi dădea o înfățișare jalnică.
„Jalnică și ridicolă", gîndi în sinea sa Modo, dar își cenzură subit impresia și sentimentul.
— Să chemăm un doctor — opină cu glas tare asistentul. Un specialist, un oftalmolog.
— Pentru ce? — se înfurie Grosso. Ca să mă intoxice cu medicamente? Nu, dragul meu, nu mă pretez la această farsă inutilă. De la bătrînul Hypocrat încoace medicina a involuat sistematic. Pe vremea lui existau sănătoși și bolnavi,azi nu întîlnești decît bolnavi evidenți și pacienți prezumtivi: lumea e în agonie.
Și zicînd aceste cuvinte profesorul se îndreptă spre camera de baie, fără să-i treacă însă pragul. De altminteri, Modo observă că savantul face acest drum în mod organizat: pînă la baie și înapoi. Intimidat, ezită să întrebe care putea să fie rostul acestei plimbări ciudate.
— Ulciorul — adaugă savantul — cere un alt tratament.
— Și ce alt tratament vreți să urmați, maestre?
— Cum, nu observi?
— Nu.
— Eram sigur. Îl duc la apă. Trebuie să spargă.
Și într-adevăr, peste o oră se auzi un zgomot asurzitor: ulciorul crăpă, spre stupefacția asistentului, spre disperarea profesorului.
— Ai văzut, Modo, te-ai convins?
— Da, maestre.
— Nu de ulcior vorbesc. De infernul în care trăim. Modo nu știa la ce se referă în acea clipă savantul. Ca să nu facă vreo gafă, se abținu să întrebe, lăsîndu-l pe profesor să-și continue, netulburat, monologul.
— Mă refer la infernul zgomotelor care ne înconjoară. Trăim tiranizați de explozii. Materia noastră cenușie e supusă unui asediu permanent, celula nervoasă este pur și simplu bombardată. Și toate astea fiindcă urbanistica modernă stă pe niște baze false: orașele ar trebui clădite la țară, unde e o liniște exemplară, iar satele la orașe, ca să beneficieze și sătenii de binefacerile civilizației. Ai înțeles?
— Da, maestre.
— Atunci să încercăm să facem o nouă hartă a lumii.
Și ca de obicei, Grosso se apucă febril de lucru.
— Ar trebui să anunțăm descoperirea — îndrăzni, într-un tîrziu, asistentul.
— Nu, Modo! Să rămînem modești. Dacă se poate, chiar anonimi. Fiindcă, ține minte de la mine: zgomotul nu face bine, iar binele nu face zgomot!
Și o dată rostit aforismul, Grosso se adînci în muncă. În timp ce Modo se întreba cum...
(...va urma)

CAPITOLUL III

Moto: „Poeta nascitur, non fit".

— Spune-mi, Modo — îl întrebă maestrul pe asistentul său — cunoști motoul pe care l-a pus biograful în fruntea capitolului trei, în care consemnează alte aspecte ale vieții noastre, ai auzit de dictonul: „Poeta nascitur, non fit"?
— Da, maestre.
— Și cum îl traduci?
— „Poetul se naște, nu se face"!
— Eroare, eroare fatală, Modo! Toate tălmăcirile clasice perpetuează greșeala asta de neiertat. Adevărata traducere este: „poetul se naște ca să nu facă nimic". Da, da, nu lua figura asta mirată, nu simula uimirea. Reala misiune a poetului autentic e să nu

face nimic, și sînt gata să-mi sprijin demonstrația pe argumente istorice irefutabile. Homer, de pildă, știi să fi făcut în viață și altceva decît „Iliada" și „Odiseea"?

— Homer a fost orb.

— Aș fi putut jura că vii cu explicația asta. Dar Dante? A rămas în urma lui și altceva decît „Divina Commedia"?

— Shakespeare a fost actor.

— O excepție.

— Cehov a practicat medicina.

— Nu vorbesc de dramaturgi. De poeți. Poetul, dragul meu, și te plîng că pînă la vîrsta dumitale n-ai reflectat cu deplină seriozitate și competență la problemă, nu trebuie să facă nimic — și ca să fiu consecvent cu mine însumi — nici măcar poezii. Ca să le rămînă întreg, nealterat, netulburat, timpul necesar reveriei, visului și contemplației. Acum ai înțeles, în sfîrșit, Modo?

— Da, maestre! — îngăimă asistentul, devastat de elocința torențială a savantului. Sînt însă chinuit de o întrebare: din ce o să trăiască?

— Cine?

— Poeții.

Problema îl puse subit pe Grosso în acea stare colerică vecină cu apoplexia, de care asistentul se temea cel mai tare.

— „Din ce o să trăiască"? Din ce o să trăiască, ai întrebat? Dar obștea, dar colectivitatea umană unde e? Cîți oameni îți imaginezi că există azi pe planeta noastră, Modo?

— Trei miliarde.

— Exact. Și cîți poeți? Să-ți spun eu, care am alcătuit azi-noapte — nu-mi pot îngădui luxul să dorm — o statistică aproape completă. Patruzeci și cinci de mii șase sute nouă, în ipoteza că îl trec printre poeți și pe cel care se ocupă în clipa de față de noi, și cred că n-ai nimic împotrivă să-i fac această politețe, patruzeci și cinci de mii șase sute opt, dacă renunț la el. Ei bine, ce înseamnă pentru trei miliarde de oameni sarcina să întrețină o minoritate atît de infimă, dar în același timp atît de glorioasă? Nu, scumpul meu, îți repet: pentru ca omenirea să meargă mai departe, e absolut obligatoriu ca poeții să nu facă nimic, și nici măcar versuri.

— Și atunci poezia cine s-o facă, maestre?

— Ceilalți!

Cu aceasta, Grosso își începu febril redactarea studiului său de răsunet mondial: „Pentru poezia nerostită și nescrisă, forma cea mai înaltă a artei", în timp ce asistentul său căzu pe gînduri. Din fericire însă gîndurile lui Modo erau în noaptea aceea foarte moi, încît nu se alese decît cu o vagă, imperceptibilă, zgîrietură.

Lumina dimineții bătea în ferestrele profesorului pe cînd acesta mai lucra pasionat înnegrind pagină după pagină cu un scris mărunt și caligrafic, vegheat de asistentul său devotat, adormit în fotoliu.

La ora opt savantul iscăli satisfăcut, în timp ce Modo, trezit de o cafea amară, aștepta, emoționat, ca maestrul să-i citească ce a scris.

Spre stupefacția sa însă, savantul semnă și rupse manuscrisul în bucățele.

— De ce, de ce, maestre? — izbucni asistentul, îndurerat, încredințat că asistă la un sacrilegiu.

— Să nu fim orgolioși, Modo! Cel mai grav păcat al filozofului e vanitatea de a lăsa posterității o moștenire care nu e, de cele mai multe ori, decît o povară, impunînd urmașilor discuții, interpretări și controverse. Cunoști capitolul lui Aristoteles privitor la „Comedie"?

— Nu, maestre, fiindcă s-a pierdut.

— Sublim! În acest fel, fiecare dintre noi e liber să-și imagineze cu privire la acest studiu ilustru ce vrea și orice.

Și, pronunțînd aceste cuvinte notate urgent de asistentul său, ca să nu aibă soarta Stagyritului, profesorul se îndreptă spre camera sa de culcare, pentru cîteva ceasuri, binemeritate, de odihnă.

(Va urma)

CAPITOLUL IV

Moto: „Modus vivendi"...
(proverb persan)

Deși am fost necontenit convinși că metoda de investigație psihanalitică rămîne o fascinantă ipoteză, cu fabuloase repercusiuni în domeniul artei, de o foarte discutabilă eficiență în terapeutică, credem că nu putem explica psihologia unuia dintre cei doi eroi ai povestirii de față — e vorba de Modo, devotatul asistent al profesorului Grosso — fără un sondaj în zonele profunde, abisale, ale vieții sale sufletești.

Fiu unic al unei familii cu numeroși copii, Modo află din cea mai fragedă copilărie că e fiu de țăran. Cum nimeni nu i-a spus niciodată că e și fiu de țărancă, Modo ajunse la concluzia că n-a avut niciodată o mamă, fapt care îl traumatiză pentru tot restul vieții.

Frustrat, angoasat, alienat, luă de la început în piept vicisitudinile unei existențe vitrege.

Astfel, între șapte și treisprezece ani, deci la o vîrstă cînd alți copii se bucură de toate mîngîierile, fu, pe rînd, ucenic de croitorie, docher, cameraman, doberman, thomasmann, bancher sau directorul unei importante agenții de navigație fluvială, fără ca vreuna din aceste îndeletniciri să-i asigure o minimă satisfacție morală.

Urmă o lungă perioadă, la fel de tristă și de zbuciumată, o epocă de singurătăți și de eșecuri. Se gîndi să se facă fachir. Nimeri însă o conjunctură economică nefericită: lipseau cuiele pe piață. Ros de melancolii, amenințat de o mizantropie prematură, luă decizia să se căsătorească. Întîmplarea — să nu ignorăm rolul hazardului — făcu să cunoască o primadonă, o cîntăreață de operă, posesoarea unei voci excepționale, de un timbru unic. Muri într-un accident de avion. Dezolat, în amintirea ei se apucă de filatelie, dar rămase, cum era și de așteptat, neconsolat.

Și astfel, viața lui Modo se consuma zadarnic, dîndu-i sentimentul inutilității. În această epocă, de care mai tîrziu avea să-și aducă aminte cu un legitim fior de spaimă, avu norocul, nesperat, să-l întîlnească pe profesorul Grosso, a cărui faimă devenise de mult

universală cu o operă tradusă în mai multe limbi și în fața justiției.

Modo avu, din prima clipă, revelația covîrșitoarei personalități, strivitoare, a savantului, dar își dădu seama că numai în umbra marelui profesor avea șansa să se realizeze.

Grosso observă, de asemenea, că Modo are stofă, ceea ce îl determină să-l și croiască, atunci cînd viitorul său asistent îndrăzni să-l contrazică neprincipial și cu argumente nefondate. Deși începutul colaborării fu, după cum se vede, dificil, o trainică prietenie se înfiripă între ei. Și astfel se născu prima lor lucrare: „Metodă economică, închinată fabricilor de porțelanuri, pentru fabricarea Talerelor cu două fețe", inovație ce se bucură de o primire mai mult decît entuziastă, dovadă răspîndirea pe care o cunoaște astăzi acest fabricat în toate domeniile de activitate.

Și totuși această descoperire a constituit numai un modest început față de cele ce urmau să vină foarte curînd.

Era o seară de toamnă aromată de dulci nostalgii, cînd, plimbîndu-se pe sub castanii ruginii ai orașului, după o lungă tăcere, semn al unei profunde meditații, Grosso izbucni cu vehemența sa nepotolită:

— Modo, intuiești dezastrele care ne amenință?

— Nu, maestre — replică, intimidat, ca de obicei, asistentul.

— Evident că nu intuiești, de vreme ce întreg efortul dumitale intelectual se consumă în lucruri mărunte. Sîntem pîndiți de primejdii mortale, Modo, iar cea mai cumplită dintre toate, cea mai perfidă e monotonia. Da, da, asta e adevărul: stereotipia vieții noastre cotidiene. Privește în jur: aceleași chipuri. Fii atent: toate troleibuzele urmează un traseu fix. De cînd ne naștem și pînă murim stăm sub teroarea celor patru puncte cardinale. De ce numai patru, Modo, de ce? Fiindcă, de pe vremea fenicienilor, am acceptat să fim sclavii busolei?

Și astfel se născu celebrul lor eseu: „*Despre monotonie — marea nefericire a civilizației contemporane*", în care cei doi autori au propus — primii — înmulțirea punctelor cardinale de la patru la șaisprezece, cu mutarea periodică a celor clasice de la locul lor: nordul în locul estului și sudul pe poziția vestului, ca o metodă profilactică și activă împotriva plictiselii.

Studiul avu un succes colosal și din pricina felului cum a fost realizat: profesorul Grosso a scris consoanele, iar Modo, vocalele.

Acest mod de lucru a avut însă și un dezavantaj: aportul profesorului fiind mult mai mare, Grosso încasă drepturile, iar Modo, strîmburile. Fapt care a provocat un conflict ale cărui urmări vor avea loc *(în almanahul viitor)*.

AUREL MIHALE

AHO, AHO...!

Seara căzuse devreme și repede, și satul trecuse ca sub o umbrire ce-l năpădise din cîmpie. Deasupra lui întunericul se îndesise de fumul de paie și de coceni, cu iz amărui și acru, și rămăsese într-o plutire neclintită, căci nu bătea nici o adiere de vînt. Era însă ger de tremurau geamurile din ferestrele înghețate și se auzea zăpada de pe uliță scîrțiind. Ciorile trecuseră, pe lumină încă, în cîrduri zgomotoase și joase, croncănind hămesite spre salcîmii dezgoliți de la marginea satului, plantați aici ca să ne apere de crivăț și omăt. Urmaseră apoi cîteva clipe de liniște, în care noaptea se întregise ca din senin și satul răsărise dintr-o dată cu ulița și ferestrele strălucind în lumina becurilor aprinse. Apoi se umpluse de forfotă și de chemări, de pocnete de bici și gemete de buhai, de clinchete de zurgălăi, căci porniseră colindătorii.

Cunoșteam satul de cînd eram de-o șchioapă, în el deschisesem ochii și-i bătusem an de an ulițele îngropate în praf, cu copiii de atunci. Îi cunoscusem și sărăcia, amară și lucie, ca a oricărui sat din cîmpie, cu pămînturi mănoase și întinse, stăpînite însă de boieri. Dar cunoscusem și bucuriile, și cîntecele lui, dintre care cele ale colindătorilor din noaptea de ajun îmi fermecaseră cel mai mult copilăria.

Acum, în anii din urmă mai ales, satul se schimbase de nu-l mai cunoșteai. Răsăriseră case noi, înalte și cu pereții de zid, ulițele se lărgiseră și se pietruiseră, în ferestre și-n stîlpii de pe șanț lucea lumina electrică, fusese construit un cămin cultural, iar lîngă școala veche, cu numai două săli de clasă, în care tata și mama învățaseră din tinerețe copiii satului să scrie și să citească, fusese ridicată o frumusețe de școală cu opt săli de clasă, cu bibliotecă și laborator. Tata și mama — care anul acesta ieșeau la pensie — se uitau cu mîndrie dar și cu tristețe la școală, căci nu apucaseră să se bucure prea mult de ea. De la o vreme se schimbaseră chiar și cîntecele satului, deveniseră mai vioaie și mai luminoase, și-n ele se vorbea acum despre munca în colectiv și despre viața cea nouă.

Colindele însă rămăseseră la fel, aceleași din anii copilăriei mele. Împlinisem de acum optsprezece ani, ajunsesem în ultima clasă de liceu și nu mă mai săturam de ele. Cînd eram mai mică, mă duceam — mînată de tata — cu copiii din sat să le cînt pe la ferestre. Acum îmi plăcea să aud cetele celor de după noi hăulind în noapte, satul întreg bucurîndu-se de viață, stăruind și întorcîndu-se parcă an de an la vatra și matca lui de început.

Era în ajunul Anului nou și, ca totdeauna, ne adunaserăm din nou cu toții acasă; în această noapte, de ani înșir de cînd mă știam, tata și mama țineau să fim neapărat cu ei. Ne învățaserăm așa și, de oriunde eram risipiți prin țară, făceam ce făceam și ne repezeam, chiar și pentru o singură zi, acasă. De data asta, Grigore, cel mai mare

dintre noi, care era inginer la Brașov, venise și cu Corina, căci se însurase de curînd, și toți căutam să le intrăm în voie. Alexandru, care ieșise — în toamnă numai — ofițer, întîrziase pînă se aprinseseră luminile, de credeam că n-are să mai vie. Tata pîndise toată după-amiaza ulița înaintea lui și sărise ca un copil în poartă, înveselit dintr-o dată, căci nu-l văzuse încă îmbrăcat ofițer, cum îi plăcuse, pe ascuns, atît de mult să-l știe. Eu singură venisem cu cîteva zile mai devreme s-o ajut pe mama, căci erau multe de făcut la o sărbătoare ca asta și vroiam ca bucuria să le fie deplină.

Eram deci iarăși toți, și cu nevasta lui Grigore, care simțise că-i plăcuse mamei și nu se mai dezlipea de ea. Și tot așa, ca de obicei, eram adunați în jurul mesei încărcate cu de toate, și așteptam în liniște colindătorii și clipa de început a Anului nou. Tata încărunțise de-acum, dar nu atît zbuciumul și truda de dascăl îl îmbătrîniseră, cît amarul și suferința de care nu mai scăpase de cînd se întorsese din război. Avea însă ochii luminoși și vii, inima încinsă de omenie și bunătate și găsise oricum putere să se bucure cu noi și în noaptea asta. Fusese rănit în război și o lună întreagă, în ianuarie 1945, zăcuse prin spitale, neștiut de mama, rămasă singură acasă, cu Alexandru și Grigore. Se întorsese aproape sănătos, dar în ultimii ani începuse să șchiopăteze și iarna îl durea genunchiul de nu-l mai putea îndoi, și mergea tot mai puțin printre bănci, în clasă, și stătea tot mai mult la catedră, cu piciorul întins. Mama ne învățase de mici să-i împlinim și să-i ocrotim această bucurie, a petrecerii laolaltă a Anului nou, încît ajunsesem să socotim noaptea de ajun mai mult ca pe o sărbătoare a tatei, fără să știm prea mult și de ce... „Este noaptea în care a fost el rănit și a scăpat, de s-a întors acasă, la noi!" — ne spusese o dată mama, dar nu putuserăm afla pînă acum mai mult. Și nu știam nici de ce în fiecare an tata îi aștepta atît de mult pe colindători!

De cum le auzea pașii pe zăpadă, în curte, el ne făcea semn, și toți din casă amuțeam și-i urmăream apoi înghesuindu-se și tropotind mărunt sub fereastră, și rămîneam cu răsuflarea oprită în gît, pînă ce izbucneau în clinchet de argint clopoțeii și gemeau buhaiurile, cu pielea întinsă tobă pe ele, și pocneau bicele despletite în aerul înghețat, și hăulea roata celor din bătătură de parcă năvălise tot satul la noi. Și rămîneam așa clipe în șir, căci tata ne făcea iarăși semn, pentru că în geam se înălța glasul cristalin și cald al cîte unui copil care ura: *Aho, aho, copii și frați... Stați puțin și nu mînați.... Lîngă noi v-alăturați...* „A, ăsta e al lui Dudulan... sau al lui Broască... sau al lui Pisică!", îi recunoștea el pe copii după glas. Cîteodată cei mai mici dintre copii veneau ținuți de mînă de părinții lor, pe care tot tata îi învățase carte, căci era de peste treizeci de ani învățător în sat, și nici acum, cînd ajunseseră oameni în toată firea, nu uitaseră cît îi plăcea tatii să primească colindătorii, și veneau și ei.

Și tata îi asculta pe toți, înfiorat și cu gîndurile duse, cu privirile ațintite undeva departe, în gol, și ștergîndu-și cîteodată, repede și pe ascuns, ferindu-se de noi, ochii umeziți... Cînd cei de afară terminau *Plugușorul*, noi răsuflam ușurați și izbucneam în urale, tot așa, mai mult pentru bucuria lui, și el se repezea la ușă și-i poftea pe toți în casă de se umplea odaia cu ei, și le dădea nuci, și covrigi, și mere, și bani mărunți cîteodată, după cum erau anii, mai grei sau mai buni. Cu cei mai mari, care umblaseră la școală înainte sau imediat după război și care erau acum în fruntea satului, la primărie sau la cooperativă, tata ciocnea și cîte un pahar de vin, mulțumindu-le pentru urare.

De data asta însă tata ne-a dezvăluit și nouă de ce ținea atît de mult la noaptea Anului nou și la colindători. N-aș putea să spun de ce tocmai acum! Poate pentru că ieșise Alexandru ofițer și dorise să-i povestească ceva anume de pe front, sau poate pentru că-l rugase și Corina, nevasta lui Grigore, care reușise tot așa de repede să se lipească și de el, sau pentru că împlinisem optsprezece ani și-mi spusese: „Ești fată mare, Liliana!"... Cine știe ce se petrecuse în seara aceea în mintea lui? Oricum, se răriseră colindătorii și nu mai era decît ca la un ceas pînă la miezul nopții, cînd tata s-a așezat să povestească. Mama ne-a făcut înfiorată semn, ca una care cunoștea povestea, să facem liniște și să-l ascultăm...

★

...Eram de-o săptămînă prinși în munți — a început tata în șoaptă — la Torna Gyorgyö, în Cehoslovacia. Îi scoseserăm pe nemți din sat și-i împinseserăm de pe vale în sus, pînă dincolo de pădure, unde începeau ienuperii și rariștea de brădiș mărunt dinspre vîrf. De aicea însă nu i-am mai putut mișca, pentru că și creasta muntelui și culmile văii erau ale lor și căzuse pe noi, pe vale mai ales, un potop de zăpadă adus de viscolire ca un uragan peste munți. Valea și drumul de pe firul ei, pădurea și cărările ei, liniile noastre — întinse ca un arc de pe o coastă pe alta — avanposturile și posturile de comandă, toate fuseseră îngropate în omăt. Săpam de acum cu lopețile nu în pămînt ci în troienele de zăpadă, groase cît un stat de om, ca să ne facem adăposturi de tragere, bordeie și șanțuri de legătură. După viscol n-a mai nins, dar s-a așezat un ger de se auzeau trosnind — mai ales noaptea, că era senin și liniște — nu numai pădurea și zăpezile, ci și munții de cremene, cu vîrfurile teșite, bătute de vînt. Și pe poziție făceam cu rîndul — cînd la puștile-mitraliere din avanposturi, cînd la bordeie — gata să sărim afară la primul foc de pușcă.

Nemții încercaseră și ei de cîteva ori să ne întoarcă de pe vale repezindu-se cînd din față, cînd de pe coastele văii, dar nu se putuseră apropia prea mult, că înotau ca iepurii în zăpadă, greoi, și-i primeam, pe îndelete și de departe, cu foc ucigător. De la un timp însă, în săptămîna asta în care nu ne mai puteam mișca nici unii, nici alții, începuseră să ne hărțuiască, noaptea mai ales, cu incursiunile fulgerătoare ale unor patrule de schiori.

Aveam în față trupe bavareze de vînători alpini, instruite anume pentru a lupta în munți, pentru care schiurile și tragerile din zborul lor erau o jucărie. Apăreau ne*a*șteptate, fie cînd se însera, fie în puterea nopții, fie în zori; totdeauna cînd întunericul era subțire și alb la fața zăpezii și cei

din posturile de pîndă aveau privirile obosite și nu desluşeau decît prea aproape siluetele lor alburii, căci aveau combinezoane și glugi anume, de parcă erau înfășurați în cearșafuri. Se întrupau pe loc, ca din zăpadă, și coborau coasta în vîrtejuri zburătoare, albe, curățind din fugă avanposturile sau trecînd — de cele mai multe ori — printre ele, căci țînteau de obicei posturile de comandă, bordeiele pline de soldați, bateriile de aruncătoare și grupurile de mitraliere. Coborau fie în linie, rari și cu automatele la piept, măturînd pozițiile, fie în valuri de cîte patru-cinci, că nu știam de unde și cînd mai apar și cînd o să se termine o dată. După ce-și descărcau automatele într-o vijelie scurtă de foc, aruncau grenadele, tot din fugă, și se depărtau acoperiți de exploziile ce răbufneau în urmă. Apoi dispăreau în aceeași fulgerare alburie, fie pe cealaltă coastă, fie pe sub brazi, fie în pustietatea albă de pe creste.

Desigur că nici noi nu stăteam cu mîinile în sîn și concentram focul armelor automate pe nălucile lor, urmărindu-le fuga și doar la cîteva palme de fața zăpezii. Și de fiecare dată cel puțin unul cădea din zborul acela și se rostogolea pînă ce rămînea întins pe zăpadă. Apariția lor surprinzătoare însă și viteza aceea uluitoare, și albul îmbrăcămintei lor pe care nu o desluşeai prea ușor de albeața zăpezii, și îndemînarea cu care foloseau de pe schiuri automatele și grenadele ne cam dădeau serios de furcă. Și chiar dacă nu aveam întotdeauna morți sau răniți, trebuia să stăm într-o veghe necurmată, încordare care acolo în zăpadă și ger ne obosea și ne măcina puterile și așa destul de împuținate.

De aceea după cîteva asemenea incursiuni luaserăm o măsură care le cam tăiase pofta nemților să mai vină cu schiurile. Între avanposturi, și chiar mai departe de ele, pe zăpadă, împingeam noaptea cîte un post de pîndă de cîte doi soldați înfășurați de asemenea în cearșafuri și îngropați una cu omătul. Ăștia vedeau patrulele de schiori de departe, dar rămîneau ascunși și nemișcați, și nemții dădeau buzna și abia atunci, la douăzeci-treizeci de pași, trăgeau în ei; cîteodată îi lăsau chiar să treacă și-i curățau din urmă.

Așa se făcuse că în ultimele zile nu fuseseră decît una sau două incursiuni înapoia pozițiilor noastre, asupra convoaielor de cai cu samare care ne aduceau muniție și hrană din sat. În liniștea asta ușoară și totuși încordată ne-a prins și noaptea Anului nou, a anului 1945, acolo, pe zăpadă, în munți. Ziua fronturile se mai mișcau, căci trăgeam cînd noi, cînd nemții, ca și cum ne-am fi dat de știre că încă sîntem acolo, că n-am plecat, și cîteodată focul se încingea înverșunat de vuiau văile și munții.

În acel ajun însă a fost o liniște aproape desăvîrșită. Doar cîteva focuri de armă au răsunat, stinghere și înăbușite, cu ecoul pierdut pe vale în aerul înghețat. Seara nu s-a mai auzit nimic, nici de la noi, nici de la nemți, și întunericul a căzut dintr-o dată, ca totdeauna iarna în munți, învăluind și valea, și pădurea, și coastele, cu pozițiile noastre pe ele. Era zăpadă multă, cerul era senin și înalt și stelele ca de cristal aprins, înghețate, și noaptea s-a făcut străvezie și clară, ca de sticlă fumurie. Gerul însă se întețise cumplit, de-ți tăia răsuflarea și-ți simțeai oasele ca de lemn. Din cînd în cînd se auzeau zăpezile și pădurile trosnind, și totul părea un tărîm de gheață încremenit în neființă, alb.

În ziua aceea chiar ne sosiseră, trimise din țară, pachete pentru soldați. Nu era cine știe ce; cîte o pereche de mănuși sau de ciorapi de lînă, cîte un fular, cîte un pachet de biscuiți uscați și negri, înghețați; în unele cîte o bucată de slană sau de cîrnat, și chiar cîteva rînduri scrise înghesuit de mîinile mamelor, ale nevestelor sau ale surorilor care mînuiseră cîrligele și care ne doreau, „cu lacrimi și din inimă, pace și sănătate, și întoarcere grabnică din război..."

Ooof, a oftat tata, cutremurat... Nu erau, cum zic, cine știe ce aceste lucruri, însă ne-au adus, acolo pe front, toată dragostea celor de acasă, de-am simțit culcușul nostru de zăpadă dintr-o dată moale și cald. Tot atunci a venit pînă acolo, la noi, în gropile și bordeiele din primele linii săpate în omăt, comandantul regimentului, de ne-a strîns nouă, ofițerilor, mîinile și s-a oprit la fiecare grupă de soldați de le-a urat sănătate și pace în anul care începea și le-a amintit din nou, cu glasul înfiorat, de țară...

Eram comandantul companiei a treia din punctul cel mai înaintat al frontului, — a revenit tata după o clipă — chiar în vîrful unghiului care tăia de-a curmezișul valea. L-am condus pe colonel tîrîndu-ne uneori pe zăpadă, la fiecare bordei, căci așa cum era aspru și neînduplecat, cu soldații era și bun, neasemuit de bun, preocupat de traiul și de viața lor. La plecare mi-a ținut mai mult mîna într-a sa, mi-a mulțumit încă o dată, căci compania mea îi scosese pe nemți din sat și tot în frunte rămăsese pînă aici pe munte, sus, și m-a invitat la el în bordei la miezul nopții. Invitase de fapt pe toți comandanții de batalioane și companii ca să ciocnească cu fiecare cîte un pahar de rom în cinstea noului an, 1945, care „trebuia să ne aducă neapărat victoria, independența deplină și pacea".

Așa mi-a venit ideea să iau cu mine patru-cinci soldați să fim colindători cu *plugușorul* atuncea, noaptea, la colonel. Nu era prea greu, pentru că toți soldații știau desigur cîte un *plugușor* de prin părțile de pe unde erau, dar eu voiam să mergem cu un *plugușor* făcut pentru noaptea asta a Anului nou de pe front. Și, spre bucuria mea, am aflat că unul, un caporal de la plutonul al doilea, Rizea Vasile, știa un asemenea *plugușor* și că-l spusese pînă acum, pe țigări, de la o grupă la alta, la jumătate dintre soldați. L-am chemat la bordei și i-am dat un pachet întreg, să-mi spună și mie *plugușorul* lui. A luat țigările și mi-a dezvăluit că oricum venea, dar la miezul nopții, după cum se înțelesese cu alți patru soldați... Mi-a spus plugușorul în ușa bordeiului, ridicînd din cînd în cînd brațul în întunericul acela străveziu și rece, urînd: *„Aho, aho, copii și frați... Comandanți și voi soldați... Tot cu nemții încleștați... Din august, de astă-vară... Departe de casă și țară!... Cu mîna pe arme stați... Stați puțin și nu mînați... Și cuvîntul mi-ascultați!"*... În *plugușorul* lui, Rizea nu-i uita, desigur, pe Hitler și pe nemți, iar domnilor și boierilor din țară le trimitea *„de pe front solie,*

cum că pacea o să vie" și s-or întoarce *„cu bănat, tot soldat lîngă soldat... Să-mpartă pămînturile... să intre cu plugurile!..."* L-am învățat o strofă făcută de mine anume pentru colonel, și aproape de miezul nopții am pornit-o și cu ceilalți patru spre postul de comandă al regimentului...

★

Bordeiul colonelului era chiar pe firul văii, — a urmat tata după ce ieșise cu brațul plin la niște colindători — la marginea unei rariști de pădure, în umbrirea cîtorva brazi groși și înalți, încărcați pînă în vîrf de zăpadă. Liniile noastre erau mult mai sus de el, pe coastă, cu toți soldații și ceilalți ofițeri îngropați în omăt, de veghe, căci nemții erau în stare de orice, mai ales într-o noapte ca asta. La cealaltă margine a rariștii, mai jos de bordei, erau cei din rezervă, care ne apărau flancurile dinspre coaste și făceau siguranța drumului spre sat. În jurul bordeiului, cîteva sentinele din grupul de comandă păzeau de departe, pitite prin pădure.

Era încă devreme și n-am mers de-a dreptul la bordei; ne-am oprit la una dintre sentinelele de pe coastă, în groapa săpată sub cetina groasă a unuia dintre brazi. Voiam ca mai întîi să se adune acolo ceilalți ofițeri, și-abia apoi să picăm și noi cu *plugușorul*. Rizea stricase cîteva cartușe și vîrîse plumbii într-un bidon de tablă pe care avea să-l sune ca o talangă de oi; altul luase o cutie de benzi de mitralieră, goală, în care avea să pocnească cu o nuieluşă, ca un bici, iar ceilalți trebuiau să geamă ca buhaiul și să hăulească la semnul meu.

Era, cum am spus, liniște și noaptea străvezie, și am văzut cum s-au adunat, unul cîte unul, ofițerii chemați de colonel la el în bordei. Cînd mai era un minut sau două pînă la miezul nopții, am coborît și eu cu soldații după mine. Ne-am oprit chiar în ușa bordeiului, lîngă sentinela care păzea intrarea și avea sub ochi toată rariștea aceea de pădure albă, acoperită de omăt.

Dar n-am apucat să începem, deoarece chiar în clipa aceea deasupra văii troienite și a brazilor s-au ridicat de dincolo de linii, dinspre nemți, niște rachete. Au fîlfîit și au pocnit mai întîi în înalt, în aerul dens și înghețat, și s-au arcuit apoi deasupra văii aprinse, pînă în dreptul rariștii în care eram noi, unde au plutit cîteva clipe ca niște stele de oțel topit, incandescent.

— Nemții trag cu artificii... se bucură și ei!, a zis sentinela cu ochii pe sus.

Am așteptat să se stingă rachetele, să se facă iarăși întuneric și liniște, și am făcut semn lui Rizea să înceapă. Caporalul a scuturat mai întîi bidonul ca pe o talangă și am auzit apoi glasul lui înalt și cîntat, înflorat, ridicîndu-se din ușa bordeiului, în noapte, peste păduri și munți: *„Aho, aho, copii și frați... Comandanți și voi soldați..."*

Și-n clipa asta chiar au răsunat împușcăturile; aproape de noi, pe coastă, în rariștea în care era bordeiul colonelului. Trăsese mai întîi o salvă scurtă și apoi în secerare, în plin, sentinela la care ne opriserăm noi. Și-am și văzut nălucile schiorilor nemți pe coastă, ieșind de sub streașina copacilor, într-o vîrtejuire zburătoare, albă. Erau mai mulți ca de obicei, poate chiar zece-cincisprezece, și apăruseră larg desfășurați și rari, și luaseră din fugă forma unui semicerc închis înspre bordei. Veneau învăluiți în pulberea zăpezii, cu siluetele topite în ninsoarea cea albă în care alunecau fulgerînd omătul la vale. Nu trăgea încă nimeni dintre ei și am avut timp să urc coasta cu soldații mei pînă la sentinela care schimbase primul încărcător și iar trăgea, tot așa de lung și tot în secerare.

Nemții veneau acum în zbor cotit, furîndu-ne privirea și lăsînd în urmă perdeluirea de zăpadă în care începuserăm să tragem și noi. Doi dintre ei s-au desprins totuși din rînd și s-au lăsat pe vine drept către sentinelă, cu automatele scăpărînd. Pe unul l-a dat sentinela peste cap de nu s-a mai văzut din zăpadă; cel de-al doilea însă a curățat de aproape sentinela, a cotit-o scurt, ocolindu-i groapa, și a luat-o, ferit de brazi, înspre bordei. L-am lăsat, căci spre noi veneau alți patru-cinci nemți, de asemenea în zigzag, aplecați și cu fulgerarea cea vie de foc în față, tăindu-și cu siguranță drum. M-am gîndit că dacă le urmăream nălucile cu focul nu puteam să-i doborîm niciodată și am ordonat soldaților să tragă în secerare, drept, și numai la cîteva palme de zăpadă, ca ei singuri să intre în pînza de foc ce le-o țeseam înainte. Și-așa au căzut încă trei, dintre care unul a apucat să mai tragă o dată ochit, și am pierdut și eu unul dintre soldați. Doi dintre schiori însă au scăpat printre noi, vîjîind, tot înspre bordei.

Misiunea însă le era aproape compromisă, căci din cauza noastră, a colindătorilor, nu reușiseră să realizeze surpriza incursiunii lor asupra postului de comandă. În spate, dinspre bordei, pîrîiau de acum automatele, neîntrerupt, ceea ce însemna că ofițerii avuseseră timp să iasă și că toate posturile de pîndă se alarmaseră și tăbărîseră pe schiorii care trecuseră de noi.

Dar abia apoi am înțeles că nemții nu renunțaseră la luptă. Asupra noastră s-a abătut cel de-al treilea val, împărțit în trei echipe, care ne-au prins în focul lor încrucișat și din față, și din părți. Dintre ei, noi n-am mai doborît decît unul; din zborul acela de pe schiuri însă ei au aruncat de departe cîteva grenade care au răbufnit chiar între noi și ne-au învăluit în pulbere de zăpadă și fum. Tot grenade au aruncat și în spatele nostru, asupra celor care apărau bordeiul, dar numai ca să-și acopere retragerea, căci, ajunși acolo jos, își dăduseră seama că pierduseră bătălia. Cînd s-a risipit fumul și pulberea s-a așezat, am văzut în fața zăpezii numai cinci-șase dintre ei urcînd cealaltă coastă, săltînd ca iepurii și trăgînd înapoi, căci erau urmăriți îndeaproape de un lanț de trăgători de-ai noștri...

Eram năuc de bucurie; noi, colindătorii, scăpaserăm și pe comandant, și pe ofițerii din bordei de la o moarte sigură! Curînd însă mi-am dat seama și de jalea ce-o lăsaseră nemții printre noi; dintre colindători mai căzuseră doi; ceilalți erau cu toții răniți. Rizea horcăia lîngă mine, al cincilea avea o mînă zdrobită, iar mie îmi ardea piciorul înțepenit de-o schijă de grenadă ce-mi intrase în genunchi și eram năclăit de sînge...

Colonelul a ținut totuși — a terminat tata în șoaptă — să ne adunăm la el în bordei ca să cinstim cum se cuvine clipa de început a Anului nou.

— Dacă nu erau colindătorii, a zis el cu bido-

nul ridicat spre mine, unde mă pansa un sanitar, nu știu cîți dintre noi mai apucam această clipă...

*

— Dar *plugușorul* l-ați mai spus?, a tresărit Corina.

— Sigur că da, a încredințat-o tata și și-a lăsat o clipă capul încărunțit între palme. Rizea, chiar el a cerut să-l spuie, așa cum era întins pe targă, cu ochii țintă la colonel: „...*Aho, aho, copii și frați... Comandanți și voi soldați... Tot cu nemții încleștați... Din august de astă vară... Departe de casă și țară...!*"

L-am îmbrățișat și eu și colonelul, aplecați deasupra lui, pe targă, și am făcut semn sanitarilor să plece. În drum spre postul de prim-ajutor însă Rizea a închis ochii pentru totdeauna, cu colindul acesta pe buze...

Noi am amuțit cu toții, cutremurați de povestire, și am stat așa, nemișcați și cu inimile tulburate, pînă cînd am auzit deodată iar clopoțeii la geam și tata s-a ridicat cu brațul încărcat și a ieșit șchiopătînd în prag. În lumina nopții de afară, alburită de zăpadă, străvezie și neclintită, stinsă ca o veșnicie, i-am văzut capul încărunțit aplecîndu-se și sărutînd copiii și apoi mîinile amîndouă, pline, întinse darnice spre ei...

TEODOR MAZILU

TREI MOMENTE OARECUM VESELE

ce-ți poate oferi un bărbat?

Sînt femei care suferă de un fel de melancolie administrativă. Stau la fereastră și se întreabă cu îngrijorare și îngîndurare.

— Ce-ți poate oferi un bărbat?

Există și bărbați stăpîniți de aceeași tristețe strict administrativă.

— Nu mă mai duc s-o văd. Nu pot să-i ofer nimic.

În fond, ce înseamnă întrebarea asta sacră: „Ce-ți poate oferi un bărbat?" Ce taină teribilă ascunde? Am încercat, cu modestie și înverșunare, s-o rezolv, nu știu dacă am reușit în întregime, asta depășește puterea unui singur om, ceva însă tot am aflat... Înainte, cînd o femeie mă întreba „Ce-mi poți tu oferi?", dădeam răspunsuri dintre cele mai simple. Doamna, jignită, pleca...

Am aflat că în nici un caz nu e vorba de sentimente curate și nici măcar de păcătoasele și discutabilele farmece masculine. Cînd la întrebarea sacră „Ce-mi poți tu oferi?" eu, naivul, neîndemînaticul, angelicul, timidul, gingașul, îndrăgostitul am răspuns „Dragostea", femeia s-a prăpădit de rîs. Doamne, cu ce poftă rîdea... Așa ceva comic de mult n-a mai auzit.

— Dragostea? Asta oferi tu unei femei tinere și frumoase?... Crezi că de sentimente curate duc eu lipsă?

M-a făcut să înțeleg că am comis o gafă, o bădărănie... Nu-i venea să creadă ochilor. După ce a terminat de mîncat portocala a devenit ironică.

— Și zii, așa... Îmi oferi sentimentele tale curate... Ce să zic, mare chilipir!...

Am avut impresia că nu m-am exprimat destul de pătimaș, așa că, la primul prilej, mi-am dezvăluit sentimentele într-o formă mai literară și mai pregnantă. Era sîmbătă seara și femeile sînt foarte susceptibile sîmbăta seara. Asta o știam și din textul unui cîntec italian de muzică ușoară distins cu mai multe premii internaționale.

— Am să te iubesc cu o dragoste veșnică. De-acum înainte, tu vei fi singura femeie în viața mea...

Eram convins că vorbele mele o vor tulbura, o și vedeam sărutîndu-mă pătimaș pe gură, de față cu ceilalți consumatori. Da de unde?! A avut un acces de furie.

— Dragoste veșnică? Așa să vorbești cu colegele tale la birou, nu cu mine. Mie să nu-mi oferi dragoste veșnică! Drept cine mă iei?

— Iubirea noastră a fost un joc de artificii — trag eu singura concluzie care se cerea.

Mai tîrziu am aflat că femeia nu tînjea după o iubire, nici veșnică, nici trecătoare, că nu se mistuia de dorul unei clipe de tandrețe, ea dorea doar o haină de blană.

Ea credea că îi ofer iubire veșnică fiindcă n-aveam bani pentru o haină de blană, de aia m-a privit atît de critic, de aia s-a ridicat de la masă, mi-a aruncat o ultimă privire, și dusă a fost...

Feriți-vă de femeile care nu știu ce poate oferi un bărbat.

îl dă talentul afară din casă

Cînd l-am întrebat pe X. de ce stă mereu pe drumuri, de ce zace în circiumi, mi-a dat un răspuns uimitor.

— Mă dă talentul afară din casă.

Expresia atît de metaforică risca să devină înfricoșător de concretă. Am mai văzut metafore concretizate, dar chiar în halul ăsta, niciodată... Vedeam un om serios, dornic de activitate și progres artistic, iar talentul, abstractul talent, inefabilul talent transformat într-un proprietar cîrpănos care-și dă chiriașul afară...

Și dîndu-l talentul afară din casă, a rămas pe drumuri. Nu se poate să nu ți se facă milă, și, mai ales, tocmai talentul să te arunce ca pe o zdreanță. Biblioteca a fost o ispită la care a rezistat destul de ușor... Nu i-a trebuit cine știe ce efort, mirosul cărților nu i-au tulburat nările culturale. Așa că ce să facă dacă

talentul, omul în care a avut atîta încredere, în care a crezut ca într-un tată legitim, l-a gonit ca pe o mătură? Spuneți și dumneavoastră! Ce să facă într-o asemenea situație? S-a apucat de băutură cu toată energia și dragostea tinereții. E foarte neplăcut ca tocmai talentul tău să nu-ți dea o cană de apă și-un pat cald — dacă te trădează și talentul, atunci în cine să mai crezi?

Oamenii s-au îngrijorat și l-au întrebat:

— De ce nu te duci acasă?

— Nu pot să mă duc... Mă dă talentul afară din casă... Cum mă vede, mă și gonește...

Pînă cînd într-o bună zi doi bărbați, mai inteligenți și mai corpolenți, l-au luat de braț și l-au dus acasă. Cu acest prilej fericit s-au făcut descoperiri absolut senzaționale. Talentul pe care individul îl prezentase ca pe un monstru răgușit, fără principii, fără nimic sfînt, nu numai că l-a primit cu brațele deschise, dar i-a oferit chiar și o ciorbă de burtă să se dreagă. După aceea, plin de aceleași bune intenții, l-a spălat, l-a țesălat și l-a aruncat în patul proaspăt făcut. Deci individul mințise; talentul nu l-a gonit niciodată de acasă; o luase hai-hui, așa, din proprie inițiativă. Și de data aceasta vom sfîrși parabola noastră cu un sfat pe care, evident, sînteți liberi să-l urmați sau nu... Minciună! Talentul nu dă pe nimeni afară din casă!

să vezi ce ne-am distrat după ce ai plecat tu!

Vrei să te distrezi. Cu orice preț. Cu orice risc. Ești gata să rîzi de orice glumă, oricît de ridicolă ar fi. Distracția a ajuns un țel suprem, o chestiune de viață și de moarte... Ori mă distrez, ori mă împușc. Trebuie să mă distrez, orice-ar fi... Primești o asemenea invitație — vino și tu, mai vin și alții, ai să vezi ce bine o să ne distrăm, și te arunci ca un nebun. Îți propui dinainte o bună dispoziție totală, apocaliptică. Nici un fel de spirit critic. Nici o exigență intelectualistă... Cum zărești ceva care seamănă cît de cît a glumă, rîzi pînă nu mai poți. Nu mai faci mofturi. Nu mai aștepți glume subtile. Lasă, sînt bune și glumele grosolane — sănătate să fie. Din ce-ți dă Dumnezeu.

În ciuda acestei disperate bunăvoințe, eșec total. Nici o glumă — chiar și una trasă de păr... Nici măcar o glumă veche, prăfuită, nenorocită. Discuții serioase. Dispută de idei. Plictiseală amarnică. Mai faci o încercare. Tot ce reușești să obții e un biet zîmbet timp. Atunci pleci...

Te duci acasă, faci o baie și te resemnezi. A doua zi dimineața te trezești odihnit și resemnat... Dar tocmai atunci prietenul care te-a invitat, prietenul care te-a plictisit de moarte, prietenul care tăcea ca un mort ideal, îți aruncă în față cea mai barbară dintre fraze, cea mai crudă, cea mai nedreaptă:

— *Să vezi ce bine ne-am distrat după ce-ai plecat tu...*

... Adică, tu ai adus plictiseala. Din pricina ta atmosfera era posacă și înghețată... O dată cu plecarea, corul s-a destins, glumele vechi s-au schimbat în glume de te prăpădeai de rîs, a fost o nebunie, o plăcere, ceva rar, vai ce ne-am distrat, vai ce bine ne-am simțit...

Și toate astea după ce ai plecat tu. La cinci minute după plecarea ta. Cum ai plecat, cum lumea a devenit veselă și fericită, copacii au înflorit și fețele s-au destins...

— *Să vezi ce bine ne-am distrat după ce ai plecat tu...*

Să nu mori de ciudă?

TRAIAN FILIP

SFÎRȘITUL INSULEI*)

Un prim incident l-am avut cu Sebastian în tren. Mi s-a părut că vrea să deschidă ușa în timpul mersului și i-am spus să n-o deschidă. L-am văzut că se încruntă. Mi-a răspuns cu un ton aproape dur care dacă ar fi fost completat cu un zîmbet ar fi avut altă semnificație, pe cînd așa, reproșul lui („Nu-mi da povețe pentru copii!") suna ca o amenințare. L-am privit lung, sever, cu aer tranșant. Nu. O asemenea atitudine era neprietenoasă și nedreaptă. M-am retras la capul vagonului, ultimul vagon, și am privit în lungul liniei care se micșora. Vedeam cum munții, clădirile mai îndepărtate se ridică, în timp ce terasamentul părea să se înfunde și să se micșoreze pînă la întîlnirea dintre paralele. Mă gîndeam: Cînd voi coborî, voi aștepta trenul următor și mă voi reîntoarce acasă. O asemenea ofensă pe fondul sensibilității mele era de neînchipuit. Un om rău, care întîmpină cu ostilitate grija, dragostea mea pentru viața lui. Stăteam ca o pasăre pe o creangă izolată, micșorată în sinea mea. În preajmă, doi ingineri vorbeau despre electronică. Ce puțini oameni se înțeleg, știu ce se petrece înăuntrul lor! Cei mai mulți trăiesc fără să-și analizeze sentimentele. Sînt prizonierii unei lumi necunoscute. Îmi amintesc că cineva spunea: Sînt lucruri care nu pot fi înțelese decît vag. Încercînd să le înțelegem mai precis, ne trezim că nu le mai înțelegem de fel. Așa mi se întîmplase și mie. Îmi este destul de greu să-l înțeleg pe Sebastian, iar lui, probabil, îi este imposibil să mă înțeleagă pe mine. După acest mic incident, am rămas tăcuți. Priveam cîmpul toamnei de-a lungul căruia trecea un om cu bicicleta. Apoi linia ferată a pătruns în munți. Deși șoselele trec prin orașe, prin sate, iar trenul numai pe la marginea lor, prefer trenul automobilului. Trenul străbate păduri, cîmpii întinse, terenuri vaste. Nu face prea multe popasuri. Înaintea lui se închid barierele, făcînd convoaiele de mașini să aștepte trecerea acestui grandios monument al tehnicii feroviare. Mașinile îl depășesc pe deasupra, trecînd pe viaducte ca niște gîze. Din tren vezi lumea mai înaltă. Ferestrele sînt mai cuprinzătoare. Mașina te rostogolește:

*) *Fragment din romanul* În singurătatea femeilor, *în curs de apariție la Editura Eminescu.*

stopezi, încetinești, accelerezi — e un leagăn nebun. Înaintea trenului știi că nu sînt obstacole și că drumul e deschis. Prin vagon poți umbla, vagonul este un apartament, un edificiu mobil, în timp ce mașina îți rezervă doar spațiul unui fotoliu în care trebuie să stai țeapăn...

Te țin de vorbă, dar încerc să uit, și cînd îmi reamintesc, ochii mi se umplu de lacrimi. Iar lui Sebastian nu-i pot spune că aici sînt trimisă în exil, pentru că el își închipuie cu totul altceva.

Ne-am îndreptat prin ploaie spre hotelul Cerna. Nu știu cîte hoteluri sînt în această stațiune balneară, noi însă am venit direct aici. Știam că sîntem așteptați de mama lui Sebastian — mai exact, de domnul Catargiu, care se îngrijește de mama lui Sebastian aducînd-o aici, la tratament. Priveam Cerna învolburată, curgînd între ziduri de fortăreață, castanii uzi din care cădeau ca pietrele fructele coapte. Te simți aici la capăt de lume. Am urcat treptele, printre plante tropicale. În holul larg, aproape luxos, mă uitam după Sebastian, iar Sebastian s-a îndreptat direct spre biroul de recepție, deși în fotoliu o remarcase pe o distinsă femeie bătrînă și exclamase: „Iat-o pe mama!" M-am apropiat de dînsa și i-am spus: „Sărut mîna!" N-am primit nici un răspuns. Doamna privea în față, contemplativ, concentrată și absorbită. Ochii ei profunzi și duioși păreau captați de o priveliște interioară, de o plăcere trăită intens, în sine. Îmbrăcată ca pentru seară, cu o haină cafenie, cu un batic la gît, părea că așteaptă pe cineva gata să iasă. Nici n-a tresărit la urarea mea de bine. Ai fi zis că e o străină care nu înțelege limba în care i se vorbește și care nici nu se preocupă de mișcarea din jur. Expresia gurii era ciudată, parcă ar fi supt bomboane și ar fi încremenit astfel. „Nu-i doamna Mara!" — i-am spus lui Sebastian. „Cum se poate? — s-a mirat el. Sînt absolut sigur că e ea". „Atunci vorbește-i tu, că mie nu-mi răspunde!" Sebastian s-a apropiat de dînsa. Probabil că nici el nu știa că, între timp, mamă-sa se afundase aproape cu totul în neștiință. Ne-am așezat în fața ei ca în fața unei statui imobile. Ca în fața acelei statui de sfîntă în reculegere, pe care un sculptor cunoscut o făcuse pentru o poetă moartă, statuie mărită mereu iar în cele din urmă turnată în bronz pentru cimitir. M-am aplecat peste masă și i-am mai spus cîteva cuvinte, dar — nimic. Doamna Mara era distinsă, absentă, transfigurată, prinsă într-o adîncă și blîndă meditație. Sebastian s-a dus din nou la portar, plătind camera reținută, fără să mai încerce a intra în legătură cu această făptură extraterestră. În aceeași clipă a sosit și domnul Catargiu, dînd un strigăt de bucurie. Ne-a strîns mîna, apoi s-a îndreptat spre doamna Mara și făcînd un gest care parcă ar fi trezit-o din somn, a determinat-o să se însuflețească puțin, să se sperie, să scoată sunete de mirare sau de interogare. Apoi, a așteptat noi impulsuri.

Mai locuim încă la hotel, pentru că în insulă nu se poate ajunge ușor. Deși aș putea să rămîn la hotel, nu-mi mai place. Sînt nevoită să iau masa cu mama lui Sebastian și cu domnul Catargiu și am sentimentul că trăiesc în sanatoriu. Abia aștept să ajung în insulă. Sebastian a început să lucreze și zilnic pleacă cu autobuzul la șantier. Uneori îl însoțesc și eu. Ca o colonie de ciuperci roșii, portul nou se ridică în spate, nu departe, parcă urmînd de pe acum linia invizibilă a viitorului lac de acumulare. Multe case sînt în ruină. La debarcaderul insulei se văd materiale de construcții: țigle, scînduri, bîrne, multe cărămizi. Casele insulei sînt „despachetate". De aici, ochii sînt pur și simplu vrăjiți de peisajul căii ferate și al noii șosele cățărate în înălțime, cam la sfertul munților, la brîul lor. Munții tăiați pe cîte o felie par franzele cărora li s-au decupat colțurile. Par, pe alocuri, pregătiți pentru o frescă cenușie, rezultată din impregnarea stîncilor cu ciment gri. În alte locuri stîncile sînt sparte, crăpate, deschise, crude. Șiruri de trepte apar pe vaduri, apar pe viroage, asemenea unor cataracte: trepte de piatră clădită cu grijă. Împletituri de brazde verzi pe taluzuri proaspete. Cîte o creastă de munte este cîrpită, completată cu zidărie, de parcă am avea în față un vas de ceramică veche pe care arheologii l-au încheiat din bucăți, completînd părțile lipsă cu ipsos. Liniile apar pe trambuline deschise, apoi intră în munte pe ocnița unui tunel. Pare că s-a început o cetate ce urmează să închidă munții, încercuindu-i. Un tunel a rămas pe jumătate în exterior, pentru a nu fi doar o suprafață convexă: a intrat ca o formă în masa plastică a masivului, sprijinind pe cheia de boltă o construcție imensă de piatră, o turlă de stînci aspre. Tunelul pare pe jumătate un postament. Este o boltă sau un cerdac închis, prevăzut la extremități cu viaducte. E aproape de neînchipuit cît de mult s-a muncit aici. Se mai văd echipe cățărate pe coaste, adevărate roiuri de furnici, și nu-ți vine a crede că aceste furnici au fost capabile să disloce șiruri de munți masivi de stîncă, să așeze poduri de grinzi și piloni înalți de peste șaizeci de metri. La funicular viaductul e alcătuit din arcuri și printr-un arc se vede, ca într-o ramă de tablou, cimitirul de cruci și morminte. Nu mai spun ce copleșitoare impresie produce ecluza cu monumentalele ei ziduri, ce impresie amețitoare produc pilonii viitorului debarcader ce ies din fluviu asemenea unui șir de turnuri formidabile. Piesele din vergele se înalță acum ca niște perdele. Macaralele își rotesc brațele la mare înălțime, ca o mașinărie de orlogerie. Dunărea pare înghesuită, strînsă, neputincioasă între aceste agregate. Pilonii de înaltă tensiune stau înfipți pe creste, se văd printre brazi pe culmi, în preajma viaductelor și dincolo de ele. Mobilierele de beton cu care sînt înzestrați munții sînt uneori atît de masive încît îți face impresia că trenul aleargă pe cornișa unei catedrale. Șiruri de ocnițe par să ne convingă de faptul că aici constructorii de drumuri și linii ferate țin să concureze arhitectura și amplasează bolți, arcade, coloane, stîlpi, tipsii care țin pe umeri travee, ferestre oarbe. În unele locuri muntele este tratat ca un buștean și în el au fost înfipte „pene" care să-l disloce. Înălțimea amețitoare a podurilor mă face să mă cred într-o uzină. Deasupra noastră trec leneșe poduri rulante. Viziunea lumii industriale e panoramică, deoarece constructorii ne silesc să privim dintr-un abis munca și opera lor desfășurate pe ecranul cerului și al norilor. Ei lucrează sus, în nave aeriene. Muntele se fortifică mereu, pentru a întîmpina Dunărea prefăcută în mare. Muntele este cetluit, bombardat, prefăcut în șiruri de cazemate, în lanțuri de diguri. Toate sînt în plină viziune, de parcă subit apele s-ar fi supt eliberînd acest leagăn imens, în mijlocul căruia își trăiește ultimele zile

Insula Alion, ca un sîmbure menit să rodească ape. Uneori, privind cîte o pavăză de piatră, cîte o platoşă de piatră, mi se pare că oamenii au acoperit faţada muntelui cu vase şi că au vîrît în sac elemente ale naturii, că au căptuşit munţii, i-au placat, i-au zidit şi i-au împreunat. Coastele lor se ascund treptat, voind parcă să mascheze eforturile energice şi luptele care au rupt creste de vulcan. Un foc gigantic eliberează nori de fum şi aceşti nori de fum trec şantierul în domeniul unui proces al genezei. Pe mal, unele piese metalice mă înfricoşează. Întrevăd în ele proporţiile şi anatomia acestei uzine pe care o vor pune în mişcare apele unui întreg continent. La mese întinse stau brazii şi priveghează, iar trenul pare un „serviciu" de metal în mişcare, aproape lipit de zidul cenuşiu, ştergînd buruienile, înghiţind umbre, vîrîndu-se în ocna muntelui, tăind şoselele, trecînd peste acoperişuri de case, în timp ce Dunărea aruncă în ferestrele ei dogoarea unei formidabile oglinzi de lumină, împurpurînd obrajii. Niciodată nu mi-am putut închipui că oamenii sînt în stare de fapte atît de mărețe! Simt că pentru aceasta ar trebui să-l admir pe Sebastian care a lucrat aici şi care acum lucrează în albia fluviului, şi chiar îl admir nespus de mult, dar acest lucru nu poate să ţină loc de dragoste.

Ne-am mutat pe insulă încă de la 29 septembrie. De alături se aude fîşîitul ziarului pe care-l citeşte Sebastian. Casa noastră e aşezată chiar pe malul fluviului. E o linişte de paradis. Se aud gîzele supărate de lumina lămpii. Din vreme în vreme răzbate de pe malul românesc vuietul unor autocamioane. Ştiu. Retrăiesc un sentiment infantil, o stare din copilărie, cînd rătăceam în mahalalele oraşului. Dar aici totul pare vrăjit. Din oră în oră decorul se schimbă, scena capătă noi culori şi dimensiuni, şi toate lucrurile din jur stau sub puterea de farmec a apelor şi a lunii. Dacă în timpul zilei, pe la apusul soarelui, ne-am plimbat pe străzile năpădite încă de turişti, după ora şapte am simţit că rămînem doar cu insularii şi cu soldaţii. Am avut un sentiment de bucurie secretă. La apusul soarelui am pornit spre partea de răsărit a Insulei Alion, spre locul unde sînt încărcate şlepurile cu materiale de construcţie. Am trecut printre case parţial dărîmate. Am aflat că militarii au grăbit demolările, pentru a realiza atmosfera de dezastru, cadrul de război necesar filmărilor. Turnarea începuse într-o noapte de vară, cu puternică iluminaţie de reflectoare, cu tancuri, dar a doua zi a dispărut toată echipa, deoarece regizorul s-a îmbolnăvit. Abia acum au fost reluate filmările. Păşeam pe sub pomii încărcaţi de roade. Sînt oameni de pe şantier care vin aici, îşi încarcă saci şi sacoşe de fructe, luînd ca din ţara nimănui. Am văzut şi grădina umbroasă unde, cu trei-patru ani în urmă, am mîncat moşmoane împreună cu profesorul. Acum e pustie, dar nu devastată. Am stat să privim o casă frumoasă la malul fluviului, veranda acoperită cu mere roşii şi pere, grădina cu flori, masa din curte, perdelele de la ferestre. Totul s-a păstrat intact, deoarece stăpînii n-au plecat încă. Unele case au tavan de placaj. Altele au fost sfîşiate spectaculos, trase de sus ca să atîrne ca nişte zdrenţe. În unele locuri au rămas doar căpriorii, deoarece ţiglele au fost scoase, sparte. Cărămizi multe, garduri răsturnate, copaci cu crengile desfrunzite. Unii, măreţi, nici n-au fost clintiţi. Alţii, în partea nordică, tăiaţi şi rupţi, par guri de tun aşezate pe cazemate. Acolo au apărut şi ţiganii care lucrează la demolări, iar ţiganii şi-au făcut un foc mare lîngă bolte. Casele, dincolo de metereze, pe spaţiul liber al Alionului, unde nu există fortăreţe, sînt mari şi frumoase, ca într-o falnică aşezare de ţară, fără decorul medieval al ruinelor. Deodată Sebastian mi-a spus că vede ceva ciudat şi eu m-am speriat. Pe stînga erau trase cele două tancuri, cu tunurile stînd ca tocurile în călimară. Acest ciudat decor de război avea ceva tragic şi autentic, deoarece în insulă se realizase deja esenţialul dezastrului, destrămarea unui colectiv ce dura aici uitat de secole, desfiinţarea aşezării, a fabricii de ţigarete, strămutarea familiilor, instituţiilor. Pe insulă nu mai exista comitet de partid, consiliu popular, şcoală, bibliotecă, cinematograf. Ne-am întors, rătăcind pe uliţe. Toate clădirile se înghesuie spre centru. Cărările se împletesc, se întîlnesc, urmează un principiu concentric şi radiar. De pe un tăpşan trecem pe un fragment de chei. De pe chei urcăm trepte de cărămidă şi ajungem direct pe un zid de fortăreaţă. Iarbă înaltă, miros puternic de plante de munte, de colonii de urzici, de buruieni şi de fîn cosit. Vădunile stau în şir. Trecem prin tuneluri care sînt plasate tot la suprafaţă, dînd însă ciudatul sentiment de mister. Eşti obişnuit să „cobori" în pivniţă, în cramă, iar aici pivniţele sînt la nivelul aşezării. Sebastian a suflat în lampă şi s-a culcat, lăsîndu-mă singură să scriu în camera mea. Acum chiar că nu se mai aude nici un zvon (ora zece şi zece).

După ce am luat masa de seară am pornit cu Sebastian prin insulă, cuprinsă de o extrem de plăcută emoţie. Luna continua să alunece pe crestele munţilor sîrbeşti, dar era extraordinar de strălucitoare, o strălucire metalică, pură, insinuantă, hipnotică. În partea de nord, lumina lunii nu ajunsese încă. Ea se lovea de şirurile de contraforturi, de zidurile cetăţii, iar aceste ziduri erau întunecate şi de nepătruns. Doar plopii şi mestecenii puternici se iluminaseră intens, ca nişte candelabre, iradiind în jur o lumină pîlpîitoare, de parcă fiecare frunză ar fi fost o lumînare sau o oglindă cuprinsă de tremur. Dunărea pierduse culorile ei seducătoare şi pe panoplia ei nu se mai zăreau acele bărci cu oameni aşezaţi spate în spate, bărci lunguieţe, aducînd cu gondolele, bărci mai mari, cu cabine, aducînd cu şampanele chinezeşti. Imaginea bărcilor pe suprafaţa fluviului în apus, a fluviului acoperit cu vitralii, îmbrăcat în somptuoase tapiserii, dau peisajului acea rară vrajă care te împresoară pretutindeni pe această insulă verde. Noaptea, în zona dosită, umbrele sînt dese, ţesute în straturi diferite, misterioase şi ameninţătoare, purtînd în ele ceva din încremenirea cavourilor într-un cimitir părăsit. Copacii înşişi par încremeniţi, grei, ca de fontă, gata să sune metalic la orice atingere. Cărarea duce printre tufani răcoroşi, pe trepte de zidărie roasă, pe lîngă un şir de ambrazuri tăiate adînc, asemenea unor incizii paralele, duce prin cîte un tunel a cărui ieşire răsare într-un păienjeniş de raze, străpunge o piele de tobă, un instrument de rezonanţă. Sebastian o lua înainte, vorbind zgomotos. El cunoaşte cu ochii închişi toate aceste cărări ale insulei. Mi-a spus că a mai stat cîteva săptămîni aici, organizînd loturile de demolare şi transportul materialului pe un ostrov din vale. Mi-a spus că deseori ieşea noaptea, pe clar

de lună. Un avocat angajat ca economist pe șantier locuia în aceeași casă cu noi și se cățăra noaptea pe ziduri ca să facă schițe. Susținea că îi reușeau mai bine, deoarece întunericul reduce totul la linii esențiale. L-am zărit, era ca o pasăre sinistră. Sebastian mă făcea atentă cînd apărea o treaptă. Aprecia fără greutate locul diferitelor obiecte lăsate în cîte o boltă (cărucul pentru transporturi, un fel de ricșă pe roți sunătoare). Aștepta să-l ajung din urmă, deoarece mă opream adesea pentru a contempla peisajul orașului adormit. Din loc în loc dădeam peste cîte un ochi de fereastră luminat. În strada principală ne-au ieșit înainte cîțiva turci vorbind răspicat, chiar în dreptul celor două magazine. Sebastian era de părere că, fiind duminică, oamenii mai întîrziaseră „la un pahar de vorbă". Cineva ne-a luminat cu o lanternă. Înainte de a apuca spre platforma superioară, spre casa lui Ali Sabri, am rămas înmărmurită sub o fereastră acoperită cu hîrtie albă și luminată puternic dinăuntru. Cineva se mișca în odaie iar umbra acestuia producea efecte cinetice, umbre chinezești care alunecau și pe caldarîm. Asemenea efecte nu mi-ar fi produs nici o impresie în altă parte, dar aici, în această stradelă pustie, cu ferestre oarbe și camere obscure în care pluteau vagi umbre colorate, vagi aburi, cu un balcon de fier forjat, cu grădini mici, cu parcele împrejmuite de ziduri masive, aici totul capătă o semnificație aproape religioasă. Albăstruie, luptîndu-se cu întunericul și nemișcarea, gata să se lase captată de miile de obiective fotografice ale ferestrelor (întregi, sparte, acoperite cu jaluzele sau cu obloane, ascunse după zăbrele), lumina lunii crea acele fantasme de legendă pe care de fapt nici o peliculă nu le poate reține, decît lentila sensibilă a ochiului omenesc. Un colț de scară s-a ivit la picioarele noastre și noi am început să suim, cotind spre dreapta, cu ochii la clădirea ce are ca bază, ca temelie, zidurile fortăreței sau poate un promontoriu natural. Totul semăna cu un spectacol de operă desfășurat pe o scenă imensă, cu proiectoare surdinizate. Ceva ce îmi amintea de *Aida*. De scenele pe malul Nilului. De temnițele ca niște piramide. Luna, în sfîrșit, căutîndu-ne parcă, s-a ridicat deasupra pădurilor și ne-a înfășurat într-o mantie ușoară, cu licăriri de zale. Casa lui Sabri era și ea la ceasul sfîrșitului. Mă gîndeam la povestea magului căutător în stele. La acest personaj care s-a cufundat în legendă, deși n-a avut nimic legendar și nu a fost decît un turc cu inima largă, norocos, care pe ce punea mîna se prefăcea în aur. Lumea insulei l-a adorat, ca și pe prințul Miskin, devenit sfînt și instituind un cult, sfînt care a și fost mutat de pe Insula Alion, împreună cu modestul său monument. Cu zeci de ani în urmă, Miskin făcuse profeții, vorbise despre venirea corăbiilor cu aur și, într-adevăr, într-o bună zi iahtul regal a ancorat la cheiul insulei și însuși regele a coborît să bea o cafea turcească fiartă în nisip. Ali Sabri se îmbrăcase în costum național și, împreună cu alți oameni de vază, i-au ieșit înainte să-i facă temenele. Atunci Sabri a formulat unele doleanțe ale populației și regele i-a promis înlesniri. Insula s-a bucurat de privilegii în negoț, mai cu seamă, și de atunci turcii au cunoscut oarecare prosperitate. Avantajele cele mari le-a avut însă Ali Sabri, guvernatorul insulei, care, pentru aceasta, vărsa sume mari direct în vistieria personală a regelui. Nimeni n-a știut cît de mare a fost averea lui Sabri, dar cînd acesta a părăsit insula a luat cu sine trei vapoare încărcate cu sticlă și le-a vîndut în Anatolia bîntuită de cutremure. Sebastian mi-a povestit că pe această splendidă terasă pe care ne aflam — după ce am trecut peste stiva de scînduri și foi de tablă cu sunete violente — regele venea uneori în taină, juca pocher și își încasa beneficiile ce socotea că i se cuvin. Terasa era mică, dar înaltă. Un zid de cetate se deschidea la marginea ei, drept, puternic, adînc. Nu departe de baza zidului ce se prelungea ca o pantă și se pierdea într-o pajiște verde (se vedeau de-a lungul ei cărările grănicerilor, iar cîinele lor, simțindu-ne, a început să latre din umbră cu glas baritonal) începe luciul ca de oglindă al Dunării, ca o altă pajiște în care înfloresc razele lunii. Dunărea, jucîndu-se în zale, în zaruri, făcînd să i se scuture argintăria, un joc fără zgomote și fără fanfaronadă. Totul pe tăcute, ca misterul să fie deplin. Ruinele mă duceau cu gîndul la momente triste din viață. Și pe Sebastian, de asemenea, îl duceau cu gîndul la alte cetăți. Mi-a spus că tot într-o cetate făcuse un legămînt de dragoste și că, asemenea ruinelor, și jurămintele acestea s-au prăbușit. Nu știu dacă se gîndea la straniа noastră logodnă, e limpede însă că, după ce a rostit aceste cuvinte, s-a oprit și a scos un scîncet de jale. Mi-a fost milă de el, de mine, l-am prins de mînă și am simțit că tremură. Amîndoi ne ferim să mai discutăm despre sufletele noastre. Le veghem însă și le simțim muribunde. Terasa este un fel de punte de comandă pe o corabie eșuată. Vîrfurile arborilor înalți ce pornesc din abis, din cazemate, nu trec cu mult peste înălțimea acestei zidării masive, sub care se desfășoară spații goale, se întind „crame", „pivnițe", cresc nervuri și boiți de rezonanță fără de care oamenii insulei nu s-ar simți la ei acasă. Aceste hrube și peșteri sînt dependințele „naturale" ale gospodăriilor lor și, cînd nu sînt chiar camere de locuit, atunci sînt cotețe de găini, pivnițe, closete, hambare, bucătării, cămări, grajduri de vite și măgari, depozite de muniții și armament, stîne de oi, adăpost pentru capre, mari colivii pentru porumbei, ateliere sau locuri de joacă pentru copii. Bolțile sînt poduri și viaducte. Sînt cuptoare. Pe multe dintre ele au crescut casele, de parcă ar fi etajele unor construcții bizare. Un arhitect trăsnit a imaginat totul pentru a însufleți insula fortificată care, o vreme, a fost cazarmă, apoi închisoare. Multe ocnițe sînt încă zăbrelite. Le contemplăm la lumina scînteietoare a lunii, acum cînd sînt negre, cînd nu se mai văd florile care cresc printre cărămizi, vițele groase care le umanizează, tapiseriile verzi și roșii, uneori atît de gingașe ca niște coliere de coral pe schelete reci. O dată cu omul au venit aici păsările și plantele. Cucerirea insulei a fost făcută pe multe căi, iar acum, cînd oamenii o părăsesc și casele rămîn vraiște, nu se poate spune că animalele nu suferă. Paznicul fabricii de țigarete ne-a spus că descori, noaptea, se înfricoșează din pricina pisicilor care năvălesc în turme, sălbăticite, sar garduri, sar pe ferestre, tropăie în pod. Paznicul nu deplînge decăderea insulei, pentru că — zice el — viața aici a fost nespus de grea. Într-o iarnă o femeie a născut în barcă, iar barcagiul și-a scos cojocul și a învelit pruncul. Copii născîndu-se în barcă — aceasta pare a aduce a simbol. Concentrează într-o imagine destinul unei colectivități care a trăit din vislit, din țigări și rahat, din cafele, dulceață, sirop, bragă, sugiuc, susan, din confecții.

Un tînăr irlandez din Dublin a venit aic să colecționeze vipere și s-a împrietenit cu Sebastian.

Iarăși străbatem culoarele străzilor pustii, cu case tăcute, cu grădini umede în care arborii își țes umbrele, în care crengile smochinilor se întrețes cu cele ale viței de vie și fructele lor se amestecă și se usucă în văzduh, iar pașii noștri răsună felurit nuanțați de ziduri, de spații goale, de tuneluri, de vegetația puternic mirositoare. Nu ne întîmpină nici un om. Prin iarbă se aud însă foșniri. Sînt probabil broaștele care se feresc să nu le călcăm și se rostogolesc la vale ca niște pietre. Ajungem la debarcader.

Cabina pontonului era întunecată. La ora șapte asistasem la preparativele de încheiere a zilei: cîrmaciul a tăiat lemne pe un butuc, și-a strîns rufele, a coborît steagul, a dat cu mătura și pe urmă a intrat în cabină. Ultimii pasageri se urcau în barcă (o barcă din care s-a scos apa cu ispolul) și au pornit spre celălalt mal. Reîntorcîndu-ne după mai puțin de două ore am remarcat deplina pustietate a locului. Ne-am suit printre columnele arborilor de argint (unii sînt încolăciți de groasele sîrme ale pontonului) și am trecut pe digul înalt al fortăreței. Un peisaj de o rară grandoare ni s-a înfățișat ochilor: luminile orașului de dincolo se adînceau în fluviu, în culori vii de tuburi fluorescente. Lățimea de lac a fluviului, netezimea lui, deschideau o panoramă vastă. Totul era neclintit, înmărmurit, adormit. În stînga însă pîlpîia în vîlvătăi mari focul țiganilor. Ne-am reîntors pe mal, furișîndu-ne, atinși pe obraji și pe trup de ramuri și de frunze, de ierburi ce începeau să devină jilave și să capete mirosul nopții. Îmi făcea impresia că sînt într-o cameră de înregistrare, într-atît de clare și vibrante erau glasurile noastre. Parcă răsuna întreaga insulă. O oră sau două, cît sînt cu Sebastian, simt că dispar toate grijile ce mă apasă și mă chinuiesc. Nu mi se pare de fel că sînt izolată și ferită aici, ci dimpotrivă.

Gazda noastră, doamna Ghizela, are șaptezeci și trei de ani. Pensionată de trei ori, lucra pe insulă ca librăreasă. Soțul ei, mort cu zece ani în urmă, a fost inginer, apoi planificator la fabrica de confecții. Absolvent al Facultății de drept, se împrietenise ca student și apoi ca turist cu Ali Sabri, la masa căruia fuseseră invitați de cîteva ori. El făcuse planul fabricii, încadrările. Înainte vreme familia Ghizelei venea pe insulă de plăcere. Cumpăraseră o casă de la rude plecate în Australia, unde, se pare, acestea crăpau de foame și au cerut desperate bani ca să se poată reîntoarce în țară. Casa în care locuim fusese despăgubită recent de stat cu douăzeci de mii de lei. E o casă mare, cu patru camere spațioase, cu tavan de scînduri, cu podele vopsite în roșu, cu lumină electrică (scoasă acum din uz din pricina demontării uzinei). Mobilată sumar, totul arată că gospodăria e pe ducă. Doamna Ghizela este fiica grădinarului principal de la curtea împăratului Franz Josef. Mama ei era de origine cehă. Pînă la treizeci de ani, tatăl ei, în funcția de grădinar, nu avusese voie să se însoare. La invitația unui grof de a veni la curtea lui în Ungaria, grădinarul a plecat de la curtea împăratului și s-a căsătorit. A avut patru copii, Ghizela fiind cea mai mică. După moartea mamei, la vîrsta de zece ani, Ghizela a fost luată de o mătușă din Praga și a trăit într-o suburbie a orașului. Acolo a învățat ceha și germana, absolvind gimnaziul. Ea aici și-a crescut fata, care se află acum la Arad. Ghizela este o femeie înaltă, cu înfățișare impunătoare, cu părul alb. Se mai văd în părul ei șuvițe de culoare închisă. Înfățișarea o face să arate ca o profesoară pensionară. Energică, se mișcă repede, cu mult simț gospodăresc. În nostalgia locurilor natale, leagă pe insulă prietenii cu oameni din Austria, Ungaria și Cehoslovacia și pe urmă ani de-a rîndul le trimite scrisori. Dorul este cultivat aici ca unul din sentimentele cele mai ample; vapoarele trec, trenurile răsună pe mal, apele te predispun la dor de ducă și la visare. Într-un fel, viața mea aici, ca și a celorlalți, este o viață de prizonierat. Unii pleacă departe, dar o forță misterioasă îi aduce îndărăt. Casa noastră este largă, înaltă, cu camere mari și geamuri luminoase. Pe verandă se găsesc sîmburi de bostani, struguri care fermentează, cu roiuri de musculițe, cu crătițe în care se află coji de pîine uscată. În camera de primire Ghizela are o pendulă care sună orele. E singura mașinărie intactă. Bucătăria e amenajată într-o cameră despărțită de un paravan, dincolo de care se păstrează zarzavaturile. Un dulăpior de vase, un aragaz, o masă încărcată cu ciuvee, o căldare de apă. Curtea lungă e despărțită de Dunăre cu un gard de zid. Poarta se încuie cu cheia. Cînd stai în curte, auzi apele, auzi vîslele, de parcă ar foșni frunzele pădurii. Se aud vapoarele, remorcherele ce trec parcă pe sub plopii din marginea drumului. Smochinii se coc, capătă culoarea lor roșcată-cafenie. Un castan umbros își deschide ramurile deasupra bucătăriei de vară și a fîntînii acoperite. Apa din fîntîna cu roată este foarte bună, rece vara de parcă ar fi scoasă din frigider. Un trotuar de cărămidă duce spre fundul curții. O curte de castel în paragină, cu arcade și bolți. Fiecare boltă are o altă destinație. Unele sînt închise cu uși de lemn, și aici se află cotețele de păsări. Păsările dorm pe scări. Alte bolți sînt destinate magaziei de lemne. O căsuță cu acoperiș de țiglă, curbat, este ca un pavilion japonez în interior. Dincolo de el se află locul broaștelor țestoase, care au ieșit la soare, cu carapacea lor cadrilată, cu suprafețe curbate ca ale unui pepene verde. Noaptea broaștele se ascund sub o colibă de frunze și paie, găinile sînt calme, pisica mănîncă din aceeași tigaie cu ele, cîinele e șoricar și prinde șoareci mari, deși a îmbătrînit iar gura i s-a strîmbat, arătînd dinții din falcă peste bot.

Încep să tînjesc. Îl aștept de dimineață pînă în seară pe Sebastian, și cum depind de dînsul acuma, am sentimentul că mă ține ascunsă și închisă. Ca într-un harem. Mă trezesc dimineața cu ochii la fereastră. Uneori îl văd pe Sebastian cum trece Dunărea în barcă, spre a ajunge la timp pe șantier. Sîntem împresurați de o ceață deasă, albă, care mărginește și închide ermetic priveliștea fluviului. Apele se ascund. Fiind mai fierbinți, scot aburi, nori deși de aburi, se îmbracă în aburi păstrîndu-și tainele și pregătind pe nevăzute spectacolul dimineții. Mai întîi s-au luminat de parcă s-ar fi aprins vîrfurile plopilor și ale mestecenilor. Apoi lumina a coborît de pe arbori pe acoperiș și de acolo pe ape. La ora nouă dimineața am deschis fereastra și mi-am așezat masa în fața unui maidan plin cu bălării. Maidanul, mărginit de zidurile de cazemată, ziduri vii, cu tufe ca umbrelele pe creastă, cu grădini, cu vaze de flori naturale atîrnînd din cărămizi, între care se află crengi de zarzăr ce ies din

ambrazuri. Păsările fac să foșnească frunzișurile. Găini nevăzute umblă prin buruieni. Albinele dau tîrcoale pe lîngă penița stiloului meu. Un zid scurt înaintează spre fluviu. Plopul își aruncă umbra în ape și apele i-o leagănă necontenit. Pe această porțiune a Dunării văd alunecînd bărcile cu pasageri. Ele trec repede bătînd ca niște lăcuste din vîsle, iar vîslele ies lucioase din apă, aruncă reflexe de oglindă și iar se înfundă apăsînd și împingînd barca cea grea. Vîslele și curentul duc barcă după barcă dincolo de umbra plopului, dincolo de cadrul ferestrei mele. Un întreg univers sonor arată că truda mașinilor nu încetează la baraj nici o clipă. Trec remorchere. Apar șlepuri cu burta lată, formînd talazuri spumegoase în bot. Deodată, privind spre dreapta, am zărit imaginea unui oraș plutitor. Șlepuri românești și străine înaintau anevoios, spintecînd asemenea unor suveici apele. Erau încărcate cu minereuri, cu lemne — adevărate depozite plutitoare de lemne. Treceau grăbite și în urma lor valurile se băteau în maluri, cutremurau malul, făceau să zbîrnîie ferestrele, legănau umbra plopilor. Erau uzine negre, misterioase, care apăreau și dispăreau. Alunecau asemenea unor bărci pe gheață, adevărate sănii imense. Deodată s-a ivit trenul pe noul lui piedestal. Înainta pe polița unui viaduct de beton: o dîră roșie, o bidinea care vopsea marele afiș al muntelui. Se auzeau buldozere, tractoare, autocamioane. Pe malul insulei trec cîțiva oameni, unii cu unelte de pescuit, alții cu desagi sau cu copii pe umeri. Pe neașteptate, un stol de gîște a părăsit grădinile și s-a năpustit în fluviu. Unele gîgîiau de parcă ar fi intrat dihorul în ele. Se balansau între ierburi, își fîlfîiau puternic penele întinse, fulgi răzleți rămîneau în urma lor ca dintr-un așternut scuturat peste ape. Picioarele lor erau rigide, întinse în urmă, gîtlejurile lungi se undulau ca niște șerpi albi, aripile lor duceau povara trupului cu ușurință și o făceau să se lanseze în valuri, spărgîndu-le. Apele însele se înfiorau de această năvală buiacă, primind încărcătura trupurilor albe, alunecoase, care începeau să vîslească în formă de semicerc spre malul verde.

Am plîns întreaga noapte. S-a petrecut ceva grav pe șantier și Sebastian mi-a trimis vorbă să nu-l aștept. De fapt n-am plîns din pricina lui, ci din pricina situației noastre bizare. Doamna Ghizela ne crede soț și soție, își închipuie că sîntem certați, cînd mă vede indispusă caută să mă țină cu glume și să-mi povestească întîmplări din viața ei, ceasuri grele. Îmi dau seama că lui Sebastian îi e teamă să mă întrebe ce rost și ce sens are logodna noastră și, nevorbind despre ea, este ca și cînd nici n-ar exista. Deseori simt o pornire sinceră de a-l îmbrățișa și de a-l săruta, pentru că spune lucruri drăguțe și el însuși este plăcut și simpatic, dar mă rețin pentru a nu crea situații false și pentru a nu-l face să creadă că „joc teatru". Uneori, cînd ne plimbăm seara prin insulă, cînd trecem printr-un loc întunecos, el mă prinde de cot cu multă gingășie și sfială, mă ajută să trec, dar nu prelungește gestul dincolo de înțelesul lui curtenitor, și pe urmă iarăși umblăm tăcuți, gînditori, ca doi pacienți într-un sanatoriu. În sfîrșit, iată-l că vine. Voi alerga să-i deschid poarta și pe urmă voi continua scrisul... Se pare că s-a rupt un batardou. N-am înțeles exact despre ce este vorba. Sebastian a apărut cu hainele pline de mîl și unsoare. E rupt de oboseală, pentru că de douăzeci și patru de ore n-a putut să părăsească locul accidentului. Pînă și mîncarea i s-a adus acolo. E palid, tras la față, fără chef de vorbă, abătut și absent. Încercarea mea de a-l înveseli n-a dus la nici un rezultat. Cînd mă privea, ochii lui înroșiți, pleoapele veștede, brazdele din obraz marcate cu funingine mă înfiorau: aveam impresia că mă privea cu dușmănie. Mi-a promis că îmi va relata totul mîine dimineață, pe îndelete. Se pare că apele au îndoit două palplanșe de oțel (nu-mi dau seama ce pot fi aceste palplanșe), au săpat în batardou și au năvălit aproape brusc în șantierul barajului deversor. Sebastian a fost de față. A luat măsuri pentru evacuarea utilajelor și a macaragiilor. Apoi a organizat coloana de mașini care a cărat stîncă de la carieră, balast și stabilopozi (un fel de rădăcini enorme de beton) pentru alcătuirea unui dig de protecție. Revărsarea fluviului a fost oprită, deși apele au ajuns pînă aproape de centrala turbinelor, dar galeriile de fund au fost complet inundate. Îngrozitor lucru: un mecanic de la motopompe a simțit pericolul, a alergat în galerii, a alarmat echipele care lucrau și oamenii au fugit. El însă n-a vrut să părăsească utilajele. S-a întors la motopompă și a încercat să o pună în funcțiune. Tocmai atunci șuvoiul s-a năpustit cu toată forța și bietul om a fost înecat. Sînt foarte tulburată și cred că mă voi gîndi întreaga noapte la soarta acestui om, la sentimentul ce l-a făcut să se întoarcă din drum, cînd atît de bine s-ar fi putut salva dacă alerga o dată cu ceilalți. E un contrast cutremurător între liniștea din insulă și vacarmul ce se aude chiar și acum, în miez de noapte, pe șantier.

Casa lui Ali Sabri este, cum am mai spus, așezată pe un șir de bolți de fortăreață. Am intrat pe ușile cu tocul scos, pe o scară interioară de lemn și am trecut pe lîngă un perete oblic, spre etaj. Două încăperi cu geamuri largi dau spre balta de mătasea broaștei, o baltă sleită, cu smocuri de buruieni ieșind ca peria la suprafață. Cele două camere frumos proporționate par iatacuri pentru domnițe. Dincolo de ferestrele sparte în zid se văd trebăluind grănicerii în cazarma lor, o clădire la același nivel, tot pe fundații de fortăreață. S-au scos podelele. Călcăm pe nisipul care amortizează sunetele. Registrele spitalului, arhiva veche împînzesc toate cotloanele cu mii de nume de bolnavi și medicamente. Sînt curioasă să cunosc bolile de care suferă oamenii din insulă: bronșită, nevroză cardiacă, ulcer duodenal, gastrită acută, varicelă, bronhopneumonie, stare gripală, plagă tăiată, sinuzită, debilitate fizică, anexită ș.a. De la baie n-a putut fi scoasă faianța. S-a spart în cioburi. În salonul cel mare, de sus, căpriorii sînt dezgoliți de scînduri și de țigle. Țigla este depozitată pe terasă. Scheletul acoperișului desenează cu umbre pe pereți o uriașă pînză de păianjen. Foșnesc filele registrelor. Se clatină în zdrențe stuful din tencuială. Se aude ferăstrăul și, din cînd în cînd, ciocanul bate sau dezbate cuie din scînduri, sunînd ca în sicriu. Cărămizi risipite. Cineva urcă pe scara interioară cu un aparat de radio cu tranzistori, ascultînd un meci de fotbal. Am ajuns sub luminatorul modest. În nisipul de sub podelele scoase aleargă șopîrle. Cazanele de apă din pod au rămas suspendate pe schele. Terasa este un colț suspendat în grădină. Pisicile printre copaci, gri și vărgate, par tigri miniaturali. Pe un fronton a încre-

menit un motan care pare să pozeze pentru un monument antic. Are ochi frumoşi, e impasibil la alintările mele. Păsările cîntă în frunziş, zboară printre crengi, sub picioarele noastre, trec prin ferestrele casei lui Ali Sabri ca într-o colivie. Peri puternici, pe care se răsucește frunza de viță. Se demolează fortăreața pe această linie și lucrătorii parcă dezghioacă niște fructe enorme, roșii, iar ele se albesc subit. Trece un remorcher și aruncă talazuri spre malul insulei, de parcă ar vrea să dea iluzia mării. Închid ochii și mă gîndesc că sînt într-un palat turcesc pe malul Bosforului, de unde nu lipsesc nici navele, nici minaretele, nici talazurile a două mări. Ce plăcut este să asculți Dunărea de aici! Am și uitat că ieri aceleași ape fascinante s-au purtat ca niște asasini. Valurile bat trudnic, o apucă spre mal, iar apoi se răsucesc, se așază perpendicular cu malul și înaintează spre capul insulei. Sînt tulburi — ape de inundație, albite și crestate pe alocuri. Spre baraj, plutind, s-au oprit cîteva sălcii într-o sindrofie. De pe terasa lui Ali se văd bine construcțiile rutiere și feroviare de pe ambele maluri, construcții gigantice de-a lungul munților românești, depășind acoperișurile și înălțimile verzi ale insulei, ca niște noi fortărețe cu frontoane ondulate, cu colonade bine înfipte în stînci. Viaductele par ele însele baraje, uneori așezate două cîte două, paralel, în trepte, la niveluri diferite, viaducte de oțel sau viaducte de beton, sprijinite pe arbori, pe suluri, pe lame. Toate alcătuiesc un semicerc, o boltă culcată, împrejmuiesc Dunărea și îi zidesc intrările. Pe fiecare poartă va intra un rîu în albia uriașă a bazinului. Stau în soare. Sparg nuci în pumni, rezemată de balustrada de beton, cu picioarele pe mozaicul în pătrățele de șah. Mi-am pus ochelarii de soare și vîntul îmi dă părul pe obraji. Bluza de portocală sclipește metalic în soare. Poșeta mi-am așezat-o jos, pe mozaic, iar între minerele ei am pus un pulover. Deși a început să fie demolată de curînd, casa lui Ali Sabri a și început să fie năpădită de vegetație. Un snop de iarbă crește drept în mijlocul terasei. Merele căzute din pom putrezesc în uluci și burlane. Bucăți de țiglă spartă alunecă pe partea nedesfăcută a acoperișului. Toate țiglele poartă inscripția „Patent Bohn Jimbolia". Au emblema unui leu. Cineva spune:

— Ce miros de romaniță vine pe fereastră! Și ce vînt rece! Și vuiet de valuri sparte la mal! Și bîzîit de bondari!

Gîștele au pornit-o la plimbare cu țipete de păsări sălbatice. M-am ferit de o albină care se rotea în jurul capului, atrasă de luciul părului și al bluzei. Am tresărit. Un fir de iarbă mi s-a părut o șopîrlă cu coada rece. Am făcut cîțiva pași călcînd pe țigla spartă și pe coaja de nucă. Același glas:

— Deși Ali nu mi-a dat nimic, îmi pare rău!

— Nu poți să spui că n-ai mîncat nuci pe terasa lui Ali Baba și cei patruzeci de hoți din insulă!

Turcul avea și steag. Nu era guvernator? Nu era primar? Vergeaua de metal a steagului se ține de frontonul casei ca la pupa unui vapor. Și iar adierea de cimitir a grădinilor orientale. Am coborît. Scara scîrțîia și bubuia sub pașii mei, scară trainică, de stejar. Parchetul a fost scos și sub parchet se vede cartonul smolit. S-a lucrat ca pe o corabie, să nu pătrundă igrasia și umezeala în interior. O fereastră uriașă cît un perete s-a deschis spre molizii brumării și spre fîntîna de beton. Altă încăpere dă spre Dunăre și spre grădină. Fluviul se vede printre arbori. Salonul cel mare are un balcon cu stîlpi înalți, ornamentați, cu balustradă. Baia de marmură, îngropată — cîteva trepte te duc în adîncimea ei. Și marmura și faianța au fost făcute bucăți. Treptele băii sînt încărcate cu cioburi, de parcă o întreagă veselă ar fi fost călcată aici în picioare. Din bucătăria mare, în faianță albă, cu hotă metalică, cu un cazan de locomotivă și cuptor cu două role, se văd mlaștinile. Sobele de teracotă răspîndesc un miros puternic de funingine veche. Toată clădirea e făcută să adere intim la natură, să se integreze grădinii, să prindă oglinda fluviului și mișcarea navelor, să primească cu felurite urechi ecourile fluierelor și flautelor plutitoare. Scara sună acum ca o vioară, instrument de orchestră pe care cobor o dată cu două perechi de cizme și bocanci cu ținte. Am privit pivnițele. Ușa cu marchiză acoperită cu sticlă mată. Ruletele ferestrelor strînse. Casa poartă o inscripție din 1934. Unele jaluzele sînt lăsate ca pleoapele somnolente. În grădina de piatră, ca o lojă la Dunăre, totul este căptușit cu vegetație: gura leului, brăduț, iederă roșcovană, liliac, viță care pardosește cu frunzele betonul, măceș, floare de piatră, imense tufe de trandafir, alte vițe de vie năpădind parazitare un brad, încolăcindu-l, încercuindu-l cu cercuri, ca pe un butoi, atîrnînd ca ciucurii, atîrnînd ca șerpii, legînd ca lianele crengile de jur împrejur. Fiecare ramură are un covor vegetal care ia lumina întregului brad. Acesta pare pur și simplu înfășat, chircit, dezolat de această dezavantajoasă tovărășie. El se clatină o dată cu via. Este ca rochia unei mirese bătrîne, rochie cu trenă, năpădită de păienjeni, insecte și praf. În ea cresc conuri de brad, struguri și ciufuleți. Alte vițe stau tolănite, așteptînd parcă și ele prilejul să se cațăre pe un brăduț plîngăreț, pe care au crescut alte specii de frunze și flori mustăcioase. E un covor de flori sălbatice într-o armonie picturală, combinată de cel mai iscusit grădinar al insulei. În beciul lui Sabri, sub terasa grădinii, sînt butuci și lemne de foc. În curte, un scaun în stil clasic, cu picioarele rupte. Casa e împrejmuită de canale, de bălți, de bolți, ca ciupercile roșii pe partea nordică și, dincolo de grădină, de o mică prăpastie.

Pentru întîia oară de cînd sînt în insulă Sebastian își deschide sufletul și-mi povestește începutul nefericitului său mariaj cu Veronica, fosta mea prietenă. Mi-ar fi peste putință să reproduc tot ce mi-a spus el sus, pe fortărețele care îi aminteau de o altă cetate medievală, unde s-a săvîrșit prima lui logodnă. Mi-a inspirat un sincer sentiment de amărăciune. Îmi pare rău, este un om bun, aspru, înrăit în aparență de eșecuri sentimentale, pe care însă, tocmai din pricina asta, nu mi-l voi putea apropia niciodată. E noapte, sînt în pat, sting lampa și mă gîndesc la dînsul.

TUNURILE DIN NAVARONE

(Urmare din pag. 112)

sa solitară în cameră. Unul din prizonierii noștri a încercat să scape..., noi l-am împiedicat.

— Să-l chem pe domnul maior medic?...

— Cred că l-am împiedicat definitiv. Puteți organiza cele necesare pentru o înmormîntare în cursul dimineții. Pînă una alta, spune oamenilor de gardă de la poarta principală să vină aci pentru un minut. Apoi du-te să te culci, o să răcești.

— Să pun pe cineva în locul santinelelor de la poartă?

— Firește că nu — răspunse Turzig cu nerăbdare. E vorba doar de un minut, și de altfel cei de care trebuie să ne păzim sînt deja aci. Grăbește-te!

Așteptă pînă ce pașii grăbiți ai sergentului se stinseră, apoi îl privi pe Mallory și îl întrebă:

— Sînteți satisfăcut?

— Perfect, și cele mai sincere scuze. Detest faptul că sînt obligat să tratez în felul acesta un om ca dumneavoastră.

Și adresîndu-se lui Andrea, care tocmai intrase:

— Întreabă-l pe Luki dacă există o centrală telefonică în acest baracament. Spune-le să distrugă tot. După aceea vino imediat înapoi să primești pe vizitatorii noștri de la poarta principală; fără dumneata aș fi pierdut.

Zece minute mai tîrziu cei doi soldați de la intrarea principală s-au alăturat camarazilor lor din camera vecină, dezarmați, legați fedeleș și cu căluș în gură. Lt. Turzig, cu picioarele și mîinile legate, era culcat pe-o parte, cu gura încă neastupată.

— Nu veți reuși imposibilul — spuse el. Imposibilul rămîne totdeauna imposibil. Cel puțin, trebuie să recunosc, aveți o echipă remarcabilă.

— Sîntem pasabili — spuse cu modestie Mallory. Apoi, surîzîndu-i lui Stevens:

— Ești gata să-ți reiei peregrinările, tinere, sau găsești că această poveste devine destul de monotonă?

— Sînt gata cînd veți fi și dv. — răspunse Stevens.

La sud de Margarita

Puțin mai tîrziu ei lăsară în urmă cazărmile și se aflau în siguranță în obscuritatea pădurilor de măslini care se întindeau la sud de Margarita.

Cînd ieșiră din pădure era aproape zi, iar silueta neagră a Muntelui Kostos se profila oarecum estompată în ceața zorilor. Vîntul sufla dinspre sud, așa că zăpada începuse să se topească pe munte.

În tot cursul zilei următoare au rămas în pădure, ascunși de o masă densă de arbori pipernicíți și noduroși, care se agățau de panta presărată cu fragmente de stîncă, care ducea la un adăpost neconfortabil, pe care Luki îl denumise „terenul unde se joacă dracul".

Sprijinit de tulpina unui arbore, Mallory privea nesățios ceea ce așteptase de atîta timp să vadă: tunurile fortăreței Navarone, pe care a venit să le vadă pentru a le distruge.

Pădusicea de roșcovi în care se aflau era la o depărtare de vreo 4 km de orașul Navarone, al cărui port Mallory îl putea inspecta, cu binoclul, în cele mai mici amănunțimi.

Fortăreața sfidase forțele aliate timp de 18 luni; ea comanda întreaga strategie navală în arhipelagul Sporadelor. Mallory putea aprecia acum cît de multă dreptate avusese superiorul său, comandorul Jensen: numai o misiune de guerilă putea avea o șansă cît de mică, care echivala aproape cu o sinucidere, dar totuși o șansă unică. Deodată Mallory simți că cineva îi atinge brațul. Era Panais, cu un aer contrariat, aproape furios.

— Ce oră e — întrebă el în grecește?

— Aproape două și jumătate — răspunse Mallory. Ești contrariat, Panais, de ce?

— Ar fi trebuit să mă treziți de mult, e rîndul meu să fac de gardă.

— O să-ți țin companie cîtva timp — spuse Mallory.

— N-aveți încredere în mine?

— Firește că avem toată încrederea — adăugă Mallory, se duse să se întindă la umbra unui pom și adormi.

Somnul căpitanului Mallory fu întrerupt de același Panais care îi semnală o escadrilă de avioane ce zbura în direcția pădurii.

Grăbiți-vă, domnule căpitan, n-avem nici un moment de pierdut — spuse Panais trăgîndu-l de manșeta hainei. Imediat trebuie să intrăm în interiorul „terenului unde se joacă dracul". Imediat!

— Dar de ce? — întrebă Mallory mirat. Nu este nici un motiv să presupunem că vin pentru noi. Nimeni nu știe că ne aflăm aci.

— Totuși pentru noi vin.

Temerile lui Panais fură pe deplin justificate: o escadrilă de avioane Stukas începu să bombardeze intens pădurea cu bombe incendiare. În cîteva secunde întreaga pădure era acoperită cu un fum acru, negru, întrerupt ici și colo de limbi roșii care curînd cuprinseră cu flăcările lor numeroși arbori.

— Vor să ne afume ca să ne silească să ieșim la vedere — spuse Mallory. Dacă rămînem aci, vom fi carbonizați.

Și tot grupul se puse în mișcare în direcția unei trecători.

— Andrea, arată-ne drumul... Dar unde este Panais?

Nu se auzi nici un răspuns.

— Panais! Panais! — strigă Mallory.

— Poate s-a întors să caute ceva — spuse Miller. Să mă duc după el?

— Înaintați! — ordonă Mallory. Și dacă i se întîmplă ceva lui Stevens, te țin răspunzător.

Mallory porni în căutarea lui Panais, cînd deodată o bombă, de astă dată brizantă, explodă în apropiere și-l aruncă la pămînt.

Cînd Mallory se trezi din leșin, lîngă el se afla Miller, care în grupul lor îndeplinea și funcția de medic-chirurg. Toți membrii grupului fuseseră răniți, mai ușor sau mai grav, în cursul bombardamentului. În mod misterios își făcu reapariția și Panais, care se plîngea că o schijă l-ar fi lovit la picior. Calvarul englezilor era însă departe de a lua sfîrșit.

Instalați în spatele unor blocuri de stîncă la intrarea în trecătoarea care se deschidea spre rămășițele carbonizate și fumegînde ale păduricii de roșcovi situate direct dedesubt, Mallory zări un detașament de vînători de munte care înaintau în ordine, dispersați pe o pantă în teren descoperit.

— Luki a ales bine locul. Ei ar trebui să execute un mare înconjur pentru a ne ataca pe la spate, apoi soarele va apune în două ore și ei știu că n-au nici o șansă să ne prindă cînd se va întuneca.

— Să-i lăsăm să se apropie cu încă 100 m: Luki și cu mine tragem în mijloc; Miller și Andrea, spre extreme.

Mijlocul liniei soldaților care înaintau împiedicîndu-se de sfărîmăturile de stînci atinsese aproape limita inferioară a resturilor carbonizate ale pădurii.

Cu patru arme automate, două mitraliere Bren și două Schmeissere, acesta nu era război ci pur masacru: siluete fără apărare se prăbușeau ca niște marionete. Unele rămaseră culcate acolo unde căzuseră, altele se rostogoliră în lungul pantei, bătînd în mod grotesc aerul cu brațele și picioarele. Supraviețuitorii, cei de la extremitățile liniei de atac, se aruncară la pămînt în căutarea unei acoperiri inexistente. Pîrîitul frenetic al mitralierelor se opri brusc, dar liniștea nu putea fi decît de scurtă durată. Era cert că în fața eșecului primului atac vor urma altele. Grupul de commando ținu în grabă un mic „sfat de război". Luki se oferi să-i conducă într-o vale care ducea la șoseaua de pe coastă. Trebuiau însă să-și asigure spatele lăsînd pe cineva care să-i țină pe nemți la respect.

— Dar ce se va întîmpla cu cel ce va rămîne aici în ariergardă? — întrebă Mallory.

După o scurtă tăcere, tresăriră auzindu-l pe Stevens spunînd.

— Luki are dreptate.

Glasul său era atît de slab încît abia putea fi auzit, dar de o certitudine calmă care îi făcu pe toți să-și întoarcă privirile către dînsul. El se ridică pe un cot, ținînd în mînă Brenul lui Luki. Camarazii săi fuseseră prea absorbiți de problema care se punea, pentru a-l auzi sau a-l vedea în momentul cînd el pusese mîna pe mitralieră.

— Lucrurile sînt foarte simple — continuă Stevens — cangrena a depășit genunchiul, nu-i așa domnule căpitan?

Mallory nu spuse nimic. Luat prin surprindere, nu știa ce să răspundă. Simți ochii lui Miller ațintiți asupra sa, implorîndu-l să răspundă „nu".

— A depășit sau nu genunchiul? — repetă Stevens.

Și deodată Mallory cuteză să răspundă;

— Da, într-adevăr.

— Mulțumesc, domnule căpitan, vă mulțumesc. Inutil să relev avantajele rămînerii mele aici. Îmi lăsați doar două cutii cu muniții, două sau trei grenade, și plecați.

— Să fiu blestemat dacă fac așa ceva — strigă Miller.

Se apropie de Stevens, dar se opri brusc, în timp ce țeava mitralierei era îndreptată spre pieptul lui, al lui Miller.

— Încă un pas și trag — spuse calm Stevens.

În 15 minute ei ajunseră la peștera din drumul spre coastă.

ÎN FORTĂREAȚĂ

Exact 40 minute mai tîrziu, grupul de commando se afla în inima orașului Navarone, la mai puțin de 40 m de porțile fortăreței. Drumul spre oraș nu fusese lipsit de incidente. Cînd s-au apropiat de coastă au dat peste doi nemți care stăteau de pază lîngă un camion. Cît ai clipi nemții au fost dezarmați, legați și azvîrliți în spatele unor tufe, iar la volanul camionului, îmbrăcați în uniforme germane, luară loc Luki și, alături de el, Mallory.

La 3 km distanță de orașul Navarone camionul nimeri într-un grup de 20 de soldați germani. Luki încetini mersul; dacă ar fi accelerat, risca să pară suspect. Mallory, înclinat peste portiera din dreapta, înjura grupul de soldați într-o nemțească impecabilă, ordonîndu-le să se dea la o parte. Subofițerul care comanda detașamentul luă poziție de drepți și își alinie oamenii în așa fel încît camionul să poată trece.

Luki îi conduse într-o casă părăsită, situată foarte aproape de intrarea în fortăreață. Mallory se felicita de această vecinătate. Cînd va suna ceasul loviturii, ei nu vor avea decît cîțiva metri de parcurs. Și cu toate că orice comandant de garnizoană competent trebuie să fie totdeauna pregătit pentru neprevăzut, Mallory considera drept puțin probabil ca un om rațional să-și poată imagina că un grup de sabotori ar putea avea îndrăzneala să petreacă o zi întreagă la o distanță de o aruncătură de piatră de zidul fortăreței.

Luki a calculat că nemților le va trebui cel puțin o oră să percheziționeze partea nordică a orașului, ceea ce i-ar permite ca împreună cu Andrea să organizeze o diversiune.

Miller îngenunche, deschise sacul, apoi mormăi contrariat:

— Ăsta nu-i sacul care ne trebuie... Așteptați un minut — adăugă el, schimbînd brusc tonul. Capsula de aprindere a dispărut!

— Cum? — strigă Mallory și, la rîndul său, începu să scotocească prin sac. Doar chiar d-ta le-ai ambalat.

— Firește, eu — răspunse Miller cu amărăciune. După aceea a venit în urma mea un mizerabil care a scos ceea ce eu împachetasem.

În întuneric se auziră cîteva focuri de armă. Mallory însoțit de Miller se urcară pe acoperișul casei. De zece minute Panais, însoțindu-l pe Andrea și pe Brown, plecase spre a-i conduce la un castel, Vygos, din apropiere, unde urma să organizeze o diversiune. Luki fusese trimis să ascundă resturile de blocuri de trinitrotoluen, iar apoi să vină la locul de întîlnire pe acoperișul casei. Deodată Mallory zări o siluetă care se profila pe acoperiș: nu era Luki, ci un om mult mai corpolent. Mallory urmări silueta și se aruncă asupra ei cu toată greutatea celor 90 de kg ale sale.

O secundă mai tîrziu mîinile musculoase ale lui Miller încercuiră gîtul omului doborît și-l strangula lent. El ar fi fost fără îndoială sufocat dacă Mallory, aplecat pe fața contractată și ochii ieșiți din orbite, n-ar fi recunoscut că silueta necunoscută era a lui Panais.

— Dă-i drumul, pentru Dumnezeu — murmură Mallory.

Miller nici nu-l auzea. Impasibil, cu capul tot mai înfundat între umeri, continua să-l strîngă pe grec cu o furie lentă și tăcută.

— Ce ai? — îl întrebă Mallory. Ești surd, orb sau amîndouă?

Cei trei intrară în casă. Miller aprinse o luminare.

— Aș vrea să vă arăt trei lucruri cu totul speciale.

— Speciale? Ce vrei să spui? — întrebă Mallory.

Miller băgă mîna în sac, de unde scoase o mică cutie neagră, ceva mai mare decît o cutie de chibrituri.

— Corpul delict nr. 1, domnule căpitan.

Mallory privi obiectul cu curiozitate.

— Ce e asta? — întrebă el.

Miller îi arătă o capsulă de aprindere la care mecanismul nu mai funcționa.

— Partea de ceasornic merge — arătă Miller — dar brațul de contact a fost curbat înspre spate, așa că acest dispozitiv poate să facă tic-tac pînă la paștele cailor, dar nu va putea să aprindă nici măcar un foc de artificii. Corpul delict nr. 2 — spuse Miller deschizînd cutia cu detonatori de unde scoase o fuzetă aproape goală. Materialul exploziv fusese extras!

— Spuneai că mai ai să-mi arăți un al treilea corp delict — spuse Mallory fără să-și piardă calmul.

— Da, voiam să vă arăt un spion, un trădător, cel mai abominabil ticălos pe care l-am cunoscut vreodată.

Miller scoase acum din buzunar revolverul pe care îl îndreptă spre inima lui Panais.

— Iuda Iscariotul era nimica toată în comparație cu individul ăsta. Scoate-ți haina, Panais. Dacă nu execuți ordinul în două secunde, trag.

Panais dădu jos haina, ochii săi plini de ură nu pierdeau nici pentru o clipă fața impasibilă a lui Miller.

— Întoarce-te cu spatele — comandă Miller.

— Vă amintiți, domnule căpitan, că acest individ a fost bătut în public de nemți la Creta, flagelat pînă ce i-au ieșit coastele? Spatele lui nu era decît o uriașă rană.

Mallory privi fără să scoată un cuvînt: nici o cicatrice, nici un semn pe această piele netedă și brună!

— Nu sînteți încă convins — spuse Miller.

— Ridică cracul stîng al pantalonului, Iscariotule! Ai două secunde.

Panais ascultă.

— Mai sus, mai sus, băiatule! Și acum scoate pansamentul.

Trecură cîteva secunde, apoi Miller clătină trist din cap spunînd:

— Oribilă rană, nu-i așa? Dezgustătoare.

— Încep să înțeleg atitudinea dumitale — spuse Mallory.

— El a simulat rana ca să poată rămîne în peștera de pe „terenul unde se joacă dracul" atunci cînd noi patru ne-am retras pentru a împiedica pe nemți să urce panta de sub pădure. În peșteră — continuă Miller — el a scris un bilet. Mai tîrziu, pretextînd rana de la picior, a rămas în urma noastră lăsînd biletul într-un loc unde putea fi văzut. Fără îndoială, Panais le-a indicat locul pe unde vom ajunge la drumul de coastă. Așa se explică prezența „comitetului de recepție", căruia i-am furat camionul pentru a ajunge în oraș. Atunci a fost prima dată cînd am început să am bănuieli serioase asupra lui. El ne-a ajuns prea repede pentru un om cu un picior rănit. Dar numai cînd am deschis astă-seară ranița m-am convins definitiv.

— Dar cînd ai început să-l bănuiești pentru prima oară? — întrebă Mallory.

— Vă amintiți că locotenentul Turzig a afirmat că mirosul ienupărului i-a permis să ne descopere?

— Într-adevăr, am ars lemn de ienupăr.

— Firește, dar el a spus că a simțit mirosul pe Muntele Kostos... dar vîntul a suflat toată ziua în direcția contrară.

— Ai dreptate, acest lucru mi-a scăpat complet.

— Vă amintiți că v-am semnalat că el a stat de vorbă cu niște prieteni la Margarita, atunci cînd ne-am dus să căutăm merinde. Acești prieteni erau, bineînțeles, nemții căpitanului Skoda. Astă-seară însă s-a dat de gol. Luki a uitat să-i spună că locul de întîlnire era pe acoperișul casei, iar nu în interiorul ei. El s-a postat pe acoperiș pentru a face semn de acolo, sus, prietenilor săi. Pariem că are o lanternă în buzunar?

Mallory scoase într-adevăr din haina lui Panais o lanternă.

— Panais, vei fi ucis chiar acum — strigă Miller. N-ai nici un cuvînt de spus?

— ?!

Miller ținti direct inima lui Panais și trase două focuri de revolver.

Peste cîteva minute toți membrii grupului erau din nou laolaltă. Telegrafistul Brown părea extrem de agitat.

— Raportul pe care vreau să vi-l fac este extrem de important. Am intrat în legătură cu comandamentul de la Cairo. Se auzea splendid. Am vorbit chiar cu comandorul Jensen. I-am raportat că într-o oră sperăm să fim în interiorul magaziei de muniții din fortăreața Navarone. Jensen mi-a cerut să vă informez că a fost indus în eroare și că flota de debarcare germană, sub cea mai puternică escortă de vedete rapide și avioane ce s-a văzut în Mediterana, nu se va ascunde în timpul nopții în apele arhipelagului Cicladelor ci se îndreaptă direct spre Insula Keros, unde trebuie să ajungă mîine, joi, cu puțin înainte de răsăritul soarelui. El a spus că distrugătoarele noastre, care în timpul zilei fuseseră imobilizate la sud, la căderea nopții s-au pus în mișcare și așteaptă ordine pentru a ști dacă trebuie să forțeze trecerea prin Strîmtoarea Maidos. L-am avertizat că s-ar putea să se ivească vreo piedică, dar Jensen a răspuns că „dacă căpitanul

Mallory și Miller se află în interiorul fortăreței, acest lucru nu se poate întîmpla".

Mallory se uită la ceas: îi mai rămîneau patru ore!

Pentru a înlocui magnetoul și fuzetele cu aprindere întîrziată pe care i le furase Panais era absolut necesar să-și procure o baterie de acumulatoare. Spre norocul lor, Andrea, care ieșise la „vînătoare", a reușit să captureze un camion de pe care demontară acumulatoarele. Se apropia momentul culminant al acestei aventuri aproape de necrezut.

Luki le aduse în ultimul moment două ranițe germane în care se aflau frînghii, amorse, sîrmă de fier și puternici explozivi. Mallory și Miller îmbrăcară uniforme germane și, ascunși în spatele unor butoaie, la mai puțin de 30 m de intrarea în fortăreață, așteptau semnalul convenit din partea lui Andrea. Deodată o serie de explozii zguduiră centrul orașului la mai puțin de 200 m distanță, după care urmă pîrîitul unei mitraliere și din nou alte explozii: era Andrea care, executînd diversiunea plănuită, provocase o panică de nedescris.

Mallory mai așteptă cîteva zeci de secunde, atinse brațul lui Miller, se ridică și începu să fugă nebunește spre poarta fortăreței, ținînd lipită de corp o lungă tijă din bambus. În cîteva secunde au atins grilajul fortăreței, santinelele ieșindu-le în întîmpinare.

— Toată lumea în Strada Treptelor — strigă Mallory. Blestemații de englezi sînt prinși în cursă într-o casă din această stradă. Ne trebuiesc mortiere. Grăbiți-vă, pentru Dumnezeu!

— Dar poarta? — protestă una dintre santinele. Nu putem să lăsăm poarta.

Omul nu avea nici cea mai mică bănuială: cvasi-obscuritatea, ploaia torențială, militarul în uniformă nemțească, vorbind o germană perfectă. Certitudinea unei lupte care se desfășoară foarte aproape... Nici nu era de așteptat ca soldatul să manifeste vreo îndoială.

— Idiotule, Dummkopf! — îi strigă Mallory. De cine vrei să păzești poarta? Englezii sînt în Strada Treptelor. Trebuie să-i distrugem, grăbiți-vă! Dacă ne scapă încă o dată, ne așteaptă pe toți frontul de Răsărit.

Cei doi soldați o luară la fugă în direcția indicată de explozii și dispărură în ploaie și noapte. În cîteva secunde Mallory și Miller se aflau în interiorul fortăreței de la Navarone.

Acolo domnea un haos indescriptibil. Se auzeau ordine, fluierături, motoare de camion care se puneau în mișcare. Sergenții fugeau încolo și încoace pentru a strînge oamenii pe care îi îmbarcau în camioane. Mallory și Miller fugeau și ei pentru a nu fi remarcați printr-o atitudine diferită în mijlocul acestei activități febrile. Peste cîtva timp ei ajunseră la tabloul cu chei. Santinela care păzea tabloul îi privi cu mirare și îndreptă țeava unei puști-mitraliere spre pieptul lui Mallory.

— Lasă arma jos, imbecilule! Unde este comandantul? Grăbește-te, cretinule, e o chestiune de viață sau de moarte.

— Domnul comandant — se bîlbîi santinela — a plecat... Toți au plecat.

— Cum toți au plecat? Dar ăla de colo ce dracu e? — spuse Mallory, indicînd un punct în spatele santinelei.

Soldatul, firește, căzu în cursă și se întoarse: în aceeași clipă o lovitură de judo îl atinse sub urechea stîngă și mai înainte ca omul să cadă la pămînt Mallory deja luase cheile de pe tablou — în total vreo 12 — și le băgase în buzunar. Santinela fu legată și îi băgară un căluș în gură. Mai aveau de trecut un mare obstacol: nu știau cîți oameni păzesc ușa magaziei de muniții, dar în aceste momente de furioasă exaltare acest lucru nici nu-i preocupa prea mult. Deodată Mallory văzu două umbre care se detașară din sumbra intrare a magaziei și își încetini mersul. El trecu lampa în mîna sa stîngă, scoase din buzunar Coltul pe care îl ținea de țeavă și se opri la cîțiva centimetri doar de soldații care veneau în întîmpinarea lor.

— Nu vi s-a întîmplat nimic? — întrebă Mallory, gîfîind. A venit cineva pe aci? Răspundeți repede.

— Da, da, sîntem teferi. Dar ce e zgomotul ăsta?

— Blestemații de englezi au ucis santinelele de la intrare și se află în fortăreață. Sînteți siguri că nici unul din ei nu a ajuns aci? Lăsați-mă să văd.

Mallory lumină masivele lacăte, apoi spuse:

— Slavă Domnului, nu s-a întîmplat nimic.

Și întorcîndu-se, îndreptă lumina orbitoare a lanternei în ochii santinelei, mormăi cîteva cuvinte de scuză și stinse lampa, zgomotul declicului confundîndu-se cu cel pe care îl făcu mînerul Coltului atingînd santinela după ureche, chiar sub cască. A doua santinelă se năpusti asupra lui Mallory mai înainte ca prima să se fi prăbușit. Mallory îl lovi puternic cu Coltul său, apoi rămase nemișcat, auzind de două ori pocnitura revolverului fără zgomot al lui Miller.

— Șmecheri tipii ăștia, foarte precauți; mai există un al treilea pe margine.

— Leagă-i pe ceilalți doi — spuse Mallory, care începuse deja să încerce cheile în masivul lacăt al magaziei de muniții.

A treia cheie îl deschise.

Mallory aprinse lanterna și intră în magazie urmat de Miller. Se aflau acolo cîteva sute de tone de explozive puternice. Cei doi englezi se închiseră pe dinăuntru. Mallory dădu jos ranița din care scoase 30 m de frînghie cu miez metalic. El căută un obiect de care s-o poată lega. În cele din urmă găsi o bară din fier care se întindea la deschizătura cazematei. De această bară legă frînghia și se lăsă în jos, desfășurînd frînghia dincolo de deschizătura cazematei. Ea era singura cale pe care se vor putea salva după ce își vor fi îndeplinit misiunea. Miller începu să facă legăturile necesare între explozivele din magazia de muniții și capsulele de aprindere.

— Avem musafiri — murmură Mallory. Musafiri înarmați cu ciocane de fierari.

— Cum dracu au putut să ajungă aici atît de repede?

— Camaradul nostru care nu mai este printre noi — răspunse Mallory — nu ne-a spus întregul adevăr. El s-a abținut să ne informeze că, deschizînd ușa magaziei, o sonerie de alarmă este declanșată la camera de gardă.

Pentru a provoca explozia era necesară bateria pe care Casey Brown o pregătise pe balconul casei celei

mai apropiate de fortăreață. Mallory, ținînd în mînă tija de bambus prevăzută cu cîrlige la capete, se lăsă pe frînghie în jos. Aceasta era una din operațiile cele mai delicate ale întregii misiuni. Cu mare greutate el reuși să prindă cu cîrligul tijei balustrada balconului unde se afla Brown. De cîteva ori se lovise la cap în coborîre, din cauza oscilațiilor frînghiei. În cele din urmă reuși să fixeze cîrligul de bara balconului și în cîteva secunde bateria fu legată de frînghie. Mallory se cățără pe frînghie și ajunse din nou în cazemată. Brown legă cu mii de precauții acumulatorul, pe care Miller îl trase în cazemată.

Miller, uitînd complet de pericolul ce îi amenința și de drumul de întoarcere de-a lungul falezei, era absorbit de munca ce îl pasiona: în 4 minute el făcu toate legăturile necesare pentru a stabili contactul între acumulator, explozive și ascensorul care aducea din magazia de muniții proiectilele bateriei. Era suficient ca ascensorul să coboare în magazie — ceea ce se va întîmpla îndată ce nemții vor deschide focul — pentru ca roata să provoace un scurtcircuit și să declanșeze detonatorul.

Cinci minute mai tîrziu Miller și Mallory se aflau în balconul unde îi aștepta Brown. După alte cîteva minute Mallory, Miller și Brown, cărora li se atașase și Luki, se găseau în port. Nu întîlniră nici un soldat. Luki îi conduse la vedeta personală a comandantului german, un vas de zece tone, ancorat în permanență la 30 m de țărm. Mecanicul, care servea și de paznic, dormea noaptea pe bord. Acum nu dormea ci privea distrat spre fortăreață. Sub amenințarea revolverului lui Mallory, care îi căzu în spate, el aruncă carabina. Mallory nu voia să-l lovească pe neamț și apoi să-l arunce în apă, căci zgomotul căderii ar fi putut alarma santinelele din port. Îl lovi cu patul revolverului în cap, îl prinse înainte de a cădea peste bord și-l întinse pe punte. Cîteva minute mai tîrziu întregul grup, minus Andrea, se afla pe bordul vedetei. Casey Brown luă în primire motorul pentru a cărui funcționare impecabilă își manifestă toată admirația. Porniră în larg. Mai aveau de trecut un obstacol, și nu dintre cele mai mici: ieșirea din port. Deodată, la aproximativ 80 m distanță, un far începu să le transmită semnale. Brown trecu cîrma lui Luki și răspunse în morse semnalelor, reușind să deruteze inamicul și să cîștige cîteva secunde prețioase — un timp mai lung decît sperase Mallory. Vedeta se afla la mai puțin de 30 m de ieșirea în larg și acest răgaz nu putea să mai dureze.

— Dați viteza maximă cînd o să înceapă „petrecerea".

În momentul cînd Mallory rosti aceste cuvinte, „felinarul" din port încetă să mai semnalizeze și două reflectoare orbitoare, situate de ambele părți ale intrării în port, străbătură întunericul scăldînd întreaga întindere în cruda lor transparență. Doar pentru o secundă: două rafale de mitralieră transformară în țăndări reflectoarele.

După zece secunde ieșiră din port.

— Soldații sînt toți ocupați să scotocească orașul. În orice caz, credeți-mă, am avut un noroc colosal! — spuse Mallory.

— Încetiniți vă rog motorul — spuse Luki. Andrea ne va întîlni undeva pe aci.

— Ești sigur, Luki? — întrebă Mallory...

Nu termină bine fraza, cînd Andrea se apropie înotînd de vasul care stopă. Într-o clipită Andrea se afla pe punte, ud leoarcă, cu fața sa ca o lună plină radiind surîzătoare.

— E un miracol, Andrea — spuse Mallory cu emoție. Nu credeam că te voi mai vedea vreodată.

— O să vă povestesc totul — spuse Andrea rîzînd.

Vedeta porni cu toată viteza spre nord, pentru a evita riscul, puțin probabil, al tirului bateriilor din port; ca coti spre est cîtva timp, apoi luă direcția sud și intră în Strîmtoarea Maidos. Mallory urmărea cu privirea zbuciumul nesfîrșit al valurilor. Deodată zări în depărtare o dîră albă și, arătînd cu degetul, spuse:

— Or fi stînci, Casey?

Casey privi îndelung punctul indicat, apoi, cu un calm perfect, răspunse:

— Valuri provocate de nave. Sînt distrugătoarele care sosesc.

Vedeta opri. Grupul de commando fu luat pe bordul unui distrugător. Cu ochii ațintiți spre fortăreață, Mallory păstra o desăvîrșită tăcere. Satisfacția pe care o resimțea pentru îndeplinirea acestei misiuni aproape irealizabile era umbrită de un gînd trist. Andrea, ca și cum ar fi ghicit sentimentele ce-l frămîntau pe Mallory, spuse:

— Ar fi trebuit să fie aci și Stevens... La asta vă gîndeați, nu-i așa?

Mallory dădu din cap aprobativ. În acel moment o flacără portocalie țîșni din zidul fortăreței. Un proiectil căzu în mare, dincolo de distrugător. Cu o ciudată detașare, Mallory se întreba dacă nemții vor mai trage un al doilea obuz.

El se revăzu în sumbra magazie de muniții înfundată în stîncă. Dar de data aceasta în imaginația sa mai vedea și oameni condamnați fără s-o știe: pe servanții germani. Vedea roțile macaralei care ducea la baterii voluminoasele obuze în ascensor; vedea ascensorul coborînd din nou; vedea firele electrice și roata strălucitoare alunecînd de-a lungul jgheabului de oțel și atingînd încet...

O coloană de flăcări albe se ridică, înaltă de peste o sută de metri, pe cerul nocturn, în timp ce o explozie formidabilă smulgea inima fortăreței de la Navarone.

DROGSPLOZIA

de Ioan GRIGORESCU

Desen de V. OLAC

DROGSPLOZIA

Dosarul drogurilor și al ravagiilor făcute de toxicomanie în lumea Occidentului rămîne deschis. El nu este un simplu dosar juridic, ci, totodată, unul politico-social, ale cărui capete de acuzare depășesc cadrul unei simple delincvențe, fie ea și în proporție de masă. El conține, dincolo de un cutremurător semnal de alarmă, oglinda ascunsă a unei lumi zguduite de grave traumatisme sociale, chinuite de angoase, incapabile să-și dea răspunsuri definitorii marilor probleme care îi traversează existența.

Almanahul Flacăra-1972 vă prezintă cîteva file din acest ipotetic dosar, în viziunea lui Ioan Grigorescu.

Trei sicrie pe un catafalc. Unul de lux, cu capac de bronz, altul de stejar, iar al treilea de scîndură negeluită, dată cu bidineaua muiată în var. Un imens panou fotografic, cît un ecran de cinematograf, cu imaginea unui adolescent care își face singur o injecție în venă. Sub catafalcul cu sicrie goale, o inscripție-avertisment: **„Astăzi, trei newyorkezi vor fi uciși de stupefiante!"** Este tributul zilnic plătit de marea metropolă americană zeului drog, iluziei de paradis artificial, încercării de evadare din realitate prin mirajul ucigător al narcoticelor și halucinogenelor. În fața sicrielor, mișcîndu-se tăcuți prin mulțime, cîțiva tineri poartă pe mînecă o banderolă cu două cuvinte: „Ask me!" (Întrebați-mă!). Nu-i întreabă nimeni, nimic. Lumea tace și privește consternată. Vitrine cu toate stupefiantele și halucinogenele lumii moderne, panouri fotografice care glăsuiesc de la sine: scene de delir și de suferință, priviri apatice, pierdute în neant, morfinomani în culmea decăderii, fumători de hașiș, traficanți, imagini din laboratoare clandestine, disperare, violență, prostituție, cătușe, figuri cadaverice, trupuri scheletice, pupile holbate, vene ciuruite, sudoare rece, rușine și cifre, cifre cu multe zerouri dezvăluind răsunătoarele afaceri ale mafiei care își suge puterea din exploatarea viciului. Tinerii cu banderolele albastre sînt întorși din imperiul morții în piclă, foști narcomani salvați uneori în ceasul al unsprezecelea din ghearele unui sfîrșit tragic, oameni care au mai găsit încă puterea să renunțe și să se lase tămăduiți. Ei sînt ghizii acestei macabre expoziții deschise în sălile Muzeului de istorie a orașului New York, instalată în acest loc consacrat trecutului, ca un semnal de alarmă pentru incertitudinile viitorului.

Cine vor fi cei trei de astăzi? Sicriele anonime nu se referă prin aspectul lor decît la condiția socială a candidaților: bronz, stejar și ladă de brad văruit. Vor fi trei toxicomani de performanță ori trei începători? Trei heroinomani deveniți „incomozi" pentru traficanții care își pot lichida clienții suspecți vînzîndu-le doze mortale sau trei borfași din mafia stupefiantelor, înlăturați de mai marii lor? Trei copilandri, trei adolescenți sau trei oameni în puterea vîrstei? Ori pur și simplu vor fi trei victime ale drogaților, oameni nevinovați, uciși sub impulsul criminal al narcoticelor în vreun deșănțat atac de isterie, furie demențială sau, și mai banal, trei oameni asasinați pe la spate pentru a fi jefuiți de banii necesari unei doze?

Trei sicrie așteaptă să fie umplute și, pînă la ivitul zorilor, vor fi. Aici, între Bronx și Brooklyn, în Manhattan sau în Queens, și vor fi duse în cimitirul săracilor din Long Island sau la un Funeral Parlor, într-o groapă comună sau într-un cavou luxos. Mîine vor fi alți trei și poimîine, patru. Nu este departe ziua cînd o astfel de expoziție va cuprinde numai sicrie, un șir lung, nesfîrșit, imagine apocaliptică a unei lumi devorate de zeul drog care își cere un tribut din ce în ce mai greu în sînge.

Semnalul de alarmă a fost tras. O cutremurătoare întrebare a răscolit conștiințele: se poate oare ca o țară mare și civilizată ca America să fie subminată de o biată plantă cultivată de țăranii umili de pe platoul Anatoliei? Se poate oare ca o întreagă comunitate umană să se trezească orbecăind prin norii picloși ai opiului? Poate că se exagerează, poate că se vorbește prea mult, poate că dracul nu este atît de negru, poate că răul nu este chiar așa de rău, poate că... poate că... Dar de ce, atunci, însuși președintele Nixon a fost nevoit să abordeze problema „în catastrofă"? Astfel de oameni știu ei ce știu, nu glumesc, și oricînd ar fi dispuși să demonstreze că, sub conducerea lor, a curs laptele și mierea și că, niciodată, în trecut, țara lor n-a atins culmile spre care ei ar fi dus-o. Și totuși, conform celor spuse de președintele Nixon în primăvara anului 1970, problema narcoticelor, pînă atunci o afacere polițienească pe plan local, s-a transformat într-o gravă amenințare, subminînd la scară națională sănătatea a milioane de americani. Statisticile, în ciuda labilității cifrelor furnizate de ele într-un domeniu dominat de clandestinitate, atestă că zece la sută din populația țării a fost atinsă de flagel. Bine, au răspuns optimiștii, dar ne rămîn 90 la sută, oameni sănătoși, cărora morbul le este străin. Asta este discuția despre paharul pe jumătate plin sau pe jumătate gol, au replicat realiștii: zece la sută din populația Statelor Unite reprezintă douăzeci de milioane de suflete, și chiar dacă am reduce cifra asta la jumătate, rămîn zece milioane. Vă dați seama ce înseamnă zece milioane de intoxicați, de criminali potențiali, de oameni dispuși să comită orice fărădelege pentru a-și procura doza de otravă fără de care nu mai pot trăi? În ce ritm și cu ce mijloace o să-i vindecăm? Căci flagelul este în plină expan-

siune, tendințele lui sînt de a se propaga și mai mult, infinit mai rapid decît mijloacele de profilaxie. Sîntem în plină „drogsplozie" și deflagrația ei cutremură societatea nord-americană lovind în primul rînd în fondul vital al țării, în tineret.

O anchetă efectuată de unul dintre cele mai serioase organisme de luptă cu toxicomania și traficul de stupefiante, Narcotics Addiction Control Commission (Comisia pentru controlul narcoticelor), atestă că, în statul New York, majoritatea narcomanilor se recrutează pe de o parte din rîndurile păturilor sociale defavorizate, iar pe de altă parte, din rîndurile adolescenților sau ale adulților tineri, indiferent de apartenența socială. Concluzia a dublat neliniștile: ea a pus sub semnul întrebării prezentul și totodată viitorul, prin efectul de perspectivă asupra unei bune părți a tinerei generații, dacă actuala stare a lucrurilor continuă să se perpetueze. Rapoartele poliției americane atestă faptul că aproximativ 30 la sută din numărul delictelor comise în Statele Unite sînt în raport direct cu narcoticele (excluzînd delictele de trafic al stupefiantelor). Valul de delincvență care cutremură astăzi societatea americană este alimentat deci în bună măsură și de către drogsplozie. Numai spargerile și furturile comise în fiecare an de către cei ce caută pe orice căi bani pentru a-și cumpăra narcotice se cifrează la un miliard și jumătate de dolari, sumă care ar fi suficientă pentru lichidarea tuturor plantațiilor de mac opiaceu și de marihuana de pe întreg pămîntul. Dar, se vede treaba că povestea cu drobul de sare n-a fost născocită de noi.

Varietatea narcoticelor folosite constituie obiectul de studiu al specialiștilor. Atenția lor s-a oprit însă, îndeosebi, asupra cîtorva: marihuana constituie prima treaptă în escaladarea viciului, iar efectele ei nocive pe termen lung n-au putut fi încă exhaustiv analizate. L.S.D.-ul provoacă leziuni ireversibile și aduce grave perturbări în echilibrul mental al celor care îl consumă. Opiaceele produc ravagiile binecunoscute, iar produsul lor superior, heroina, obținută prin distilarea și purificarea morfinei brute, tronează de pe vîrful piramidei tuturor stupefiantelor pe care, prin efect și forță de răspîndire, le depășește de la distanță. Numărul heroinomanilor americani este evaluat la aproximativ 200 000, dintre care 100 000 revin numai statului New York. Acest procentaj, „infim" în raport cu populația Statelor Unite, este suficient pentru a provoca grave perturbări ordinii publice. 200 000 de oameni gata de orice, marionete fără voință în ghearele viciului și ale traficanților de stupefiante, înseamnă un criminal potențial pentru fiecare o mie de oameni, și nu un simplu ucigaș de drumul mare, ci un asasin lipsit de autocontrol. Mai grav este însă faptul că heroina a pătruns acolo unde altceva, mai mult decît cifrele, contează: în școlile și liceele americane. Printre cei peste zece mii de morți jertfiți de statul New York pe altarul zeului drog în anul trecut, au figurat numeroși puberi și adolescenți.

Ce-i duce, ce-i mînă, ce-i atrage atît de irezistibil spre sicriele acelea care abia așteaptă să fie umplute? De unde această imperioasă sete de a se smulge din realitate, această frică de plictis, această spaimă de angoasele unei vieți de fiecare zi pline de cruzime și injustiții, această insațiabilă foame după un paradis artificial al cărui nume este, la început, evadarea în piela nesimțirii, apoi dezintegrarea timpului și, în sfîrșit, cea mai atroce dintre morți?

În lipsa unor orizonturi concrete, realizabile, care să dea omului perspectiva unei plenitudini sufletești, se caută evadarea în neant, fericirea în promiscuitate, adevărul în rigolă, puterea de vis în cea mai mincinoasă dintre iluzii, trăirea în netrăire, dragostea în neiubire, frumosul în coșmar, rațiunea în irațiune. Profeții paradisului artificial au pornit în căutarea Nirvanei către Katmandu, cohortele lor jerpelite străbat mările și uscatul cerșind, mizgălind trotuarele cu crete colorate, vînzîndu-și sîngele, prostituîndu-se, lăsîndu-și oasele să albească pustiurile Orientului... Țelul acestor convoaie este un oraș din Nepal, sub Himalaya, unde se ajunge greu și de unde se întoarce și mai greu. Despre acești nomazi, raportul președintelui prezentat în fața Congresului american nu pomenea nimic. Erau însă prea destui sedentarii, cei ce nu-și propuneau să facă decît un voiaj în jurul craniului lor, cei ce-și aduceau Nepalul în Greenwich Village, Katmandu-ul în Harlem, și Nirvana în closetul școlii. Rămîneau cei douăzeci de milioane care reprezentau în ochii președintelui proporțiile dezastrului, impunînd măsuri extreme cu prețul unor mari sacrificii financiare, pentru a bara calea „unui pericol care amenința individul, colectivitatea și generațiile viitoare".

Convins de pateticul apel al președintelui, Congresul a votat o cifră „record" menită să finanțeze lupta cu traficanții de stupefiante, depistarea și izolarea toxicomanilor, dezmembrarea marilor bande internaționale de colportori ai drogului, descoperirea și lichidarea laboratoarelor clandestine pentru prelucrarea opiului, lichidarea culturilor nocive: 135 600 000 de dolari, față de 66 de milioane în 1966 și 105 milioane în 1970. Puțin. Oricît de „record" ar fi această cifră, ea nu reprezintă mai mult decît cifra de afaceri a unei singure „familii" din mafia stupefiantelor care, prin rețelele ei internaționale, procură materia primă din țările producătoare, o prelucrează în laboratoarele clandestine din Europa occidentală, în special din împrejurimile Marsiliei, o transportă peste Ocean folosind sute de terțipuri pentru inducerea în eroare a vameșilor și a poliției, și o „desface" cu gramul și miligramul în mediul narcomanilor. Un kilogram de opiu brut costă, la producător, 400 de dolari. Pentru a fi transformat în morfină și apoi în heroină, este nevoie ca turtele de opiu brut — niște cărămizi brune cu un miros puternic de lapte de mac acrit — să fie aduse din Orient pînă în laboratoarele de prelucrare din Occident. Produsul rezultat, heroina, se vinde angrosiștilor care se vor ocupa cu difuzarea ei pe continent, în Franța, în Anglia, în Germania federală, în țările Beneluxului și ale Scandinaviei sau cu transbordarea peste Ocean, în Statele Unite și Canada, cu prețul de 3 000 de dolari kilogramul. Ajuns în America, în mîinile demigrosiștilor, kilogramul de heroină atinge prețul de 20 000 de dolari, adică 20 de dolari gramul. În stadiul acesta „marfa" este încă ieftină, saltul astronomic al prețului ei făcîndu-se abia la vînzarea cu „amănuntul". Praful alb de heroină amestecat cu lactoză se vinde cu 40 de dolari gramul în plicuri de plastic care nu dezvăluie niciodată cumpărătorilor procentajul exact de narcotic. Trei pliculețe de acest gen îi ajung unui

heroinoman mediu pentru două injecții intravenoase. O singură doză în care heroina depășește în amestec 35 la sută, poate fi mortală. Un gram de heroină pură injectat în sînge provoacă o moarte fulgerătoare prin paralizia mușchilor toracici și asfixie. În felul acesta, traficanții care vor să se debaraseze de un „client" devenit suspect sau jenant îi strecoară, vînzînd „în pierdere", o doză mortală. Pacientul lor nu mai are timp nici să-și tragă acul seringii din venă.

La 40 000 de dolari kilogramul de heroină, „afacerea" se dovedește rezistentă în fața loviturilor date de forța publică. Suma alocată de Congres este egală cu prețul a 3 500 kilograme de heroină, cantitate infimă dacă ținem cont de faptul că producția mondială de opiu este de 2 000 de tone anual, din care nevoile medicinei sînt acoperite de numai 800 de tone. Rămîn la dispoziția traficanților 1 200 tone, o cantitate fantastică, din care socotiți singuri cîtă heroină se poate scoate și transborda în Statele Unite, clientul cel mai gras al traficanților. Chiar dacă numai un sfert din această cantitate ajunge în mîinile narcomanilor, „afacerea" merită toate riscurile, plătite cu vîrf și îndesat de procentajul reușitelor.

Moartea costă, coșmarul se plătește, ce vreți, viața s-a scumpit, riscurile sînt mari, cumpărați din altă parte dacă nu vă convine sau plecați per pedes apostolorum spre Katmandu, într-un an, doi, o să ajungeți dacă nu crăpați pe drum, și fumați acolo opiu brut care pute de te trăsnește! Nu-i preferabil să muriți aci, nu-i mai comod, chiar dacă plăcerea asta costă ceva mai mult? Voi faceți rost de bani, vă privește cum, că de rest ne îngrijim noi. Statisticile oficiale americane arată că, în 1970, numai în orașul New York au fost uciși de heroină 1 100 (una mie și una sută) de narcomani, dintre care 224 de vîrste între 14 și 18 ani. Pentru New York, 1 100 (una mie și una sută) de decese datorate narcoticelor într-un singur an reprezintă de cinci ori mai mult decît numărul morților secerați de drog în deceniul 1960—1970, și de zece ori mai mult decît în deceniul anterior.

Dacă expoziția despre care vorbeam la începutul acestor pagini ar fi fost deschisă între 1950 și 1960, n-ar fi fost expus decît un singur sicriu cu o inscripție: „Peste trei zile, un newyorkez va muri ucis de stupefiante". Zece ani mai tîrziu, ar fi fost două sicrie și două zile. În 1974, trei sicrie într-o zi. Și lupta continuă cu prețul a trei tone și jumătate de heroină, contra 1 200 de tone! Cîte sicrie vor fi peste zece ani?

Într-un „serial" consacrat drogurilor, la începutul anului 1971, de ziarul „Le Monde", doctorul Escoffier-Lambiotte scria: „Anchetele desfășurate între 1967 și 1970, sub control oficial, demonstrează că, numai în regiunea San Francisco, o jumătate din numărul tinerilor și o treime din numărul fetelor în vîrstă de 18 pînă la 24 de ani fumează marihuana și că un mare număr dintre ei utilizează și „alte toxice" (îndeosebi halucinogene). O sistematică depistare prin analiza urinei deținuților din închisorile Washingtonului a relevat, în iarna anului 1970, că 45 la sută din numărul prizonierilor sub 19 ani erau toxicomani. Anchetele desfășurate în școli au demonstrat că, la New York, 25 000 de adolescenți, dintre care 5 000 mai tineri de 16 ani, sînt narcomani. Administrația de stat consideră că o jumătate din numărul școlilor orășenești și o treime din numărul celor din suburbii sînt afectate de grava problemă a drogurilor. „În mai puțin de doi ani, scria un psihiatru newyorkez, toate instituțiile noastre de învățămînt secundar și superior vor fi inundate de heroină"... Școlile din Washington au astăzi la dispoziția lor cîte un polițai sau doi, iar mulți elevi din clasele superioare au primit să poarte pe braț banderola cu literele M.P. (Military Police) și patrulează pe culoare în timpul recreațiilor... O comisie de specialiști trimisă cu un an în urmă în Vietnam să studieze gradul de toxicomanie în rîndul trupelor americane a raportat că o treime dintr-un contingent fumează marihuana... O anchetă desfășurată în primăvara anului 1970 în douăzeci și patru de întreprinderi industriale și bancare din New York a demonstrat că majoritatea lor cunosc încă din 1969 „o situație explozivă" și că, în cursul anului, se aștepta triplarea numărului de funcționari drogați... Serviciul de angajări dintr-o întreprindere a semnalat că un sfert din numărul candidaților prezentau la analizele antidrog un test urinar pozitiv!.."

Strigătul „Help!" înseamnă „Ajutor!" E ultimul strigăt al înecaților, al celor înjunghiați pe la spate, al toxicomanilor aruncați în zvîrcoliri epileptice la pămînt de suferința atroce dată de lipsa narcoticelor, este strigătul disperat al unor tineri cu sufletul hărțuit de coșmaruri, cu trupul ruinat de neputință. Din păcate, el răzbate pînă la urechile oamenilor prea tîrziu, atunci cînd nu mai este nimic de făcut. Frica de pedeapsa oamenilor i-a făcut pe cei căzuți sub sclavia drogurilor să-și ascundă cît mai îndelung viciul ori să și-l mărturisească atunci cînd justiția nu prea mai avea ce pedepsi. De altfel, justiția americană nu condamnă folosirea drogurilor, ci numai deținerea, colportarea și traficarea lor. Ipocrizia de care dă dovadă legislația antidrog este menită să răspundă fariseismului manifestat în sens contrar de partizanii așa-ziselor libertăți totale cetățenești. Cuțitul are două tăișuri, deoarece nimeni nu poate contesta efectul nociv pe care îl exercită narcomanii asupra oamenilor sănătoși, forța lor de contagiune, propagarea epidemiei la umbra legii. Conform principiului că fiecare individ poate dispune cum îi convine de persoana sa fizică, oricine este liber să înghită ce vrea, sîrmă ghimpată, cale ferată, cea mai sinistră dintre otrăvuri, asta îl privește, dar ferească sfîntul să fie prins cu un dram de heroină în buzunar, că atunci se aplică neînduplecat constituția. În sînge sau în burtă, e altceva. Te-ai îndopat cu ce-ai vrut, n-ai decît să strigi: „Help!", că-ți vine. Trei sicrie așteaptă în expoziția deschisă în simpaticul Muzeu de istorie a orașului New York, unul de bronz, altul de stejar, iar ultimul de brad văruit. Poți să-ți alegi după punga familiei.

Și totuși, strigătul acesta a cutremurat conștiințele. Ați văzut vreodată un copil beat sau o femeie căreia i-a venit sorocul, dar nu poate să nască? Cam așa arată un narcoman în criză. Cum să nu-l ajuți? Cum să n-o faci, cînd el era poate o speranță a familiei, un elev eminent, un tînăr care abia își făcea ucenicia la meseria de om, un soldat cuprins de disperare, un pilot căruia i s-a încredințat manșa unui bombardier atomic, o tînără însărcinată care urmează să aducă pe lume speranța zilei de mîine? Poliția are elicoptere, bastoane de cauciuc, care blindate, cătușe. Psihiatrii au cămăși de forță, dușuri înghețate,

magini de detectat minciuni, ferestre cu zăbrele și ziduri acoperite de saltele groase în care nici măcar nu îți poți sfărîma capul... Iar dincolo există aceeași lume care te duce de unde ai plecat...

Singurele rezultate cu adevărat revelatoare în lupta cu toxicomania, la raportul de forțe actual, le-au obținut echipele de foști narcomani care, cu sprijinul statului sau al municipalităților și cu contribuția benevolă a cetățenilor, au format asociații antidrog deschizînd cîteva case de dezintoxicare și de reeducare a confraților lor care persistă în viciu. Dar o cură completă la „Ozone House" sau la „Daytop Village", la „Synanon" sau la „Phoenix", costă aproximativ 14 000 de dolari, suma aceasta reprezentînd cheltuielile de tratament și întreținere a pacienților pe o perioadă de aproximativ un an.

Un narcoman nu dispune niciodată de suma aceasta, din simplul motiv că, dacă ar avea-o, ar cheltui-o pe narcotice și nu pe cure antidrog. Și cine să i-o dea, cînd șase milioane de familii americane au un venit sub limita minimului necesar, înscriindu-se în categoria celor mai săraci cetățeni ai Statelor Unite? Rămîn subvențiile, întotdeauna drămuite, chetele pe la parohii, gestul vreunui milionar care și-a văzut odrasla salvată, autogestiunea, întreținerea prin slabele forțe proprii, ușile trîntite în nas, insensibilitatea opulenței, cerșitul, strigătul de alarmă, acel „Help!" patetic, ajutați-ne ca să putem ajuta!

Dacă cineva își închipuie că, într-o zi, toxicomanii vor veni singuri și vor face coadă în fața centrelor de dezintoxicare și de redresare, comite o profundă eroare. Prins de poliție, el devine prizonierul unei celule comune, mediu perfect pentru escaladarea viciului și numai un infim procentaj ajunge în spitalele specializate sau în stabilimentele unor entuziaști. Restul va fi restituit trotuarelor „calde" și va recădea în pînza de păianjen țesută prin unghiurile vieții interlope de traficanții viciului.

Ozone House, Daytop Village, Synanon sau Phoenix sînt doar niște oaze ale revenirii la rațiune într-o lume fraționată, stabilimente cu o viață precară a căror singură mîngîiere este reintegrarea în societate a cîtorva duzini de tineri ce păreau iremediabil pierduți, invidia psihiatrilor, recrutarea foștilor toxicomani în rîndul celor mai convingători militanți ai luptei antidrog. Căci cel mai pilduitor exemplu este cel furnizat de foștii narcomani salvați prin cine știe ce miracol, reintegrați în viața obișnuită, redați societății, familiilor, dragostei, mîngîierilor femeii iubite, visolor simple cu flori, cu copii, cu bucurii mărunte, omenești... Tinerii aceștia care te primesc în casa lor îți vorbesc același limbaj: le-a fost și lor greu, dar au rezistat și au învins, viața printre ei e plină de rigori, dar nu este nici ca la închisoare, nici ca la spital.

Faptul că foști toxicomani au putut să cîștige încrederea colectivităților care le-au pus la dispoziție mijloacele necesare desfășurării noii lor activități atestă valabilitatea principiului makarenkovist și dă o lovitură redutabilă teoriei despre irecuperabilitatea consumatorilor de stupefiante. Acceptați în casele girate de ei, pensionarii sînt obligați să se supună unor norme și regulamente de conviețuire a căror încălcare implică o suită de pedepse morale. Disciplina este liber consimțită, tratamentul curativ însoțit de o îndelungată pregătire psihologică, rezultatele obținute consolidate printr-o activitate folositoare întregului colectiv, succesul încununat de atribuirea unor mici responsabilități care îi redau pacientului încrederea în forțele proprii și sentimentul utilității sale. La capătul perioadei de dezintoxicare, asociația asigură foștilor săi pacienți, deveniți coasociați, plasamente în muncă și o asistență morală nelimitată.

Reunită în ultima zi a lui februarie 1970, o dezbatere a savanților europeni din lumea medicinei, care și-a propus contracararea ravagiilor produse de toxicomanie, a fost nevoită să defileze pînă la spitalul Sainte-Anne din Paris printre șirurile de „contestatari" care manifestau contra așa-numitelor „represalii-tratament".

„Aștia-s bolnavi sau revoltați"? — se întrebau savanții. Doctorul Lucien Lévy, neuropsihiatru la spitalul Perray—Vaucluse, avea părerea lui: „Sînt amestecați. Narcomani înrăiți și ocazionali. Primii trec printr-un stadiu de consum cronic, pentru care drogul este o necesitate „vitală" și îl procură prin orice mijloace, în cantități din ce în ce mai mari, drogîndu-se așa cum alții se alcoolizează. Aceștia sînt nevrozați, nevropați, bolnavi mintali, aproape irecuperabili sau foarte greu recuperabili, după cure îndelungate și repetate, care de cele mai multe ori sfîrșesc prin a eșua. Între altele, trebuie menționat faptul că o singură cură minimă, de trei luni, costă cam 14 000 de franci noi, aproape trei mii de dolari. De unde să se găsească atîția bani, oricît de mare ar fi grija și generozitatea statului, cînd, de cele mai multe ori, după luni și luni de îngrijiri și tratamente, imensa majoritate a celor dezintoxicați recad din nou în viciu? Ceilalți, „ocazionalii", sînt toxicomani în devenire, oameni care au început cu o țigară de marihuana și escaladează viciul urcînd treptele stupefiantelor către morfină, heroină și L.S.D. Mulți dintre ei se droghează dintr-un sentiment de revoltă față de societate, din disperare sau din refuzul de a se integra, alții, din snobism sau din pură curiozitate, să vadă „cum este", căutînd o intensificare a senzațiilor sau o realizare a euforiei. Cei mai mulți devin cronici, terminînd printr-o suită de crize repetate și dobîndind leziuni grave ale cortexului și ale sistemului nervos. Deși recuperabili prin procedee cunoscute de dezintoxicare și prin cure psihoterapeutice de lungă durată, ei pot recădea ușor, deoarece o dată prinși în plasa traficanților de narcotice se pot cu greu debarasa de cei care scot de pe urma lor venituri copioase".

— Bine, dar cîți sînt? Oare nu există tendința „umflării" cifrelor pentru ca spaima să joace rolul de stavilă după dictonul care glăsuiește că „frica păzește pepenii"?

— Cîți sînt? Cîți sînt? Mereu aceeași întrebare, ca și cînd ne-ar reconforta ideea unei cît mai reduse minorități. Frica nu mai păzește nimic aici căci, oricît de paradoxal ar părea, unii se droghează din frică. Din teama zilei de mîine, din nesiguranța prezentului, din frica de a privi lucrurile direct în față și chiar din spaima de a fi prinși. Vreți cifre? — întreabă Royer. Avem și cifre. În sfîrșit, datorită Institutului francez pentru opinia publică, le avem. Dar ce concluzii să tragem? Că flagelul încă nu constituie la noi o epidemie? Dacă asta pare cuiva reconfortant, n-are decît s-o facă. La întrebarea: „Dacă vi s-ar oferi o țigară de marihuana, ați fuma-o?", au răspuns „desigur" trei la sută din cei chestionați, iar alți cinci la sută au declarat „probabil". Deci, opt la sută, „da"! Aproape ca în America: patru americani dintr-o sută au

fumat deja marihuana, iar alți patru se declară „tentați" s-o facă. Să tragem de-aici concluzia că noi încă nu sîntem atît de „pourris" (putrezi) ca locuitorii Statelor Unite? Sau că, slavă Domnului, 92 la sută dintre cei invitați să se drogheze ar zice „nu" sau „probabil, nu"? Asta ne-ar reconforta?

Doctorul Claude Olievenstein de la Villejuif este prin însăși fizionomia sa un om antidrog. Brun, corpolent, cu sprîncene groase ca niște mustăți ținîndu-i streașină unei priviri agere, scrutătoare, acest psiholog de renume mondial și-a consacrat o bună parte din viață luptei cu urmările nefaste ale consumului de stupefiante, îndeosebi de către tineret. Are vreo cincizeci de ani, emisfera anterioară a craniului ușor dezgolită, perciuni bogați cu fire cărunte, o voce guturală, dar un ton blînd, calm, șlefuit de dificila și complicata muncă de redresare a sufletelor bolnave. Ciudat mi se pare însă că omul acesta, a cărui întreagă făptură denotă un imperturbabil echilibru spiritual, izbucnește coleric: „Mi-e de ajuns! Gata! Uneori am impresia că mă lupt cu morile de vînt. Poliția se laudă că depistează zece la sută din numărul narcomanilor. Iar noi reușim să tratăm cu succes abia unu la sută dintre aceștia. Proporțiile flagelului cresc în progresie geometrică față de creșterea aritmetică a măsurilor de profilaxie. Cu cîțiva ani în urmă, consideram că stupefiantele nu sînt în Franța decît un „monstru exotic". Astăzi, constatăm că răspîndirea lor a devenit brusc îngrijorătoare.

— „Mal du siècle"? (O boală a secolului?)

— Aveți nevoie de etichete? Mai curînd, „mal de la société"! Peste 1 700 de traficanți ai drogului și intoxicați au fost descoperiți în 1970, față de 1 200 în 1969 și 181 în 1968. Proporția grăiește, prin comparație, de la sine. Dispensarul meu din strada Guilleminot a primit anul acesta la tratament 172 intoxicați, exact procentul de unu la sută din numărul celor prinși. Ați studiat „dosarul drogurilor" deschis de Jean Cău în „Paris Match"? Statistica furnizată de el este implacabilă: în 1965, poliția a descoperit două grame de opiu. În 1969, 613 000 grame. Heroină: 18 000 și 106 000; morfină: 3 000 și 278 000; L.S.D. 3 doze și 3 500; canabis (marihuana, hașiș, „chanvre indien"): 17 000 și 180 000. Fantastica creștere apare, în ochii oricui, irefutabilă! Ce vreți? Poliția va afirma întotdeauna că explozia stupefiantelor n-a cunoscut, în realitate, o astfel de proporție și că doar perfecționarea mijloacelor de detectare și descoperire a traficanților și a toxicomanilor a dus la recoltarea unor cifre atît de revelatoare. Dar asta nu înseamnă altceva decît că în anii trecuți realitatea era alta decît cea înfățișată de rapoartele ei. Boala este veche de cînd lumea și pămîntul, doar proporțiile ei s-au amplificat considerabil în zilele noastre. Ar fi însă absurd să atribuim — așa cum vor să facă unii — un substrat protestatar propagării viciului. El este mai curînd modă, mimetism, imitarea Americii, așa cum ne-am obișnuit s-o copiem mai mult în ceea ce are rău. La începutul anului 1971 am descoperit într-o serie de licee din cartierele luxoase ale Parisului destui elevi care „încercaseră" cocaina, eterul, medicamentele antiparkinsoniene, chiar și oja de unghii și siropurile împotriva tusei luate nu cu lingurița, ci cu flaconul. Îmi place să cred, și știu că așa este, că cei ce contestă, protestatarii dintotdeauna ai unei lumi setoase de perfecțiune, luptă pe bazele unei teorii avansate, ale unei ideologii, nu amestecînd peste 380 de produse farmaceutice care au în compoziția lor stimulente, tranchilizante sau barbiturice, în cocteiluri capabile în cîteva minute să prăbușească un cal sau un elefant. Așa că, chestia asta cu „protestul" să le fie spusă naivilor, nu unui psihiatru.

L-am întrebat în timpul dezbaterii de la Sainte-Anne pe profesorul american Taddeush Mann, șeful catedrei de psihologie de la Universitatea din Cambridge, dacă există vreo legătură între drog și sexualitate și în ce măsură toxicomanii consideră stupefiantele afrodiziace.

— Nimic mai fals decît această teorie, mi-a răspuns celebrul doctor. În realitate, stupefiantele sînt antiafrodiziace, în ciuda mentalității cultivate în sînul opiomanilor și a unei literaturi care a exaltat paradisul artificial. Iluziile complexaților și ale inhibaților, din rîndurile cărora se recrutează cel mai adesea clienții traficanților de stupefiante, nu pot fi date drept realitate. Visul lor nu este altceva decît poleiala unui coșmar, „luna de miere" a celui logodit cu senzațiile halucinației devine curînd „viață de fiere", toxicomanul suferind nu numai de grave tulburări mintale dar și de o bruscă scădere a libidoului, a potenței și a fertilității. Căci dacă „paradisul" narcomanilor este în mod cert artificial, infernul lor este cu totul și cu totul real. Splendorile erotice cu care se laudă cei ce consumă cu regularitate opiu sau canabis se datorează mai mult nevoii de a-și justifica într-un fel viciul de care nu se pot debarasa, impotenței lor fizice reale și imposibilității de a-și tălmăci altfel senzațiile halucinante și euforizante.

Alte două narcotice de origine vegetală cunoscute astăzi de marele public, mescalina și psilocybina, intră în categoria drogurilor psihometice sau psihedelice. Acțiunea lor halucinogenă este asemănătoare cu cea produsă de chimicalul sintetic cunoscut sub numele de L.S.D.-25 sau dietilamida acidului lysergic, a cărui ingerare în doze infime — de 0,05 la 0,3 miligrame — provoacă instantaneu halucinații de o mai scurtă sau mai lungă durată. Unul dintre confrații mei, doctorul Wakefield de la Berkeley, a studiat „pe viu" efectele drogurilor psihedelice interogînd imediat după o „partidă" de L.S.D. pe cei ce abia ieșiseră din „voiaj". Relatările lor descriu mai curînd o senzație de tulbure ralenti, un soi de descompunere a timpului, decît vreo stimulatoare experiență à la „dolce vita". Singura certitudine medicală, după studierea efectelor nocive ale narcoticelor halucinogene, este demonstrată de anomaliile cromozomice provocate de stupefiante în toate celulele organismului, inclusiv în celulele germinatorii. Unele neuroleptice, tranchilizante și euforizante folosite în medicină, dar care totodată constituie obiectul de abuz al narcomanilor deghizați, pot provoca dereglări grave în alăptarea pruncilor, în desfășurarea ciclurilor menstruale, în apariția unor caractere fiziologice feminine la bărbați, o diminuare progresivă, certă, a potenței sexuale. În țara mea, fiecare al patrulea adult ia cu regularitate un medicament psihotrop. Majoritatea folosesc tranchilizantele, o bună parte sedativele, iar o minoritate, stimulentele pe bază de amphetamine. În zece ani, numărul acestora a crescut de aproape patru ori, astăzi peste un sfert din populația Statelor Unite avînd nevoie ba de calmante, ba de stimulente, ba de sedative. O bună parte dintre aceștia sînt narco-

mani potențiali prin dependența lor de narcoticele conținute de medicamente.

Confratele meu de breaslă B.R. de la pagina de fapte diverse a cotidianului „France-Soir" este un excepțional vînător de senzațional, pe care îl tratează printr-o optică de ziarist militant. Dacă nu mi-ar fi făcut o dată teoria importanței faptului divers pentru diagnosticarea gradului de sanitate sau de insanitate a lumii în care trăim, n-aș fi știut să-i citesc cum se cuvine articolele și reportajele și nici să-i descifrez, printre rînduri, adevăratele intenții. Din vastul dosar al „drogsploziei" el și-a extras ca temă de predilecție descrierea modului cum sînt descoperite marile bande de traficanți. Pentru aceasta și-a făcut o serie de relații valoroase printre membrii brigăzilor de luptă antidrog ale poliției franceze și ale Interpolului.

— Aici se află unul dintre nodurile întregii probleme, îmi spune el. Monstrul trebuie lovit la cap, în pungile de venin de sub colții cu care mușcă, nu în picioarele lui de miriapod ce cresc pe măsură ce i le tai. Numai extirparea culturilor de plante opiacee și halucinogene, problemă care nu poate fi doar a statelor producătoare, descoperirea bandelor de traficanți internaționali, lichidarea laboratoarelor clandestine, aplicarea unor pedepse excepționale tuturor delincvenților majori prinși și judecați, tratarea faptelor lor ca niște crime colective comise asupra spiritului vor da rezultatele dorite. La noi, cineva care a comis o dublă sau triplă crimă, din sadism sau cu premeditare, riscă să-și piardă capul sub cuțitul ghilotinei; în schimb, un mare traficant de narcotice care, în mod indirect, poate avea la activul său zeci și sute de crime, scapă cu cîțiva ani de închisoare și amenzi de valoarea unui geamantan cu heroină.

L-am întrebat o dată dacă meseria pe care o face nu implică unele riscuri, scrisul său depășind simpla relatare a unor fapte, iar articolele fiindu-i deseori evocate de acuzatori. Mi-a răspuns cu dezinvoltură:

— Am confrați care merg să scrie reportaje sau să filmeze în Vietnam, unii dintre ei dispar sau cad cu arma lor în mînă — aparatul de filmat sau de fotografiat. Pe lîngă riscurile lor, ceea ce mi se poate întîmpla mie este floare la ureche. Am fost deseori amenințat, dar uite că încă trăiesc.

Acest „încă" mi s-a părut de un optimism nemărginit.

La o sută de pași de Etoile, în spatele primului bloc de pe Avenue Victor Hugo, pe străduța care poartă numele poetului Paul Valéry, se află o clădire nu prea mare, în stilul barocului tîrziu, ale cărei obloane metalice de la parter nu se deschid aproape niciodată. De altfel, gardul de fontă care protejează curtea cu gazon din fața casei este căptușit cu tăblii de metal vopsit în verde, iar poarta ca o ușă de seif nu lasă să pătrundă în interior nici o privire curioasă. Aici se află sediul Interpolului.

La etajul al treilea al acestei clădiri, într-o cameră de dimensiuni relativ reduse, un planisfer acoperă un întreg perete. Pe el sînt trasate căile utilizate cel mai frecvent de traficanții de narcotice în transportarea clandestină a blestematei lor „mărfi". Peste continente, peste mări și oceane, peste lanțuri de munți și pustiuri, săgeți șerpuitoare duc din Orient și din Asia Mică, din Africa de nord și de sud, din America Latină și centrală, către punctele fierbinți de desfacere a stupefiantelor — Europa centrală și occidentală, Peninsula Scandinavă, Insulele Britanice, dar, mai ales, către marile metropole ale Statelor Unite și Canadei. Cu caii, cu cămilele, cu joncile, cu camioanele, cu autoturismele, cu vapoarele și avioanele, aceste săgeți indică toate mijloacele de transport „clasice" și moderne folosite de traficanți pe traseele dintre producători, laboratoarele de prelucrare și consumatori.

Marsilia a devenit o adevărată placă turnantă a transferului de narcotice, principala bază occidentală de prelucrare a opiului brut în morfină și heroină, citadela mafiei stupefiantelor, punctul unui permanent asediu al poliției franceze, al Interpolului și chiar al F.B.I.-ului american, împotriva fantomaticelor laboratoare instalate prin subsolurile unor vile izolate, prin apartamente situate în cartiere de lux, în calele unor iahturi și ambarcații de plăcere din rada portului. Mi se spune că, recent, șefii poliției americane și-au acuzat confrații francezi de prea multă încetineală în aplicarea măsurilor pentru lichidarea centrelor de trafic de la Marsilia și că, în momentul de față, brigăzile de luptă antidrog sînt dotate cu consilieri americani. S-a ajuns la semnarea unui acord franco-american, considerat de presă ca o „primă piatră la temelia unei gigantice organizații internaționale puse în slujba luptei cu traficanții de stupefiante". Hazardul, care de atîtea ori le-a dat apă la moară anchetatorilor, sau poate că o abilă regizare a momentului a făcut ca, chiar în ziua publicării știrii despre semnarea acordului dintre cele două poliții, ziarele pariziene să insereze ample reportaje în legătură cu capturarea a 358 kg de morfină, descoperită la bordul iahtului „La Rieuse" în golful Saint-Louis-du-Rhône, și arestarea unuia dintre capii traficului marseillez de stupefiante, un anume Edouard Toudayan, căzut în plasa poliției imediat după arestarea a patru dintre ciracii săi. După dezmembrarea bandei Stefani — Piazza — Vinceloni — Carbuccia—Franceschi din 1963, un laborator clandestin a fost distrus în Roquefort—la—Bedoule prin februarie 1965, iar doi ani mai tîrziu, la bordul unei nave sub pavilion turc, „Karadeniz", au fost descoperite 200 kg de opiu și morfină. În septembrie 1967, scafandrii au scos de pe fundul portului Marsiliei 150 kg de morfină, scufundată de pachebotul turc „Aknediz" într-un loc anume, de unde urma să fie „pescuită" de membrii unei bande de traficanți; în luna mai 1969 s-au descoperit 130 kg morfină într-un laborator clandestin din mahalaua Mazargues a Marsiliei, prilej cu care a fost prins pentru a doua oară în flagrant delict „crescătorul de pui de găină" Albert Veran, arestat în 1964 la Aubagne împreună cu alți trei traficanți și pedepsit „crunt" de justiție cu o condamnare la trei ani de închisoare. Prin mîinile pașnicului „avicultor" trecuseră sute și mii de kilograme de stupefiante, milioane de doze de otravă fuseseră prelucrate de el, provocînd cine știe cîte morți și pierderi irecuperabile de minți cîndva sănătoase, și pentru toate acestea primise o mie de zile de pușcărie, cîteva minute pentru o victimă.

Pedepsele aplicate la noi traficanților prinși sînt derizorii" — scrie René Backmann în „Le Nouvel Obser-

vateur". După ispășirea sentințelor, majoritatea delincvenților își reiau activitatea, în ciuda faptului că recidiva le poate aduce dublarea pedepselor anterioare.

Interpolul dispune de o amplă documentare cu privire la majoritatea modalităților folosite de traficanți în transportarea ilicită a stupefiantelor. Și totuși, cea mai experimentată poliție nu se poate lăuda că reușește să captureze mai mult de o zecime din cantitatea stupefiantelor traficate. Vama unui aeroport ultramodern cum este Idlevildul, echipat după ultimul strigăt al modei în materie de depistare a traficanților, este dotată cu un creier electronic capabil să obțină în cîteva secunde, prin intermediul Interpolului, toate informațiile privitoare la persoana unui suspect care coboară dintr-un avion. Puncte de observație prin televiziune în circuit închis, fotografii transmise cu rapiditate prin sistemele belino, un voluminos repertoriu de mare operativitate în care sînt înseriate mii de fișe, toate acestea fac ca, printr-o întîrziere de numai cîteva secunde a grupurilor de pasageri, să fie „filați" cu discreție zeci de mii de călători care aterizează zilnic pe aeroport.

Proporțiile unui aeroport cum este „Kennedy", unde aterizează și decolează un avion la fiecare minut, lasă traficanților experimentați destule portițe de scăpare din plasa poliției, și vînatul „gros" nu poate fi prins decît pe baza unor informații rezultate din urmăriri de lungă durată. De cele mai multe ori, „filatul" este lăsat să treacă cu marfa lui și supus unei permanente observații menite să ducă la prinderea unei întregi rețele.

Drumul invers al acestui itinerar, de la porțile New Yorkului pînă la punctul de pornire, dezvăluie calea opiului în secolul douăzeci, indicînd locurile unde ar trebui începută lupta, și nu terminată. Fiți buni și derulați pe ecranul imaginației dumneavoastră acest drum invers, și veți descoperi simplitatea poveștii cu drobul de sare.

Narcotics Bureau a fost informat printr-o telegramă cifrată că, la bordul unui avion care a decolat de pe aeroportul Orly al Parisului, a fost încărcat un voluminos colet cu aparatură electronică, dar care, în realitate, conține o importantă cantitate de heroină. La aterizarea avionului semnalat, înainte ca ușile cabinei și ale calei de mărfuri să se deschidă, jepurile poliției sînt pe pistă. Planul de luptă este stabilit, încărcătura urmează să fie controlată și coletul păstrat pînă cînd va fi solicitat de destinatar care, bineînțeles, va fi supus urmăririi, scontîndu-se capturarea unei întregi bande. Bagajele sînt descărcate, pasagerii și le iau în primire și părăsesc aeroportul, doar cîteva lăzi rămîn, printre care și coletul cu „aparatură electronică". Dar la investigația conținutului său poliția nu găsește altceva decît niște bucăți de lemn ca pentru un uriaș joc de domino. Sparte, așchiate cu furie, ele nu dezvăluie altceva decît cea mai banală fibră de brad. O rapidă cercetare a celorlalte colete duce la descoperirea unei lăzi goale, în care se aflau un scaun, o pătură și nimic altceva. Dezlegarea enigmei nu era prea complicată. În lada cu scaun călătorise un pasager clandestin. În timpul zborului, a ieșit din ascunzătoarea lui și a transferat heroina din coletul „electronic" în geamantanele unui pasager — stăpînul stupefiantelor, care călătorea comod într-un fotoliu din cabină — punînd în loc bucățile de lemn cu care acesta își umpluse valizele. La aterizarea avionului, pasagerul clandestin, îmbrăcat probabil într-o salopetă de-a lucrătorilor aeroportului, a putut coborî neobservat, în vreme ce complicele lui trecea calm pe sub ochii vameșilor, încîntați de perspectiva primei generoase care îi aștepta. Nici Interpolul, nici F.B.I.-ul, nici copoii cu nasul fin de la Narcotics Bureau nu și-au putut explica pînă acum dacă afacerea aceasta n-a fost o sfidare deschisă adresată lor de vreuna din puternicele bande de traficanți, presupunîndu-se că însuși informatorul anonim care avertizase poliția franceză (coletul se verificase la Orly, înainte de decolarea avionului) nu aparținea ingenioasei bande.

Derulat invers, filmul căii moderne a opiului ar trebui să ducă de la Idlevild la Orly, de aici la Marsilia, într-unul din cele zece-douăsprezece laboratoare clandestine care l-au transformat în heroină, și de aici într-una din numeroasele ascunzători ale unui cargou de pe rutele maritime ale Mediteranei. Cargoul și-a primit încărcătura dosită în ascunzători, undeva, pe coasta Siriei sau a Libanului, unde fusese adusă din Afganistan sau din Turcia, cărată cu cămilele sau cu catîrii, sub forma ei primară de latex extras din mac opiaceu sau de morfină brută. Extragerea ei s-a făcut cu mijloacele primitive ale țăranilor de pe platourile înalte ale Afganistanului sau Anatoliei, cultivatorii ogoarelor de mac, care în ciuda limitării parcelelor în funcție de cerințele pieței medicale scot de pe ogoarele lor de două ori mai mult opiu decît pot desface pe piața oficială, restul vînzîndu-l la negru traficanților de stupefiante pentru a putea birui sărăcia lor ancestrală. Aici începe și aici ar trebui să se încheie ciclul infernal al otrăvii. Aici, pe ogoarele mascate de alte culturi, în hîrdaiele murdare în care este colectat laptele de mac, sub frămîntarea picioarelor chinuite, cu călcîiele crăpate de munca pămîntului, care tescuiesc latexul opiaceu, aici unde hrana este pe sponci, unde viața e cumplit de grea și unde nimeni nu visează nici un paradis artificial, ci numai pîine. Aici, la începutul drumului, sînt o sută de mii de familii flămînde, iar dincolo, departe, la capătul lui, peste Ocean, după parcursul plin de riscuri și tenebre în lungul căruia otrava a lăsat o dîră tot mai îngroșată de aur, douăzeci de milioane de intoxicați, de îmbolnăviți, de minți rătăcite.

Și trei sicrie care așteaptă să fie umplute într-o singură zi.

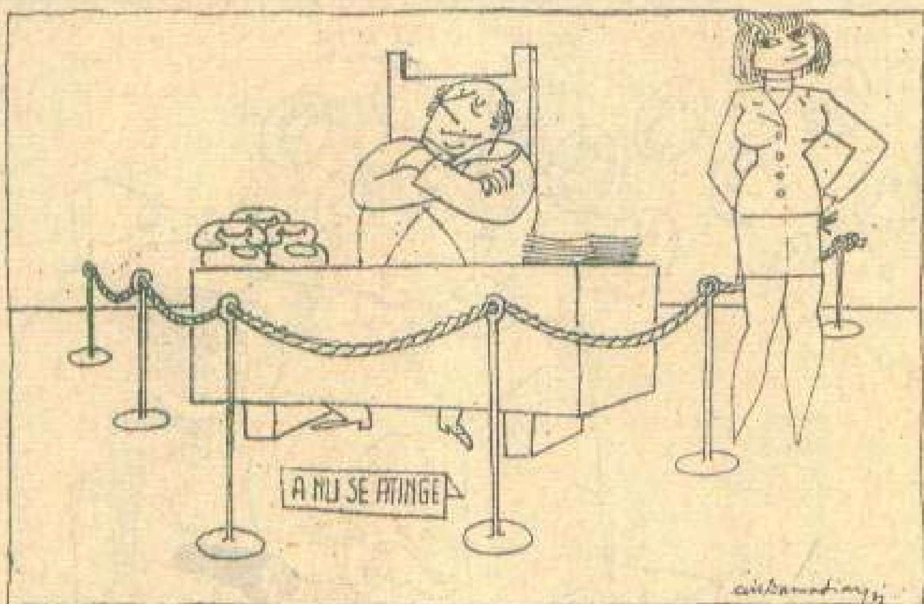
Îl întreb pe B. R. de la „France-Soir" dacă poate afla cine sînt cei trei morți ai New Yorkului din ziua cînd închid această pagină. Îmi cere un răgaz de cîteva ceasuri pentru a-și stabili contactele necesare și îmi telefonează chiar în momentul cînd bat ultimele rînduri la mașina de scris:

— Au fost patru: o fată de șaisprezece ani, Ingrid Rey, moartă în toaleta unui dancing de pe Broadway, un student în vacanță, Norman Stanley, fugit dintr-un centru de dezintoxicare, un negru din Harlem, neidentificat, și un sergent G.I., Arthur Brown, întors de două luni din Vietnam. Te mai interesează și alte detalii?

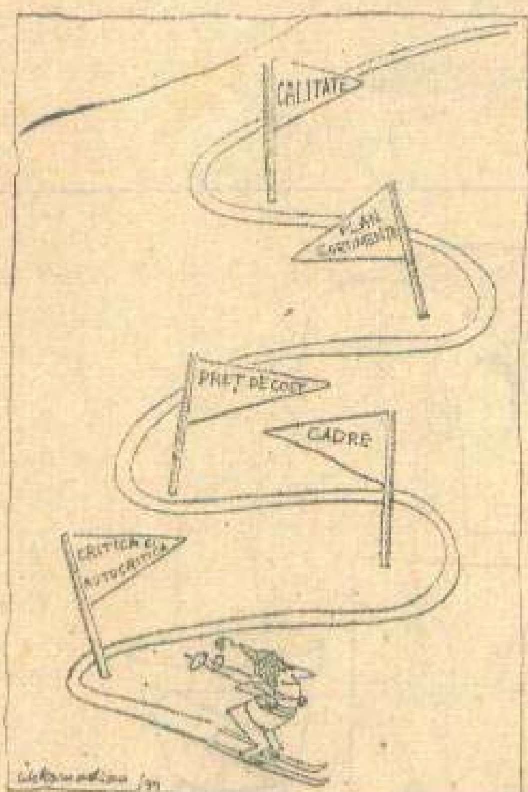
— Nu, mulțumesc.

Mai trebuia un sicriu.

UMOR de Cik DAMADIAN

„Piesă de muzeu!"

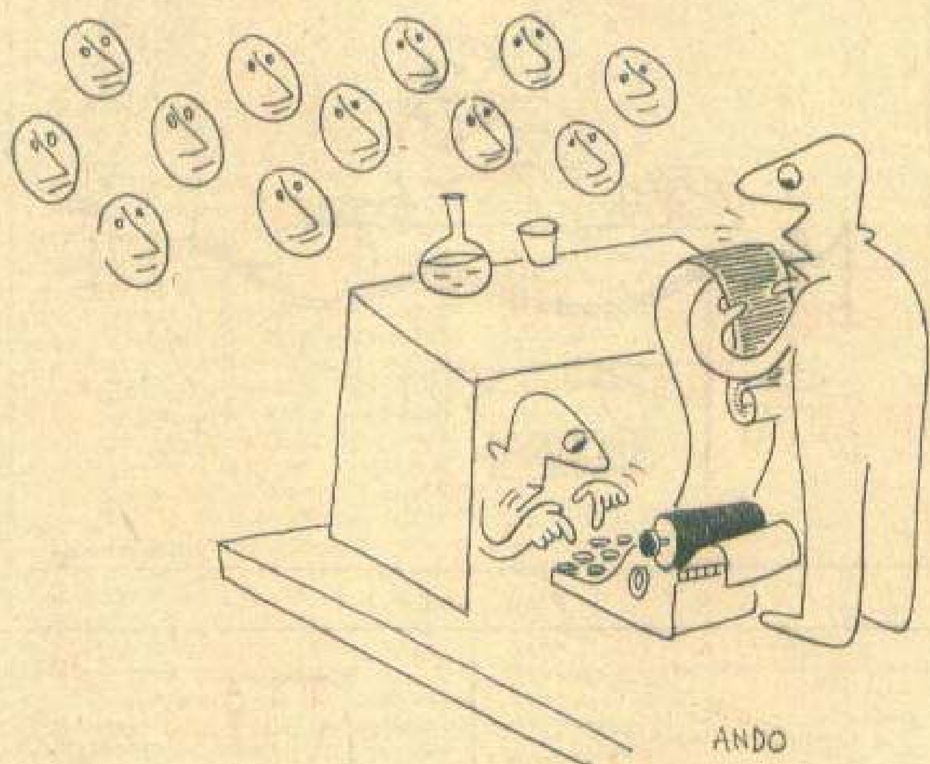

Raport de activitate...

— Noi doi care scoatem bani și din piatră!

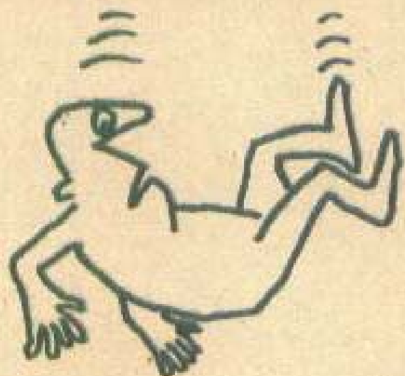
UMOR de ANDO

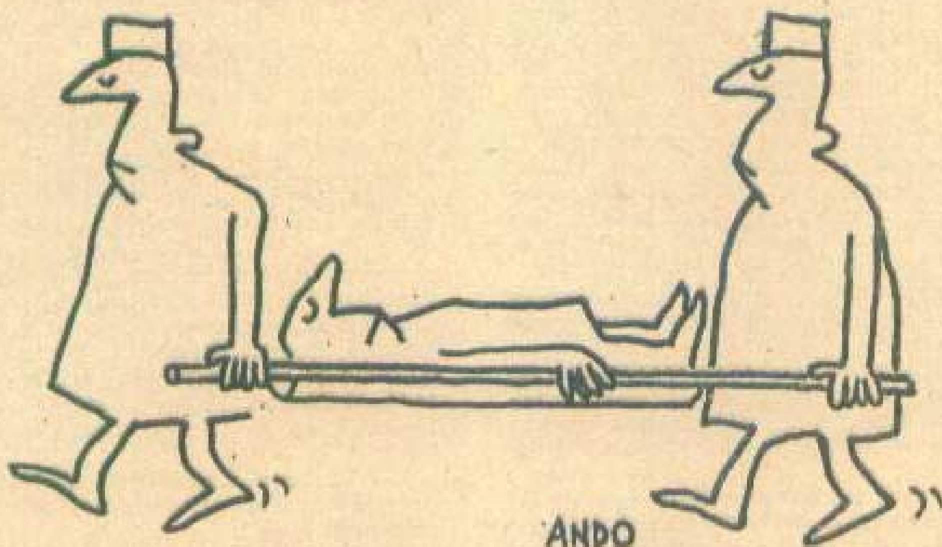

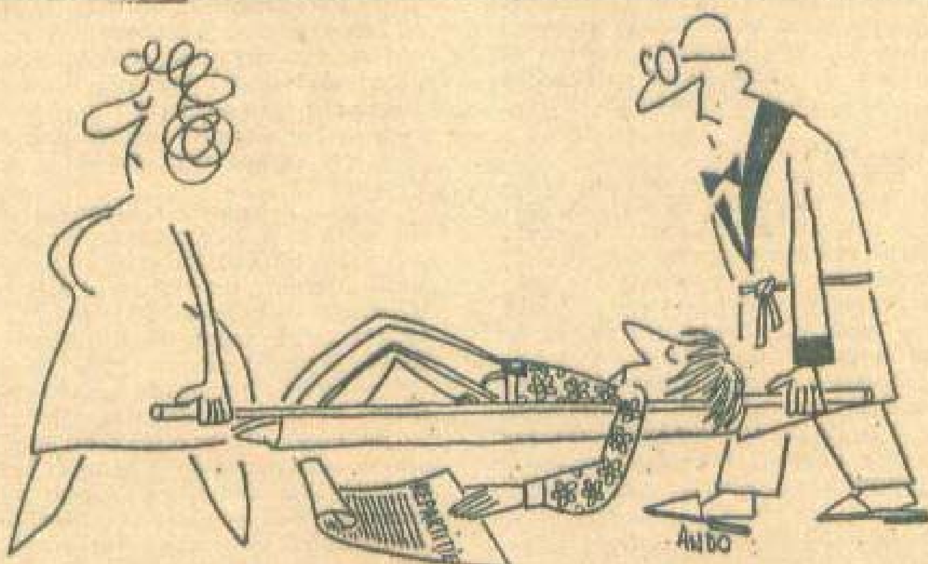

„Rapoarte"...

UMOR de ANDO

VLAICU BÂRNA

DESPRE FRUMUSEȚEA SATELOR

— Aveai de gînd să scrii ceva cu privire la frumusețea satului; aș vrea să știu ce vrei să spui?

Întrebarea mi-o punea prietenul meu, Ionică, de la volanul unui Fiat 850, în timp ce roțile mașinii fîșîiau cu 60 pe oră pe șoseaua dintre Rupea și Sighișoara. În dreapta și stînga șoselei, pe ondulatul Podiș al Transilvaniei, în verdeața abundentă de la începutul lui iunie, privirile noastre urmăreau prin parbriz defilarea în panoramic a satelor, sub lumina stenică a unui cer uniform albastru.

— Lucrul pentru care vreau să pledez este de fapt *păstrarea* frumuseții satului, i-am răspuns eu. Frumusețea satului românesc, a satului arhaic și tradițional, cu peisajul lui tipic și arhitectural, nu mai e nevoie să fie demonstrată. Scriitorii noștri clasici, Vlahuță, Sadoveanu, Rebreanu, Voiculescu și Blaga, fac elogiul acestei așezări care reprezintă matricea milenară a poporului român. De asemenea, clasicii picturii, de la Aman, Andreescu, Grigorescu, Luchian, pînă la Teodorescu Sion, Demian și Ghiață, ni-l înfățișează într-o multitudine de aspecte memorabile. Deci, nu relevarea acestei frumuseți a satului românesc mă preocupă, ci ceea ce ar trebui făcut pentru ca această frumusețe să nu dispară fără urmă prin transformările care survin: noile construcții particulare și publice, din timpul nostru.

— Ai dori, din cîte înțeleg, ca fiecare sat să rămînă un sat muzeu, un complex doar etnografic? — mă iscodi cu maliție prietenul meu.

— Nici vorbă, satul e o realitate vie care nu se poate sustrage legilor evoluției. Ar fi absurd să subscrii pentru încremenirea în niște forme vechi, patriarhale, cînd în viața socială s-au produs atîtea transfomări structurale, cînd școala, cartea, presa, radioul și micul ecran îl țin la curent pe omul de la sat, ca și pe cel din metropolă, cu toate cuceririle culturii și ale civilizației... Vorbind de frumusețea satului, care nu trebuie să fie alterată prin noile construcții, mă gîndesc la amplasarea acestora în peisajul naturii, la acomodarea lor cu ambianța topică și arhitecturală, la grija de a fi concepute *în* spiritul tradițiilor locului, evident, cînd aceste tradiții au o valoare și o semnificație.

— Ai putea să-mi dai un exemplu?

— Tocmai la asta mă gîndeam! Cel mai la îndemînă mi-ar fi unul din zona minieră a Munților Apuseni. În satele de acolo, în ultimii 15 ani mai mult de o treime din numărul caselor sînt nou construite, cărămidă pe fundament de piatră, cu acoperiș de țiglă. Vechile case erau de lemn, cu acoperiș de șindrilă sau de paie. Ceea ce aș avea de obiectat se referă la forma și aspectul caselor noi, la arhitectura și încadrarea lor în peisaj. Uneori ele au fost construite după o formulă adusă din zona urbană, alteori sînt o îmbinare eteroclită, o sumă de contaminări în care se vădește tot dorința de a imita stilul urban, geometric, al locuințelor din orașele și coloniile miniere din apropiere.

— Imitația, moda, nu sînt fenomene noi...

— Evident. Ba uneori sînt chiar un factor de progres. Aici însă nu este cazul. Pentru că aceste clădiri aduc o notă străină, care violentează privirile și duce la niște foarte ciudate asociații mentale.

Desigur că nu numai în acea zonă minieră a Apusenilor se observă aceste contaminări de... arhitectonică suburbană. Nicidecum! Fenomenul e concomitent în satele Făgărașului, în cele de pe Valea Oltului și în jurul orașului Baia Mare, în Țara Oașului și Lăpuș. Toate aceste locuri fiind regiuni folclorice bine delimitate, ba aș zice cele mai specifice.

Îmi spunea o dată regretatul scriitor și critic de artă Petru Comarnescu că vizitînd Muzeul satului împreună cu un critic de artă american, acesta s-a oprit cu mirare în fața unei clădiri din Munții Apuseni. Din cîte îmi amintesc, era vorba de una din acele cămări din lemn, netencuite, clădite pe o pivniță de zid. De ce era mirat criticul american? Pentru că proporțiile și fațada acelei clădiri, clasicul „tîrnaț" ornamentat cu niște arcade cioplite cu barda, îi aminteau arhitectura nu știu cărui renumit palat venețian. Într-adevăr, vizitînd Muzeul satului nu poți să nu remarci fantezia, bogăția de forme și noblețea arhitecturii populare. De aceea socotesc că intelectualii satelor în primul rînd, învățătorii și profesorii, medicii și inginerii pot deveni propagandiști benevoli ai bunului-gust în această materie, sfătuindu-i pe oameni să îmbine confortabilul cu frumosul, mai ales cînd acest frumos poate fi luat din zestrea proprie a locului, din tradițiile lui. Aș mai vrea să spun cîteva cuvinte și în legătură cu exterioarele noilor case de țară, și anume despre *culoarea* și ornamentarea lor. De fapt, cu asta trebuia să încep. E lucrul cel mai bătător la ochi.

— Vorbești de culorile bălțate care au intrat în peisajul satului aproape pretutindeni, mă întrerupse prietenul meu.

— Da, am răspuns, e o molimă care se generalizează. Tradiționala noblețe de aspect a satului consta în cîteva armonii picturale în care intrau următoarele culori: verdele peisajului, al pomilor și al pajiștilor, albul de var al pereților, negrul acoperișurilor de paie prin care se filtra fumul vetrelor, roșul olanelor, cenușiul șindrilelor bătute de ploi și de soare și nuanțele, tot cenușii sau roșietice, ale clădirilor de lemn, netencuite...

Astăzi, lumina radioasă a varului a fost aproape izgonită de pe pereții exteriori ai caselor de țară. Satul a fost invadat de culorile suburbiei, de muruiala murdară a humei, de violentul albastru *colmar*, de negru, de verde, de roz etc... Vulgara „artă" a zugravilor de tapete deformează gustul omului simplu și slutește casele și pe dinăuntru și pe dinafară.

— Cui ne-am putea adresa cu nădejdea unei remedieri? Poate autorităților de la județ?

— Poate. În primul rînd însă, cum am spus, celor care au menirea de a lumina satele: învățătorilor și profesorilor. Cel dintîi mesaj pe care aș vrea să li-l adresez ar fi acesta: „Oameni buni, redați satelor lumina albă a pereților, respirația sănătoasă a varului, care se armonizează atît de bine cu frunza și cu iarba".